

OLTART
Revistă de cultură
Nr. 31 • mai 2020
SLATINA

OLTART

Redacția OLTART
Str. Acad. P. S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt,
cod poștal 230076, tel: 0723 638 840
e-mail: voinescu.sandu@yahoo.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: **Victor TIȚA**
Secretar de redacție: **Oana GLASU**
Colegiul de redacție: **Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,**
Dorin POPESCU, Cornel NICULAE, Maria IONICĂ
Tehnoredactare: **Hoffman Design** hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: **Dumitru ȚICLEANU**

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt**

Tiparul realizat la imprimăria Editurii Hoffman

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrariaHoffman.ro

Tel. 0740 984 910

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2020

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Coperta I – Constantin Brâncuși – Cumințenia pământului
În interior – picturi de Cătălin Popa

Cuprins

- 5   **Editorial** *Două Români care se caută* – Dorin POPESCU
- 8   **Prolegomene** *Dragoste și adevăr (Despre omul lui Dumnezeu)*
          – Cornel NICULAE
- 11   **Agora** *Spațiul și timpul nostru*
          – Simona DUMITRACHE de vorbă cu Paul ARETZU
- 14   **Un poet român din Voivodina** – Ioan BABA
- 17   **Contrapunct** *A fi poveste. Mașina de scris vieți* – Irina PERIANU
- 19   **In memoriam** *Romanul capodoperă: Depărtarea și timpul de Mihai Diaconescu*
          – Corina Ligia VLAD
- 23   **Calendar. Aprilie**
- 24   **Album liric** Adrian Alui GHEORGHE
          Liviu Ioan STOICIU
          Paul ARETZU
- 28   **Proză** *The Great Escape* – Ioan POTOLEA
          Când mugurii se duc – Laura MĂRIEȘ
- 35   **Didactica** *De la D-l Trandafir la D-l Vucea și alți dascăli (și ne-dascăli) /
          de pe-aici* – Maria IONICĂ
- 42   **Remember** *Ion Georgescu. Pagini de corespondență, pagini de suflet*
          – Florin POPESCU-MOICEANU
- 45   **Calendar. Mai**
- 46   **Critice** *Farmecul amintirii și puterea oglinzii* – Dimitrie Anghel (I)
          – Silviu GORJAN
- 49   **Poezie** Ioan St. LAZĂR
          Eugen POHONȚU
          Gabriel GHERBĂLUȚĂ
- 55   **Etnografica** *Sântoaderul. Crediințe și sensuri de viață* – Claudia BALAȘ
- 58   **Raftul cu cărți** *Zidire poetică, logosul* – C. VOINESCU
          Doamna din cuvinte – Serghe BUCUR
          Realism și obiectivitate în proza lui Marian Pătrașcu
          – Mihaela RĂDULESCU
          *Cerul roșu al dimineții sau Despre devenire. Însemnări
          despre poezia Andreei Maștei* – Cristian-Paul MOZORU
          Prin cenușa Paradisului – Daniel MARIȘ
          A căuta lumina – Daniel LUCA

- 69 **Universalia** *O carte rechizitoriu* – Nicolae ROTARU
- 72 **Meridiane lirice** *Artan Gjyzel Hasani* – Traducere din albaneză: Oana GLASU
- 73 **Poezie** Any DRĂGOIANU
Lavinia Elena NICULICEA
- 77 **Calendar. Iunie**
- 78 **Simeze** *Făurarul artelor* – Cătălin PODOLEANU
- 80 **Literatură pentru copii** *Povestioare cu tâlc* – Ioana CÎRNEANU

Materialele pentru nr. 32 (august 2020) al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail voinescu.sandu@yahoo.com până la 20 iunie a.c. în word, Times New Roman, 14, cu diacritice și corectură.

Editorial

Două Români care se caută

Dorin POPESCU

Două Români s-au sfădit îndelung, pe *Facebook*, în perioada de rebeliune a micuțului *covid*.

Una, conectată la Europa și la lume, tinde organic spre *modernitate* – fără a fi atentă la excesele ei. Alta se încăpățânează să rămână în *patriarhal* și rural, în vecinătatea sacralului, dar cu toalete în fundul curții (cu toalete în fundul curții, dar în vecinătatea sacralului).

România are nevoie cu adevărat de modernizări rapide și sisteme, de la consolidarea infrastructurii critice (spitale, autostrăzi etc.) la digitalizarea bazelor de date, de la înalte tehnologii la proceduri *on-line* pentru servicii publice. **Pandemia noului coronavirus a relevat urgența proiectului de modernizare pentru România.** În esență, modernizarea României este însoțită *tale quale* de globalizări ale vieții individuale și sociale – modernizarea reprezintă o expresie particulară a globalizării, din profilul căreia pare a nu se desprinde cu adevărat.

Pe de altă parte, România are încă nevoie de istorie, cultură, educație, tipare naționale, forme tradiționale de manifestare a sacralului (bisericească), rădăcini care să-i conserve **specificul ei în lume**. Toate acestea par a nu interesa *radarul modernității*, pentru care formele trecutului sunt simple focuri de artificii.

Cum anume putem moderniza România fără a-i altera specificul (istoric, politic, mental, cultural, spiri-

tual etc.), fără a-i atrofia anticorpul care au vindecat-o periodic de conflicte și crize? – acesta pare a fi pariul care însoțește și reduce la esență viața *fiarei* culturale din noi.

Principalul teatru de luptă între moderniști/progresiști și tradiționaliști în perioada pandemiei l-a reprezentat celebrarea Paștelui ortodox. Celebrarea Paștelui ortodox din acest an (cu ingredientele sale obligatorii – procedurile excepționale ale Sfântului Sinod, măsurile de distanțare socială, Acordul BOR-MAI etc.) a divizat România în **tabere beligerante de tip taliban** între care nu a mai fost posibil nici un consens.

Progresiștii au văzut în acțiunile Bisericii semnele unui dispreț instituționalizat pentru sănătatea și viața urbei, în timp ce *tradiționaliștii* au acuzat absența vieții spirituale din discursul izolaționist excesiv al primilor. Primii au clamat **primatul sănătății medicale**, care se exprimă prin protocoale și izolări, ceilalți – al **sănătății spiritului**, care în vremuri de crize iese întărit prin credințe și prezențe în Biserică.

Pe acest fond, clivajele dintre opțiunile de viitor ale românilor s-au accentuat dramatic. În loc să construim apropiere, solidarități și empatii simultan cu retragerea noastră în *pădurile Facebook* (ca formă de rezistență spirituală compensatorie împotriva retragerii și izolării fizice), acolo am (re)devenit *fiare*: **am (re)devenit fiare în pădurile Facebook.**

Refugiați în *pădurile* din *sufrageria Facebook* precum odinioară în fața primejdiilor, românii și-au regăsit acolo **gustul pentru holeră și zaveră**. Spațiul nostru public a redevenit astfel, în câteva zile, laborator luxuriant pentru viziuni pestrițe și antagonice de reconfigurare a României și lumii, lipsite de factori coagulanți.

Cele două Români (modernistă / progresistă / urbană vs tradiționalistă / conservatoare / patriarhală / rurală) **se caută, practic, dintotdeauna**. Stau în pândă pentru a se sabota reciproc, își succed la conducere, se tolerează și se oprină, divorțează și se aliază ocult etc. Istoria României pare a fi astfel un permanent câmp de bătălie al acestora, cu pierderi colosale de ambele părți. Ca întotdeauna în istoria României, cele două jumătăți pot fi fatale Țării dacă una dintre ele o învinge letal pe cealaltă. Pare că numai victoriile lor succesive indecise / *à la Pirus* au asigurat supraviețuirea proiectului identitar românesc până în contemporaneitate.

Nu putem moderniza România fără a-i ține fundamentul ei spiritual departe de eroziuni. Nu putem lăsa, dimpotrivă, România în forme arhaice și retrograde de viață în secolul 21. Cine știe să împace cele două *jumătăți* exploatând exponențial virtuțile fiecăreia poate construi pe termen lung următorul nostru **Proiect de Țară**.

Retragerea din viață care a însoțit, în primăvara acestui an, criza noului coronavirus, **a relansat discuția noastră despre Proiectul de țară al României**. Avem vitală nevoie de un Proiect de Țară care să refacă țesuturile noastre pierdute și să construiască anticorpi funcționali împotriva oricărei pandemii.

Deocamdată, Proiectul nostru de Țară locuiește doar în euforia spiritului liber al unora dintre noi. Mai mult, deși pandemia îi relevă și sporește acestuia (chiar și pentru profani) valoarea sa vitală, tot ea construiește pentru el noi drame și ziduri.

Până la criza noului coronavirus, ne străduiam să ne convingem că avem în țară o **resursă umană calificată și coezivă**, care poate produce un Proiect de țară structurat și funcțional. **Retragerea în Facebook în vremea pandemiei a tulburat substanțial această seninătate. Retragerea în Facebook a produs mai multă ură decât căldură**, a eliberat din cuști fiare, tirani, habotnici, barbani, pirați, komisari, talibani.

Cohorte de gălăgioși s-au întrecut reciproc – și se întrec încă – în secreții de venin cu staniol. Zeci de Români colaterale, pe care nu le știam, care nu existau în registrul diurn, tradițional și clasic, s-au reinventat acum din războiul *media* și *social media* al celor două Români fundamentale; un *război* care a facilitat proliferarea, pe rețelele de socializare, a inserțiilor agresive ale alogenilor *Facebook* (cei care și-au înlocuit ocupațiile active cu lenevia ipohondrică de pe canapeaua comodă a *Facebook*). Infuzia și excesul (lor) de *Facebook* au alterat echilibrul, au inflammat tonurile, au radicalizat opiniile, au incendiat ogoarele, au otrăvit fântânile.

Am aflat astfel că există, indiferent de opiniile pe care *komisarii Facebook* le promovează sau apără, o **Românie bogată în comisari sovietici, talibani în spirit, naziști fără inflexiuni, magistrați fără robă, pedanți fără școală, vulturi fără pradă**. Mult timp, această Românie a

obturat-o, pe Facebook, în vremea pandemiei, pe *cealaltă* – cuminte, modestă, echilibrată, nuanțată, cumpătată, inaptă pentru vocația apocalipsei și tonuri inchizitoriale.

Pandemia a extras din ADN-ul nostru etic virusul intoleranței și urii, încoronându-l public prin vaste exhibiții de talibanism care au făcut în această țară, în primele luni ale lui 2020, mai multe victime decât virusul *corona* însuși. Am trăit astfel pe *Facebook* ca într-un spital, ca într-o închisoare a spiritului, cu gardieni și cerberi de care ar fi mândri (chiar și) cei mai vicleni torționari comuniști.

Eu unul nu mă simt bine în acest permanent divorț în care trăiește România. Aș vrea să văd o modernizare sistemică a Ei, o aducere a ruralului românesc la viața secolului 21 fără a-i atrofia farmecul său ancestral. Aș vrea să văd drumuri rapide spre bisericuțele din Moldova și Bucovina fără a pierde mirosul de fag al Sucevei, verdele crud al Putnei, liniștea netulburată a clopotelor din biserici, legendele lui Ștefan, miturile la care mă întorc ades. **Nu cred că opțiunea pentru o Românie modernă o exclude sau o înlocuiește pe cea tradițională; și nici invers.** Chiar dacă globalitatea misionară pare a ne nivela trecutul și specificitatea, iar satul românesc ar trăi în bucolic și pastoral însă tot la opaiț și uliți în praf, **tot mai cred că cele două jumătăți pot găsi soluții pentru un mariaj de compromis.**

Visez o Românie pe drumurile căreia să ajung rapid nu la *mall*-uri exotice din Vest, ci la munții sălbatici din Apuseni; visez o Românie cu spitale moderne și bine dotate pentru

bătrânii noștri de la crucile porților vechi; visez o Românie cinstită fără grofii și baronii care se folosesc de tradiții pentru a o ține în obscurantism; visez o Românie în care să avem și țărani ca în Moromete și primari cu acțiuni la bursă.

Un Proiect de Țară nu poate ignora nici resursele echilibrate ale acestei țări, ale celor două *jumătăți* care o compun, dar nici bătăliile lor suicidare, care nu lasă împăcarea să se producă.

Din păcate **am ratat și în aceste luni șansa de a împăca cele două Români.** Deși una dintre ele, care trăiește în umbra marilor patroni din Vest, voia să vină acasă, la căldura și binecuvântarea Paștelui celeilalte. Deși România de acasă o aștepta de Paște pe cea plecată, fără de care nu mai putea trăi în poveste.

Cele două Români (chiar mai multe) **s-au războit în teacă** în prima pandemie contemporană, Covid-19, în ceea ce trebuia să fie un sfârșit de primăvară fără peripeții notabile. Însă gândul la casa mea părintească din Olt, de la Tufeni, pe care nu am mai vizitat-o acum de Sfintele Paști tocmai spre a ocroti respirația ei, mă face să iubesc mai mult, paradoxal, în pofida acestui război, **fiecare din Româniile pe care le văd.** Pentru că în fiecare din ele văd nu șansa lor ratată, ci șansa *ce va să vină*; iar șansa aceasta sporește cu fiecare român care va crede în ea.

Sunt sigur că revista *OltArt* va găzdui, aici, cândva, o dezbateră culturală onestă și dezinhbată despre cum trebuie să arate *Proiectul de Țară al României*, acela care ne va include (și exprima) cu adevărat.

Prolegomene

Dragoste și adevăr (Despre omul lui Dumnezeu)

Cornel NICULAE

„Dacă aş fi nevoit să aleg între Christos și adevăr, aş rămâne cu Christos, împotriva adevărului.” (Dostoievski - un personaj)

La urma urmei – din punct de vedere creștin – nu există decât dragoste. Ce nevoie are dragostea – un sentiment – de adevăr? Dragostea n-are ce face cu adevărul sau – mai exact – dragostea înseamnă ea însăși adevăr. Cele două au o încărcătură tautologică: dragostea este adevăr, iar acesta înseamnă dragoste.

Dar despre ce dragoste este vorba și despre ce adevăr? Mai mult: despre ce fel de alegere ne vorbește Dostoievski?

Pentru a încerca o deslușire, ne întoarcem la perechea primordială. Femeia a ales să asculte de opusul lui Dumnezeu: șarpele, ispita, Răul. Prin această alegere dramatică, omul lui Dumnezeu a murit și mort este până-n ziua de azi. El e altceva decât ceea ce cu dragoste a „făcut” Demiurgul. I se schimbă condiția ontologică: e alungat (căderea) din paradis – spațiul vieții și al veșniciei – într-un alt spațiu – al pribegiei – și în timp, adică în moarte. Istoria e, pentru om, o călătorie în moarte, o punere între paranteze a vieții până la revenirea omului în „fire”.

Toate acestea pentru că cei doi au ales Puterea (promisă de șarpe), și

nu dragostea. Au ieșit, astfel, din legea divină, coborând în fără-de-legea istoriei, care este așa-zisa lege a omului.

Dacă, după gestul originar negativ al perechii adamice, Dumnezeu ar fi scris o carte, poate că aceasta s-ar fi numit „În căutarea omului pierdut”, amintindu-ne de modelul proustian, în care se pierde doar timpul (tot ce are omul), în modelul divin omul a pierdut **v e ș n i c i a**.

Într-o concluzie provizorie: după gestul păcătos al lui Adam, omul, din viu, cum a fost, a murit, a (de)căzut într-un alt regim, într-o altă ordine (sic!), a Răului, a negativului, a Puterii sale lipsite de lege, a științei oarbe, a aparentei deveniri.

Omul lui Dumnezeu n-are devenire, pentru că Tatăl l-a înzestrat pe om cu toate încă de la început. Se pare că Nae Ionescu avea această presupuziție în minte atunci când îl avertiza pe Țuța că omul nu evoluează, ci se dumirește. Demiurgul a făcut universul din **m ă s u r i** care sunt identice din primordii. Toate **s e s u p u n** cerințelor legilor cosmice, universale pe care omul chinuit orbecăie, abulic, să le descopere.

Dar omul a părăsit „ascultarea” de Lege, a ieșit din locul și rolul statornicite de Creator și a încercat să devină „altceva” (Dumnezeu!). Din omul-adevăr a trecut în omul-ispită.

Aceasta este alegerea omului împreună cu consecințele ei imediate.

Dragostea e țesutul universului. E ceea ce ține laolaltă furnica și galaxia, copilul în pântecul mamei, creierul, ploaia și vântul. Dragostea e Viața. Prin urmare, dragostea e supunerea iubitoare față de Celălalt; în cazul nostru – față de Dumnezeu-Iisus. Dar, pentru om, dragostea presupune mai mult: recunoașterea (păcatului) morții sale, faptul că este un nimeni și un nimic, că nu trăiește în Adevărul pe care l-a părăsit cândva pentru a îmbrățișa egoismul. Iubirea este forța (singura!) recuperatoare prin care omul poate să reintre în Unu. Este forța care oprește (ca-n fizica stelară) deplasarea sau expansiunea spre Rău. Dumnezeu e iubire, deci trebuie hrănit cu iubire aproapele și el la rândul-i ș.a.m.d.

Nae Ionescu are o interpretare a poruncii creștine care ne cere: „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși”, bazată pe diferențele dintre viața religioasă din Răsărit și cea din Apus, respectiv catolicism și protestantism, pe tema legăturii dintre om și Dumnezeu. Această legătură, în Apus, se face prin și numai prin intermediul Bisericii. În „protestantism se face în adevăr de la om la Dumnezeu - dar nu de la om în completul lui, ci de la spirit”.

El pretinde că „în Răsărit omul care stă în fața lui Dumnezeu are altă calitate: el este în adevăr om, trup și suflet”. Conștiința trupului înseamnă în lumea religioasă răsăriteană, **c o n ș t i i n ță p ă c a t u l u i**. Trupul este „coruperea spiritului pur care a fost odată dumnezeire [...] omul prezintă o treaptă coruptă, pentru simplul motiv că este o transplantare a spiritului în trup, în materie, prin urmare o corupere a spiritului prin

această materie”. Așa se face că „om înseamnă, în Răsărit, păcat dintr-o dată.” **C o n c l u z i e**: în Răsărit „înțelegem altceva; adică nu înțelegem că noi ne iubim pe noi înșine, căci noi nu putem să ne iubim”, dat fiind că „noi nu suntem spirit”, ci „suntem spirit corupt, spirit și trup, noi reprezentăm o treaptă inferioară”.

Deci, încheie Nae Ionescu, „eu nu mă iubesc pe mine” pentru că nu pot iubi păcatul, *y compris* pe păcătosul care sunt. Soluția: „Dar, atunci, ce înseamnă să iubești pe aproapele tău? Să nu-l iubești? Nu. Înseamnă altceva: înseamnă pur și simplu că nu trebuie să-ți dai nicio importanță deosebită”. Mai exact, iubirea este „o valorificare a ta în mijlocul celorlalți”, cu care configurăm „o comunitate de păcat”. (Nae Ionescu, Individul religios, Ed. Cartex, București, 2017).

Dar adevărul? Dostoievski vorbește, de fapt, despre două tipuri de adevăr. Sau, poate, doar de unul, care este Dumnezeu-Iisus. Celălalt este adevărul acestei lumi, îmbrăcat matematic în teorii științifice care poartă în burta lor legi, teoreme, ecuații.

Cu acest adevăr circumscris naturii, omul rămâne prizonierul mahalalei universului, cunoaște „lumea”, dar își pierde sufletul. Este așa numitul „adevăr obiectiv”, care e părăsit de omul creștin sau omul religios în general pentru a intra într-un alt adevăr, mai înalt, care „nu este din lumea asta”. Așa trebuie înțeleasă hotărârea celor vechi, care credeau chiar dacă e absurd. Dar în legătură cu ce e absurd? Tocmai cu adevărul științific, care-ți oferă exactitate, utilități confortabile (Petre Țuțea), dar te menține, dacă nu ești „treaz”, în „mahala”, adică în starea de depravare spirituală.

Iisus crede că omul nu este incurabil, ingineria divină nu poate da

greș, chiar dacă, de milenii, omul ca om pare nefrecventabil și dezamăgitor. Inima se revoltă împotriva acestei lumi moarte, bazate pe tranzacții (omul-tranzacție), pe bani, pe egoism și auto-suficiență.

Prin urmare, omul nu stă în adevărul său – iubirea ca modalitate de cunoaștere (Nae Ionescu) – și de salvare. Dar și de „trezire"! A ales să rămână prizonierul pământului și cerului, pe care le-a transformat în economie, în ecuații și ecuațiile în lucruri, tot mai multe lucruri, el însuși devenind, din omul-tranzacție, omul-lucru. Rece, inert, aparent rațional.

Lăsat de capul lui, omul își pierde „chipul și asemănarea" și se comportă irațional: se autodistruge și distruge natura. Răul a căpătat puterea unui sistem în care omul oficiază livrându-se în fiecare clipă Neantului, Neființei. Produce neființă, chiar dacă ambalată în artificii și poleiala bomboanelor pentru pomul de Crăciun.

Rămâne în Multiple, neștiind că-n ele stă Unul. Omul uită că este parte doar când își închipuie că e întregul. Nu va putea fi niciodată întregul pentru că nu i s-a dat. Confundă Adevărul cu ecuațiile care deja îl duc în sicriu.

Iată deci: omul-tranzacție, omul-lucru, omul-sicriu. Singură, rațiunea – vedem zilnic – duce la distrugere, vădind o lume nebună și un om ne-bun. Omul ne-bun care moare cu adevărul științei în brațe (suflet).

Iubirea, dragostea este singura informație non-entropică. Singura care zidește, dă viață, alungă moartea. A fost materialul de „creație din nimic" al lui Dumnezeu. Da, pentru că n-are n i m i c material în ea. Creația înseamnă iubire (NIMICUL - MATERIAL).

Dragostea înseamnă î n v i e r e. Deci, adevărul, marele Adevăr al dragostei creștine este Învieirea. Adevăr înseamnă înviere. Dacă nu, atunci nu există Adevăr. Nici dragoste. Nici noi.

Dar nici Iisus.

Paul Aretzu: Spațiul și timpul nostru

Simona DUMITRACHE de vorbă cu Paul ARETZU

Uneori, suntem tentați să credem că, printre atâția muritori de rând, există și oameni oraculari, care dețin taine inaccesibile celorlalți, care au acces la adevăruri existențiale interzise, înzestrați cu prerogative speciale. De exemplu, oameni care conduc, sau celebrițăți, sau vrăjitoare... Este plauzibilă o astfel de situație?

Blaga vorbește despre o *cenzură transcendentă*, impusă de *Marele Anonim* (o noțiune controversabilă, mai degrabă poetică, un fel de paznic egoist al gândirii umane, îngrijorat de riscul de a-i fi uzurpate privilegiile). Dacă ar fi așa, Creatorul și-ar restricționa creația, fixându-i niște limite, lipsind-o de libertate și de vocație gnoseologică. Poetul face, astfel, o confuzie între planul imanent și cel transcendent, într-o viziune panteistă (blagiană, de altfel). Or, Dumnezeu este principiul creator, aflat în afara oricăror determinări, care conferă omului bucuria de a-L cunoaște, lăsându-l să

progreseze chiar până la *îndumnezeire*, prin urcuș duhovnicesc, adică urmând treptele asceticii și misticii. Deci, o cunoaștere fără limite este posibilă, iar omul îndumnezeit se interiorizează-exteriorizează aproape complet, devenind contemplativ de sine și de nesine, umplându-se de iubire, care este o valoare suficientă desăvârșirii ființei. O astfel de stare se exprimă mai ales prin tăcere. Înțelegerea este, deci, o tăcere gândită. Dumnezeu, care ne iubeste, nu poate fi gelos. Cunoașterea legităților ontice este implicită creației, face parte din genom. Pe de altă parte, cunoașterea este infinită, în dimensiunile micro și macrocosmice. Viața omului este limitată și cunoașterea este disipată. Acesta descoperă lumea treptat, punând cap la cap mici eșantioane de cunoaștere. De la naștere, fiecare om ia de la capăt experiența existențială, trecând prin dificultăți, prin izbânzi. Ceea ce se transmite de la o generație la alta se numește cultură. Există, din păcate, azi, tendința multora de a renunța la „povara” acesteia.

Revin la chestiune: sunt oameni care se bucură de o stare de grație, care au o deschidere mai mare către misterele existenței?

Suntem dispuși să credem că *celălalt* fie știe mai mult, fie este un

ignorant. Nici despre noi nu știm cu exactitate cât știm. Avem, uneori, inopinat, revelații surprinzătoare despre ceea ce știm, dar nu știam că știm. Minte noastră, imaginația ne pot produce dezvăluiri neașteptate. Există oameni, să le zicem, excepționali. Părinții Bisericii, marii mistici au primit harul Sfântului Duh. O dovadă faptele și scrierile lor. Inițiați în domenii esențiale ale existenței sunt și preoții, fără a depăși limitele normalului. Ei pot invoca Duhul Sfânt pentru aplicarea celor șapte Sfinte Taine, cruciale în viața creștinului: Botezul, Mirungerea, Sfânta Euharistie, Spovedania, Hirotonia, Taina Nunții, Taina Sfântului Maslu. O taină cutremurătoare este și slujba de înmormântare, de susținere a sufletului firav pe drumul fără întoarcere. Părinții duhovnici, de asemenea, au competența de a ierta păcatele și de a ne îndruma pe calea cea dreaptă. Știința tuturor acestora este, aproape în întregime, despre moralitatea sufletului. În privința celorlalți, ezoterici și închipuți, nu sunt decât niște impostori, manipulatori ai unor creduli, șarlatani.

Blaga agumenta prin faptul că omului îi este interzisă cunoașterea, mai ales, a conceptelor apriorice de spațiu și de timp.

Indefinibile, într-adevăr, cele două concepte pot fi înțelese parțial, secvențial, ori luate, în fine, ca atare. Nici pandantele lor nu pot fi elucidate: eternitatea și infinitul. La fel, insolubile sunt unele aporii. Multe lucruri par de neînțeles, nu pentru că *Marele Anonim* (metaforă care augmentează, de fapt, o deficiență) își impune o constrângere abuzivă, ci pentru că min-

tea noastră, incapabilă să discearnă, nu are acuitatea necesară. Spațiul și timpul sunt dimensiunile existenței. Aspațial și atemporal este nimicul. Numai omul are istorie. Animalele, plantele, obiectele nu au istorie. Omul este cel care le plasează în spațiu și timp. Fără gândire nu ar exista nimic. În gândire trebuie căutate toate. Poate că Platon avea dreptate, că există o coabitare între lumea perceptibilă, vremelnică, materială și cea imuabilă, a ideilor, că suntem alcătuiți duale, fizice și metafizice. *Căderea în istorie, sfârșitul istoriei* sunt simple speculații. Mai realiste ar fi *intrarea în/ ieșirea din istorie, noaptea minții, amnezie culturală*. Trăim sub imperiul relativismului. Pe vremea lui Columb, a lui Magelan, lumea era enormă, apoi, de când s-a făcut tot mai mică, au apărut și problemele globale.

Sunt semne, în acest sens?

Ar fi. Iată, pandemia în curs demonstrează cât de vulnerabilă poate fi omenirea. La fel, creșterea demografică și epuizarea resurselor. Un război atomic ne-ar întoarce la timpul zero și la spațiul imposibil. Sunt semne ale unei evidente degradări morale. Modelele politice, sociale par a nu mai corespunde momentului: sunt diferențe mari între bogați și săraci, există un excedent de forță de muncă, se manifestă tot mai mult migrația economică. Au loc schimbări climatice grave. România pare a nu găsi calea către stabilitate. Clasa politică este tot mai veroasă, tot mai abuzivă. Există o defectare a scării valorilor. Mulți rudimentari, conduși însă de instincte care n-au lăsat loc unei competiții corecte, ori susținuți politic, au ajuns bogați.

Orașele mici, medii sunt dominate de astfel de indivizi. Asistăm la o conversie semantică: se spune despre cineva că e prost dacă, aflat într-o funcție decizională, nu profită, nu fură, nu minte, nu favorizează clanul. Într-un asemenea climat viciat valorile adevărate se inhibă sau pleacă aiurea.

Imaginea este deprimantă. Există soluții?

Soluțiile țin de oameni, de acei lideri pe care îi credităm cu haruri/

aptitudini speciale și cu prerogative pe măsură: spirit responsabil, seriozitate, inteligență, comprehensiune, filantropie... Foarte importantă este atitudinea civică, implicarea tuturor.

Vom trăi într-o lume mai bună?

Vom trăi în spațiul și în timpul nostru, în lumea pe care, cu siguranță, o vom merita. Va trebui să nu acceptăm cenzurile de niciun fel, afară de autocezurile bunului simț, buneii rațiuni, bunului gust, buneii conviețuiri.

Un poet român din Voivodina

Ioan Baba

SCRISOARE

De ce zici că nu e recomandabil
Să-ți citesc cu voce tare scrisorile

De unde atâta toropeală la voi

La noi problemele sunt huiduite
De parcă ar defila cavaleria pe bulevarde

Trebuie pus capăt acțiunii morbide
În care unii
Robotind în absurditate
Și-au scos sufletul la plimbare pe buze
Iar alții
Și-au consumat viața
Tot explicând că o cratimă jos și una sus
Reprezintă semnul = egalității
Și nu al divizării – ac-ci-den-ta-le

Contradicțiile s-au cam aglomerat
Liniuța – poate fi un minus
Și mi se pare că utopia
Este în faza avortului

Am văzut azi-noapte
Cum mârâie indignarea
La întrebarea cine-i pentru
Mâinile ridicate s-au retras în ascunziș
Iar degetele
Precum urechile iepurelui
Au deformat înfățișarea pumnului
Și lagărele ghimpate au dispărut

Să dispară oare și răul absolut
Nestăpânitele rațiuni ale vremii
Memoria
Conflagrația memoriei beligerante

Să dispară oare toot răul absolut

IEȘIREA DIN OGLINDĂ

Pe urma disensiunilor vânătoarești
Din măduva contaminată a lupului
Ieșeau urlete derizorii
Cu masca realității

O iarnă de cuvinte fierbinți
A fost aprinsă dinadins

E greu să navighezi împotriva curentului

Dar cum nimic nu e gratuit
Intri impunător în salonul bărbierului
Care rade mustața
Celui ce atârână pe zidul opus
Plătești această banală realitate vânătoarească
Cu bani grei
Și ieși din oglindă

LUMÂNĂRILE SUNT APRINSE

Oglinzile de sânge pe asfalt
Au provocat o stupefacție generală

În numele fricii
Ființele au împodobit zăpada
Cu petale roșii

Morbidul
Zdrobitorul morbid
Crampona sufletele
Suprima vorbele încă nenăscute
Anihila comorile

Domnule întoarce-ți fața
Dumnezeu n-a creat nimic
Care să-i fie mai odios

*Decât această lume
Și din ziua în care a creat-o
El n-a mai privit-o...*
Nota testamentar Emil Cioran

Dumnezeule întoarce-ți fața
Să vezi ce-i cu cosmetica socială
Ce dezolare
De la morbid la macabru
Să vezi craniul în oglinda veacului

Lumânările Sfințelor Paști sânt aprinse
Să vezi dacă a murit Neos
Și dacă craniul iadului e alungat
Dintre acestea

Decembrie 1989

IMOBILIZARE

Vlăjganiul joacă șah
Căci e la modă jocul minții
Și toată lumea-i la Olimpiadă

Al naibii joc
Poți să fi sceptic și dogmatic
Pelerin
Agresiv și jignitor
Moralist și vizionar
Ghicitor

Faci ochii-n opt
În Șaisprezece
Și-n Șaizeci și patru

Lumea vorbește
Despre pionii exponenți
Despre nebuni
Despre turele de stânga și de dreapta
Dar mai ales despre regi și regine

Ușor de jucat cu pionii
Zic unii

Căci înaintează temerar
Dar odată rătăciți
Dispar dureros de sigur

Nebunii descătușați
Au înnebunit dar degeaba
Până la urmă vor fi oricum
Sacrificați

Turnurile traversează paralel și lateral
Dar intră în focarele secrete
Caii galopează zburdalinc
Ca de Crăciun bunăoară

Până la urmă
Reginele suprimate survolează
Oceanul jocului
În timp ce bătrânii regi
De la înălțimi
Sânt exilați într-un colț

A naibii viață imobilizată
Fără pionii și nebuni
Fără turnuri și cai

Câtă ipocrizie-n domnie

(DEZ)MOȘTENIRE

Sub el
Cu toții
Duceau o tinerețe de marasm
Ideile se-ntrezăreau în găuri de cătușe

Individul
A fost mare *boss*

Rânjea cu zâmbet
În fiecare secundă
Purta oribile evidențe
Despre sine și cei de sus
Schiguia
Pe cine-l ajungea din urmă

Îl exila în câte-un colț
 Îl îngenuchea pe coji de nucă
Și crește(a) dospind în eres
Tot ce e fără-nțeles

Supraviețuind Ana Blandiana se-ntreba
 Până când și Încotro
 „În van, răspunde timpul, așteptați:
 La judecata marilor coșmare
 Și martorii sunt vinovați.”

La naiba cu ipocrizia
 Spiritele nu se prea fereau
 Abrutizate fiind
 Se orientau vlăjganii
 Într-acolo
 Unde *chef*-ul nu era acasă
 Îl terfeleau
 Viasu dezmoștenirea mai mult decât aieva

Dar deodată iată că nimeni nu rânjește
 Și zâmbetul e dus
 Evidențele sunt surde
 Căzuseră chiar și cei de foarte sus
 Și nucile-s tăioase zdrobite și absurde

JUSTEȚEA CĂLĂTOREȘTE SPRE LIBERTATE

De la o vreme încoace
 Neofiții cu limba de lemn
 Nu se mai aud în vacarmul acesta infernal

Para(n)tezele lor
 Sunt copleșite de truisme

Limba(j)urile meta-umane
 Sunt transportate la chirurgie
 Cu explicația că au făcut – ce n-au făcut

De la o vreme încoace
 În lipsă de actori principali
 Practicile vicioase
 Sunt suspendate
 Justețea călătorește spre libertate

Speranța virtuală se plimbă
 Prin negura timpului

CADRAN PENTRU UN SERIAL TV

Închid pleoapa cărții cotidinenne
 Agonisind încă o zi

Ultimul lucru pe care l-am văzut
 Pe la ora X
 Era stridentul strigăt al jurnalului de noapte

Înlăuntrul tăcerii interioare
 Într-o picătură de vis
 Întrebam comediografii timpului
 Ce comunicau

Sfârtecă iarăși comorile
 Sau lucrează la un alt serial tragic sau hazliu

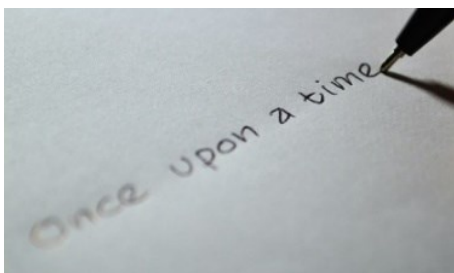
Contrapunct

A fi poveste. Mașina de scris vieți

Irina PERIANU

„Te poți gândi la propria minte povestitoare ca la un homuncul care viețuiește undeva la patru-cinci centimetri în spatele ochiului tău stâng și puțin mai sus” (Jonathan Gottschall). Te poți rupe în bucăți de timp pentru a reitera povestea eurilor și pentru a păstra acel ritual al spunerilor scrise. Te poți supune rigorilor mundane, însă nu trebuie să ieși din această lume orfică, îmblânzitoare de suflete rătăcite, golite de formele arhetipale ale jocului *de-a ceva*.

Ca o mașină de citit gândurile, timpul se înrolează în armata duratei devenind un experimentator de mecanisme reale ce înșurubează destine și rupe vrăjile trecutului, rănit de conștiința prezentului fanatic, un jucător perfid care mimează povestea altora pentru a-și găsi o unitate de măsură. Caută și înregistrează vieți, parcă se dezlipște din scrierile proustiene și își amână, moromețian, sfârșitul. Nu mai are răbdare cu oamenii, repetându-și, la nesfârșit, *je est un autre!*

Omul, ca măsură a tuturor lucrurilor, este atât de strâns înfășurat în ațele cotidianului, încât a uitat să simtă Povestea, să asculte, aproape muzical, pulsul lui *a fost odată*, să ia forma cuvintelor, disciplinate de oamenii de cerneală care construiesc lumi de cerneală și gândesc, în cerneală, personaje de cerneală, niște mâzgălituri fizice care umplu pelicula de celuloid. A uitat să respire cu privirea atunci când citește și să *audă materia plângând*. Este prea grăbit să *vadă*, transformându-se într-un poet al negațiilor de felurite nuanțe, a cărui viață metamorfică ajunge să fie un contract de vânzare-cumpărare, un aparat de trăiri absurde, de episoade care își pierd viața chiar în clipa nașterii lor. Simțurile noastre sunt prea elementare, *lipsite de selectivitate pe măsura complexității lumii înconjurătoare*. Psihologii au montat teoria conform căreia oamenii obișnuiți, cuplați la transformatoarele realității care citește același discurs, dar cu alte corecturi, sunt înclinați să fabuleze în situații banale, repetitive, să epicizeze poezia vieții.

Foamea noastră de șabloane re-interpretate se traduce printr-o foame de povești, de schițe, unde sunt trasate diverse unități de timp programabile: „Ființei umane îi plac poveștile. Creierul nostru are o afinitate naturală nu

numai pentru a gusta narațiuni și a învăța din ele, ci pentru a le crea el însuși. În același fel în care mintea ta, când vede un tipar abstract, îl rezolvă sub forma unei fețe, imaginația ta vede un tipar de evenimente și îl rezolvă sub forma unei povești” (James Wallis). Mintea umană este dresată să reconstituie tipare de euri prin același program de procesare mentală care ne face să scanăm detaliile interioare înscrise pe etichetele personalității fiecărui *animal*, devorator de cuvinte.

A trăi povestea înseamnă a fi poveste, pentru că ea are carne, formă, un sistem respirator propriu, o inimă care pompează sângele în tot corpul de imagini și semne și transportă oxigenul imaginației la celulele țesuturilor creatoare de sensuri, eliminând dioxidul de carbon al unei zile care se repetă la nesfârșit și încetinește ritmul configurativ al poeziei, distruge orice rimă din mitologia personală. Samuel T. Coleridge accentua ideea că o poveste nu poate fi receptată decât dacă cititorul renunță, de bunăvoie, la neîncredere. El trebuie să se lase ghidat de *regulile* Tărâmului de Nicăieri și să poarte accesoriile unui personaj care se vrea eroul unei lumi de hârtie.

Povestea, sacră sau profană, se află într-o continuă mișcare, într-un mers cognitiv, nu oferă niciun răspuns, dar stimulează căutarea lui și este indicativă, se transformă într-un joc jucat împotriva legilor firii, într-o forță contrară dezordinii sociale, zgomotelor interioare care prăbușesc privirea lui a fi. Steven Pinker, în cartea lui care a re-ordonat imaginea lumii, *Cum funcționează mintea*, consideră că poveștile ne echepează cu un dosar mental al dilemelor de care ne putem lovi într-o zi și cu un registru plin de soluții. Asemenea actorilor care memorează

realități și trăiesc viețile altora, noi ne desenăm propriul cerc, cu creta împrumutată de la Iona, și absorbim planurile de joc ale conștientului, transformat, fără să știe, în inconștient. Astfel că, așa cum își începe teza Schopenhauer, lumea este reprezentarea mea. Povestea, indiferent de tiparul prin care se livrează – carte, film, muzică, ne descifrează codul de bare interior și ne îndreaptă, borgesian, privirea obosită, orbită de griul cotidian, lipsită de urme solare și însușiri caleidoscopice spre o carte de nisip, brodată din *pânza Charlottei* și expusă sub forma unei *relatări a lui Brodie*, unde începutul nu are sfârșit și sfârșitul nu își găsește începutul, pentru că *visul fiecăruia este parte din memoria tuturor*.

Realitatea este o coajă, o pojișcă de aparențe care ne împiedică să vedem, să simțim sau să auzim celulele mute sau atomii izolați, particulele de timp, sfârâmate de inspirația sau expirația, puțin gălăgioasă, a unui mamifer împușcat cu gloanțele acide ale unei realități prea rigide, care și-a uitat povestea, visul și vocea. Viața, ca sumă de exerciții de rezistență, ar trebui să își scrie, cu unghia îngrească, cartea cu benzi desenate, să fie Povestea MEA pe care o pot citi cu nostalgia unui începător într-ale dresării cuvintelor și modifica prin schițarea unui simplu zâmbet, recunoscător că... mâna întinsă care nu spune o poveste...

In memoriam

Romanul capodoperă: *Depărtarea și timpul* de Mihail Diaconescu

Corina Ligia VLAD

La editura *Rediviva* din Milano a apărut recent în limba italiană, într-o admirabilă ținută artistico-tipografică, romanul *Depărtarea și timpul* (*Lo spazio e il tempo*) de Mihail Diaconescu. El a fost tradus în italiană de doamna Anca Rodica Similea și publicat în colecția *Cultură și civilizație* (*Culture e civiltà*).

Romanul a fost publicat prima dată în anul 1986 la Editura Eminescu din București. Ulterior a apărut și ediția a II-a, într-un mare tiraj, în colecția *Biblioteca școlarului* la Editura Litera Internațional, București-Chișinău, în 2003.

Depărtarea și timpul este, în egală măsură, un roman istoric, un roman filosofic, un roman biografic, un roman psihologic și un roman parabolă despre vocația metafizică a omului religios. Romanul insistă asupra ideii că transcendența este adevărată problemă a filosofiei.

Eroul principal al romanului este Sfântul Dionysius Exiguus, un monah savant din Dacia Pontică (Scythia Minor, Dobrogea românească de azi), care a trăit la cumpăna secolelor al V-lea și al VI-lea.

El a trăit și la Tomis, și la Constantinopole, și la Roma (unde a fost starețul unei mănăstiri și bibliotecar la Sfântul Scaun -Vatican).

A fost un mare erudit. A realizat o operă vastă în domeniul traducerilor din greacă în latină, al calendarologiei și al scrierilor juridice (este considerat fondatorul dreptului canonic).

Sfântul dacoroman Dionysius Exiguus s-a impus definitiv în teologie și în istoria științei universale datorită faptului că, bazat pe criterii istorice, teologice, astronomice și calendarologice, a calculat data nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos plasată în anul 753 de la fondarea Romei (*ab urbe condita*). El a introdus utilizarea anilor începând de la nașterea Mântuitorului. Noi suntem în prezent în anul 2020 în conformitate cu calculele sale.

În acest sens cele trei celebre lucrări ale sale dedicate calculelor calendaristice, respectiv *Liber de Paschate*, *Argumenta Paschalia* și *Epistola prima de ratione Paschae* sunt contribuții teologice și științifice definitive la tezaurul culturii universale.

Sub aspect strict științific personalitatea și opera Sfântului Dionysius Exiguus, sunt prezentate pe larg de Mihail Diaconescu în tratatul său *Istoria literaturii dacoromane* (Ediția I, 1999; Ediția a II-a revizuită și adăugită, 2013, la pag 556 – 573).

Romanul *Depărtarea și timpul*, considerat o capodoperă epică, a beneficiat de-a lungul anilor nu numai de o primire entuziastă din partea publicului lector, ci și de sute de exegeze critice, realizate din perspective metodologice de o mare varietate.

Publicarea acestui roman în limba italiană, într-o ediție de o impresionantă ținută tehnico-tipografică, în splendida traducere a doamnei Anca Rodica Similea, confirmă valoarea lui artistică și locul de prim-plan al personalității și operei lui Mihail Diaconescu în literatura română și europeană.

Fapt semnificativ – toate cele zece romane pe care Mihail Diaconescu le-a publicat au ca personaje principale intelectuali selectați din diverse epoci istorice și din variate medii sociale, artistice și politice. Eroii săi sunt filosofi, teologi, istorici, ierahi ai Bisericii, pictori, sculptori, scriitori, regizori, dascăli, juriști, calendarologi, diplomați, tipografi, oameni politici, economiști, gazetari, militari aflați în posturi de comandă, industriași. Acțiunile și dezbaterile de idei în care ei se angajează au totdeauna o mare tensiune dramatică. Au și o ținută intelectuală și stilistică aparte.

Este limpede faptul că romanierul Mihail Diaconescu și-a însușit

temeinic convingerile lui Lucian Blaga care ne spune că faptele de cultură, respectiv faptele istorice, au relevanță doar dacă se disting printr-un anumit stil. Problema stilului este centrală în opera filosofică a lui Blaga...

Problema stilului este centrală și în romanele lui Mihail Diaconescu. Romanierul a reușit să marcheze stilistic relatările sale narative despre anumite epoci, arte, personalități și opere evocate în cele zece romane și în nuvelele prin care s-a impus ca autor epic.

Distingem în aceste romane diverse stiluri ale epocilor de cultură în care personajele își desfășoară activitatea; numeroase trăsături stilistice ale unor opere evocate în diverse capitole; și, mai ales, un inconfundabil stil auctorial diaconescian. Stilistica, domeniu distinct în lingvistica teoretică, în dezbaterile estetice și în cele de filosofia culturii, ne introduce într-o anumită ambianță istorică, în trăsăturile specifice ale artei practicate de un autor, în imanența și transcendența unui text literar. Și pentru acest motiv, traducerea unui text dintr-o limbă în alta este considerată, pe bună dreptate, o știință și o artă.

Traducerea romanului capodoperă *Depărtarea și timpul* în limba italiană, nu a fost ușoară. Dificultățile traducerii vin din faptul că Mihail Diaconescu propune celui ce citește romanul său mai multe straturi, respectiv inserții stilistice. Este, în primul rând stilul narativ auctorial. I se adaugă un stil aparte, al evocărilor istorice inspirate de realitățile Daciei Pontice și ale Imperiului Romano-Bizantin de la cumpăna secolelor al V-lea și al VI-lea. Sunt apoi unele momente supra-saturate de elanul, respectiv de stilul liric al evocărilor de atmosferă.

Pentru că Dionysius Exiguus, eroul principal al romanului, este unul dintre Sfinții Bisericii, în *Depărtarea*

și timpul există numeroase exprimări, puternic colorate afectiv, care amintesc de principiile teologiei dogmatice, teologiei liturgice, patrologiei, catehetei și omileticii ortodoxe.

Spațiul și timpul, de care se amintește insistent în roman, sunt categorii filosofice care desemnează formele de bază ale existenței. În roman apar deci importante zone (capitole, fragmente, dezbateri) în care stilul expunerii este abstract filosofic...

De altfel, în tratatul său *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* Mihail Diaconescu a dedicat unul dintre cele mai ample și mai importante capitole problemei logice și epistemologice a categoriilor (indefinabilele, *genera generalissima*), considerate în perspective deductive, inductive și comparative.

Sunt apoi importante capitole în roman scrise sub forma unor comunicări epistolare.

Stilul epistolar al expunerii, marcat de un limbaj colocvial, dar și colorat, domină mai ales confruntările scrise desfășurate între eroul principal al romanului, tânărul erudit Dionysius, și dascălul (magistrul) său de teologie și filosofie de la Tomis.

Toate aceste aspecte ale stilului epic diaconescian, respectiv toate aceste variante stilistice, sunt unificate într-o desfășurare narativă firească, de mare rafinament artistic. Pentru că monologul auctorial care unifică aceste straturi stilistice într-o structură coerentă, respectiv într-o riguroasă construcție epică, este nu numai rafinat, ci și curgător, capabil să ne cucerească sufletește și să ne emoționeze în actul lecturii.

Lingviștii ne spun că limba exprimă iar stilul subliniază. Și tot ei ne spun că stilul este un *adaos* la ceea ce dorim să comunicăm.

În fond, stilul romanului *Depărtarea și timpul*, ca totalitate a modali-

tăților fonetice, lexicale, morfologice, sintactice, topice și expresive utilizate în text, este nu numai personal, ci și permanent persuasiv. Este un stil intelectual și artistic. Sesizăm în el diverse varietăți ale limbii române contemporane. Este un stil personal și funcțional. Uneori este un stil scriptural; alteori - oral; uneori laconic - alteori dezlănțuit, vreau să spun vehement. Alteori stilul alegoric este asociat cu cel hiperbolic și cu cel retoric, respectiv arhaizant. Din toate acestea rezultă un stil artistic unic în literatura română.

A te lupta cu acest stil în acțiunea de traducător din română în italiană nu este ușor. Fără elanul admirativ al doamnei Anca Rodica Similea față de problematica romanelor și față de rafinamentele artei literare practicate de Mihail Diaconescu, eforturile sale la masa de scris, în anii când a tradus în italiană *Depărtarea și timpul*, n-ar fi fost posibile.

Toate acestea presupun însă nu numai o bună cunoaștere a limbii române, respectiv a stilului epico-artistic diaconescian, ci și stăpânirea

fermă a subtilităților limbii italiene. Gramatica descriptivă și stilistica lingvistică evidențiază faptul că fiecare idiom are subtilitățile și tainele sale specifice. Ele sunt de o infinită complexitate. În același timp, arta și știința traductologiei, respectiv a transpunerii unui text dintr-o limbă în alta, insistă asupra faptului că efortul de a trece o creație literară într-o nouă ipostază lingvistică, este, în egală măsură, un riguros act științific și totodată unul estetic.

Traducerea doamnei Anca Rodica Similea a beneficiat în plus de o nouă și riguroasă lectură a textului în italiană efectuată de domnii Giorgio Giacomello și Renzo Peressini. Colaborarea celor trei a asigurat fidelitatea față de textul original, strălucire și putere de atracție traducerii în italiană.

Fapt semnificativ – responsabilul cu publicarea traducerii din redacția Editurii *Rediviva* a afirmat că prin problematica sa istorică, psihologică și morală romanul *Depărtarea și timpul* revelează o „*artă narativă colosală*”. Subliniez acest fapt ... O „*artă narativă colosală*”.

Și pentru acest motiv traducerea în italiană a romanului a apărut într-o formă tipografică de o înaltă ținută artistică.

Aprecierea și decizia editurii din Italia ne amintesc și faptul că romancierul Mihail Diaconescu a fost asociat insistent de critici literari de mare prestigiu cu autori ca Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Mateiu Caragiale, Mircea Eliade, Vergilius, Seneca Philosophus, Tolstoi, Camus, Hermann Hesse, Robert Musil, Marguerite Yourcenar și cu alți mari scriitori.

Până acum, unele cărți semnate de Mihail Diaconescu au mai fost traduse și publicate în germană, franceză și rusă. Sunt cărți care ne reprezintă pe noi, românii, ca popor, cultură, artă literară și civilizație.

Traducerea romanului *Depărtarea și timpul* în limba italiană ne amintește și faptul că despre rafinementele stilistice ale prozei lui Mihail Diaconescu a fost publicat în mod special un volum monografic. Este cel semnat de Gh. Bulgăr și intitulat *Stil și artă literară în proza lui Mihail Diaconescu* apărut până acum în două ediții, respectiv în 2001 și 2004. În acest volum profesorul universitar și marele savant lingvist specializat în stilistică Gh. Bulgăr dedică unor aspecte artistice ale romanelor create de Mihail Diaconescu exegeze de o înaltă ținută științifică.

Faptul că despre originalitatea artei literare practicate de prozatorul Mihail Diaconescu în romanele sale au fost publicate până acum zece volume monografice este, și el, semnificativ.

De altfel, despre arta literară a romancierului și nuvelistului Mihail Diaconescu au fost publicate până acum mii de comentarii în dicționare, cronici, recenzii, articole, studii, eseuri, comunicări științifice, lucrări de licență, dizertații la masterat, teze de doctorat, cursuri universitare, antologii, capitole din volume de critică sau din lucrări științifice de sinteză.

Recenta apariție în limba italiană a romanului *Depărtarea și timpul* (*Lo spazio e il tempo*) în admirabila traducere a doamnei Anca Rodica Similea, într-o splendidă ținută artistico-tipografică la Editura *Rediviva* din Milano, confirmă valoarea lui artistică excepțională și locul de prim plan al personalității și operei lui Mihail Diaconescu în literatura română și europeană.

Sunt motive care ne îndreptățesc să afirmăm că recenta traducere a romanului *Depărtarea și timpul* (*Lo spazio e il tempo*) în italiană este un brand de țară semnificativ pentru modul cum cultura română se afirmă în lume.

Aprilie

- 1 aprilie 1917 – s-a născut, la București, pianistul, compozitorul și pedagogul **DINU LIPATTI** (m. 2. 12. 1950, Geneva)
- 3 aprilie 1893 – s-a născut, la Dobrotinet (Curtișoara), Olt, prozatorul **DAMIAN STĂNOIU** (m. 8. 07. 1956, București)
- 4 aprilie 1949 – s-a născut, la Gârcov, Olt, poeta **MARIETA MARANCEA**
- 6 aprilie 1984 – a murit, la București, poetul **VIRGIL CARIANOPOL** (n. 29. 03. 1908, Caracal)
- 8 aprilie 2012 – a murit, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (n. 5. 07. 1944)
- 11 aprilie 1942 – s-a născut, la Corabia, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (m. 10. 08. 1984, București)
- 11 aprilie 1944, a murit, la București, poetul și prozatorul **ION MINULESCU** (n. 6 ianuarie 1881, București)
- 14 aprilie 2015 - a murit, la Slatina, cantautorul **MARIUS OVIDIU PREDA** (n. 21. 08. 1967, la Slatina)
- 17 aprilie 1935 – s-a născut la Negreni, Olt, publicistul, eseistul și istoricul literar **AUREL TINCA**
- 18 aprilie 1970 – s-a născut la Tufeni, Olt, eseistul, criticul literar, diplomatul și profesorul universitar **DORIN POPESCU**
- 18 aprilie 1974 – a murit, la București, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (n. 16. 09. 1906, Corabia)
- 19 aprilie 2008 – a murit, la Pitești, publicistul, cercetătorul și arheologul **PAUL DICU** (n. 01 august 1926, Topana, Olt)
- 23 aprilie 1922 – s-a născut, la Corabia, prozatorul, eseistul și istoricul de artă **PAVEL CHIHAIA** (m. 18 iunie 2019, München, Germania)
- 23 aprilie 1960 – s-a născut, la Obârșia, Olt, pictorul **GHEORGHE DIACONU**
- 23 aprilie 1964 – a murit, la București, filosoful **MIHAI UȚĂ** (n. 14. 11. 1902, Caracal)
- 24 aprilie 1989 – a murit, la București, criticul și istoricul literar **MARIN NIȚESCU** (n. 25. 08. 1925, Perieți)

Album liric

Adrian Alui GHEORGHE

FERICIRILE

Fericiți cei care au aflat pînă cînd
 Fericiți cei care au aflat pînă unde
 Fericiți cei care știu din propria experiență
 Fericiți cei care știu din experiența celorlalți
 Fericiți cei care au aflat de ce
 Fericiți cei care au uitat de ce
 Fericiți cei care n-au întrebat și au aflat
 Fericiți cei care au întrebat și n-au aflat nimic

Fericiți cei care se apropie
 Fericiți cei care se îndepărtează
 Fericiți cei care suferă pentru că drumul nu are capăt
 Fericiți cei care suferă pentru că drumul se înfundă brusc

Carnea e sîrtecată de o contradicție de termeni
 pe patul de moarte trupul se tîrîie pînă la margine și
 se aruncă în hău:
 mai suna-veți pentru mine stele din sînge?
 mai afla-veți unde se varsă sîngele tuturor?

Fericiți cei care au încheiat o înțelegere
 Fericiți cei care au încălcat toate înțelegerile
 și acum îi așteaptă viața la cotitură
 Fericiți cei care au uitat de ce – oricum răspunsul
 era aproximativ,
 oricum mai urma ceva care ar fi schimbat ordinea lucrurilor
 Fericiți cei nefericiți pentru ei ziua se naște cu vinovăție

Fericiți cei mutilați din iubire
 Fericiți cei care au abandonat cînd mai aveau atît de puțin,
 atît de puțin -
 Fericiți cei care au plătit totul în viață
 și le-a mai rămas o mulțime de mărunțiș
 cu care pot să joace pe mize obscure la zaruri

Fericiți cei care ar fi vrut altceva de la soartă
 Fericiți cei care au urcat pînă în vîrf
 și de acolo n-au mai știut dacă să se întoarcă acasă

să aducă pînea ca un trofeu
sau să rămîna martori ai propriilor ascensiuni

Fericiți cei care nu vor să știe nimic
Fericiți cei care vor să știe totul
și cu unii și cu alții am fost în cîrdășie
pe cînd fluturele spârgea crisalida
pe cînd floarea depunea mărturie cu propria mireasmă

Fericiți cei care sînt pe punctul de a cîștiga războiul
dar le mai lipsește un moment de ură
Fericiți cei care spun nu
cînd eu sînt pe cale să adun la un loc
stelele din două nopți diferite

Trăiesc laolaltă cu cîțiva morți
și cu cîțiva vii
de prea multe ori morții îi încurajează pe cei vii:
rezistă, rezistă,
l-am auzit pe Dumnezeu cu urechile mele spunînd
că viitorul nu-i atît de negru!

Pe o mulțime de lucruri nu le-am trăit dar mi le amintesc
pe altele le-am trăit, dar le-am uitat

Fericiți cei care pînă la urmă au conchis
că viața nu e mai importantă
decît o călătorie în care sufletul trage hoitul după el
ca să-i arate ce lucruri minunate
ar fi avut de pierdut
dacă ar fi ezitat să se nască

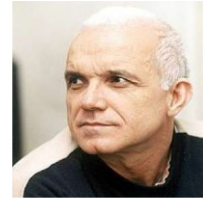
Fericiți cei care au urcat
Fericiți cei care au coborît
îi urmăresc și pe unii și pe alții
se tîrăsc pînă în centrul orașului,
chiar de mai multe ori pe zi,
de fiecare dată o fac cu determinarea cu care ar săvîrși
un ritual.

Trag cîte o linie pe perete
la fiecare plecare, la fiecare sosire.

Poate că într-o zi ar trebui să le spun
dar poate că e mai bine să nu știe.

*(Din volumul „Comunitatea artistică”,
în curs de apariție la Editura „Junimea”)*

Liviu Ioan STOICIU

ATÂTA ÎNFLĂCĂRARE

Abia întorși de la mănăstire: prea plini sau prea goi?
Privim, printre pânze de păianjeni, idilici,
cosașii: ce-ar trebui tu să le ceri?
Nu e în măsură să deosebească binele de rău. Auzi
ciocănitoarea cum bate. Îmi place
reverberația singurătății,
te rog, nu-mi mai aminti de moarte, e atâta liniște în jur
și pace. Ți se pare. Știu că mi se pare
dar de ce-mi strici cheful? E sâmbătă după-amiază, a rămas
vreun suflet neretras la el în cușcă?

Dând un răcnet puternic. Îmi ceri să mă întind în iarba
cosită. Dacă te-aș iubi, ai recunoaște? Că
e atâta liniște și pace pe aici – vino lângă mine, scoate
cheița, întoarce arcul la cosași, întoarce
păianjenii și ciocănitoarea...
Sub păducelul înflorit, plin de albine:

doi tâmpiți. Nu se mai satură, nu se mai pot opri. Facem
parte din peisaj – alungă-ți deznădejdea! E
un gând neterminat: stăm aliniați și dornici de luptă. E
atâta înflăcărare. Pune tu aici cruce.

Paul ARETZU

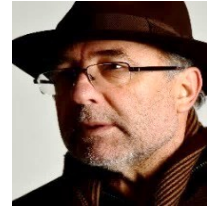
MAINE A FOST IERI

de un timp nu mai folosesc ceasul
 și nici calendarul.
 le-am ascuns pe undeva și le-am pierdut urma.
 încerc astfel o împăcare cu mine însumi.
 m-am apucat la șaptezeci de ani
 de îngrijit grădina.
 aceeași pe care și bunii mei au îngrijit-o
 rând, pe rând.
 mi-l amintesc pe tata
 care era funcționar în oraș
 cum ascuțea cu grijă, pe un butuc
 aracii pentru roșii
 și cum îi căra apoi în spate.
 cum lega cu fâșii din cămăși sau cearșafuri vechi
 plantele prea fragile pentru a-și susține singure greutatea.
 cum săpa cuiburi pentru fasole
 și arunca trei boabe
 din care ieșeau frunze, la început somnoroase.
 sap și eu răzoare
 înfigând în pământul îmbietor grăunții de orceag.
 car și eu aracii ascuțiți
 aduc în casă, pentru masa de prânz, roșii coapte,
 castraveți, fire de ceapă și de usturoi.
 mă îmbăt de mirosul mentei,
 tăind-o și așezând-o la uscat pe foi mari de ziar.
 în grădină lenevesc uneori întins pe șezlong.
 dimineața are prospețimea unui izvor,
 căldura de la amiază, strecurată printre frunzele caisului falnic
 mă transportă direct în germinația ideilor.
 seara mă găsește analfabet
 legat de viață cu un cârcel de vie.
 dar toate au un sfârșit.
 grădina noastră se termină acolo
 unde încep grădinile vecinilor noștri.
 și așa mai departe. mai departe.

Proză

The Great Escape

Ioan POTOLEA

1

S-a dus doar o fugă în seara aceea acasă. Toată după-amiaza bătuse străzile fără țintă. Cum a ajuns în camera de zi, a scos manualele și caietele din geantă și a pus în loc niște piese de lenjerie, jurnalul și... îi căzu ochii pe Gide... „Nathanael, arde toate cărțile și ieși cu tălpile goale pe nisipul plajelor...” Iată, biblia nihilismului merita luată și pe nisipul drumului său... O strecură între haine... Își închise în grabă geanta de tip servietă, cu clapeta metalică, apoi cu ea așa, aruncată pe umăr, scrise în picioare, aplecat incomod peste masă, un bilet pe o foaie de matematică ruptă în grabă: Nu mă căutați... n-am să mă întorc NICIODATĂ... Așeză biletul cât mai la vedere și ieși precipitat în curte, pe urmă – gata, în stradă... să se piardă în șuvoiul anonim... acolo nu mai putea fi prins ca un hoț asupra faptului...

...Luase Marea Decizie, evident cu majuscule; se preda depărtărilor visului său cu toată exaltarea celor șaptesprezece ani pe care nu-i implinise... cu eroismul solitarilor... împotriva tuturor celor care-l chemau la uniformitate: colegii de clasă, prietenii, profesorii, părinții, mentorul de la literatură – Dina Boruzescu și chiar fata căreia îi facuse timid curte o vreme... Pălăria, bastonul și... zarea. Oto era în gară și cerceta mersul trenurilor, afișat pe peretele peronului central.

2

Ce se întâmplase? Cum ajunsese aici? Era greu de explicat. Așa cum coaja unui arbore e legată de inima trunchiului pe care îl înconjoară printr-o vastă rețea de vase medulare, așa cauzele fugii de-acasă, a lui Oto Pia Leon erau difuze: refulări, frustrări, acumulări lente de nemulțumiri iraționale... Poate întâmplătoare indiferență a unui prieten, ironia banală a vreunui miștocar de serviciu, frânturi de propoziții rămase neterminate... - se avânta într-o conversație și era întrerupt - să-l fi ros; gesturile burlești, glumele cazone, îl răneau... de ce nu? s-o fi adăugat dorința compensatorie de un act ieșit din comun, de a-și proba curajul, de a trăi noi experiențe nemijlocite... Dar fundalul era imperceptibil, invizibil. Criza lui Oto ieșise la iveală în cursul orei de literatura română. Dina Boruzescu, Madam Deux Pieces – cum o porecliseră de cine știe când liceenii pentru ținutele elegante pe care le purta, le dăduse la teza trimestrială „Drama intelectualului în opera lui Camil Petrescu”. Într-un puseu de rebeliune, tocmai el, obedientul Oto, refuză tratarea subiectului și abordă într-un eseu spontan condiția elevului în relație neintermediată de literatură cu realitatea. „Unde sunt eroii pe care ni-i predați la școală?” întreba retoric Oto în încheierea eselui. „Gelu Ruscanu, poetul Ladima,

Andrei Pietraru.... ei care au văzut ideile pure... legea morală din noi - prelungirea cerului înstelat de deasupra noastră – unde sunt? Pentru că eu mă uit în jurul meu și nu-i descopăr... Am luat, așa cum ne-ati cerut, și dramaturgia contemporană la citit, de pildă, piesa lui Alexandru Mirodan, „Ziaristii”, și nu am găsit nicio asemănare între redactorul Cerchez și vreun gazetar din viața reală... Trăim mediocru de la o zi la alta, vânăm niște note și pe baza lor plănuim să ne căpătuim. Atât. Niciun fior! Niciun vis! Nicio nebunie pe cont propriu! Nicio revelație autentică, personală. Și, mai ales, nicio faptă, nici o brumă de acțiune...”

...Oto ar fi putut să trateze subiectul în cheia lui reală cu multă ușurință. Avea clare în memorie fișele de lectură pe care și le fixa în zori în Grădina Publică, unde făcea popas în drumul său către liceu. Avea și notele și referințele critice, dar cel mai mult conta pe explozia afectivă pe care o declanșa lectura; ideile-ecou din timpul cititului erau ale lui; combinația de zaruri aruncate pe o masă verde de cazino aparține jucătorului... și Oto a aruncat perechea de cuburi de os după șoapta unui zeu al norocului său: it's your turn to roll the dice! Eseul îi părea de o maximă urgență: trebuia scris, cine știe când se mai ivea un prilej să-și strige revolta... Când Dina Boruzescu intră în clasă și așeză cu gesturi coregrafice pe catedră catalogul și teancul de caiete de teză corectate, lui Oto îi bătu inima mai tare și mai repede. Țipătul ființei lui se va auzi clar ca într-o catedrală. Așa credea.

3

Dina Boruzescu trecea drept o profesoară aspră în rândul elevilor de

liceu. Te lăsa pe toamnă fără milă, dacă nu învățai. Dar nimeni nu spunea că e dascăl rău, dimpotrivă, era respectată și cultivată chiar de cei cu note mici. Pentru că, pe lângă literatura pe care o preda degajat și fluent, își găsea timp să întrebe clasa despre filmul de la Telecinemateca; împărțea regulat bilete de teatru; organiza procese literare în care elevii erau distribuiți în rolurile personajelor; erau analizate opțiunile, acțiunile „eroilor” -- la romanele „Ion” și „Enigma Otiliei” – de exemplu, modera, după un spectacol teatral destinat școlii, o dezbatere între actori și elevi, așezați față în față – stalul contra scenă; apoi excursii cu ghid-literar-elev care expunea o lecție despre Alecsandri la Mircești, o alta despre Calistrat Hogas la Piatra-Neamț, o alta despre Ion Creangă la Humulești, despre Junimea la Casa Pogor... și despre alții în trecere la microfonul autocarului... în localitatea respectivă; o reală provocare pentru cel numit... cunoștințe, dicție, voce de radio, intonație, fraza puțin cântată, dacă se poate, timbrul lui Iosif Sava sau Florian Potra... dar și prilej de a fi un DJ literar, o vedetă... Uneori Dina oferea, celor mai puțin manierați, mici lecții materne de eleganță... Îi dădăcea pentru întâlnirea cu o fată. Le expunea regulile de bază ale dialogului... ea însăși atractivă ca femeie practica uneori badinajul, dar rămânea distinsă... purta rochii croite după un gust moderat, clasic și, mai ales, combinația tailleur-fustă care-i atrăsese eticheta măgulitoare de „Madame Deux Pieces”. Postura colora peisajul cazon al clasei: mersul elastic, corpul drept, coatele adunate lângă corp... Singurul tic ținea de a anumită gesticulație care potența marile excursuri estetice. Un discret balet al mâinilor cu încheieturi subțiri,

grațioase – când se întâlneau cu ideile profunde din Blaga sau Eminescu. La cursul Eminescu, pentru că nu poți spune „lectia Eminescu”, deși nu era o fanatică a obiectului ei de predare, reacționa prompt când veneai nepregătit: „Apoi dacă dumneata, care ești român, nu-l citești pe Eminescu, dumneata care, datorită limbii materne, poți cunoaște drumul nostru cel mai scurt spre universalitate, atunci cine o să-l citească? Străinii? Ia loc. Ai nota trei.” Ditirambul era emis cu o anumită modulație strâns motivată, cu vervă, cu ridicarea și coborârea tonului, în timp ce două degete gracile, lipite – arătătorul și inelarul – descriau o spirală imaginară către tavan. Era gestul-tic pe care îl făcea ca un sigiliu inefabil al pedepsei la neștiința de Eminescu... „Am înțeles eseu dumitale, domnule Oto Pia Leon!” rosti egal cuvintele profesoara. Ajunsesse cu strigarea catalogului la litera „L”. „E un eseu pasionant, întrebările sunt justificate, tonul patetic, pe alocuri nu dăunează temei, dar eu nu pot pune notă pe teză... pentru că subiectul a fost altul... dar vei avea prilejul să-ți dai lucrarea la o viitoare oră... Următorul... domnul elev Lungu Viorel... nota 8...”

...Emoția care-i dăduse fibrilații, care-l făcuse aproape să leșine, trecu brusc. Oto se așeză zâmbind ironic în bancă... era un răspuns evaziv... Pillat din Pont. Sperase în citirea câtorva fraze din lucrare. Așadar conflictul lui cu lumea și colegii de clasă urma aceeași cale a tăcerii surde... În curând am să plec dintre voi, reluă el involuntar un vers din memorie. După-amiază până în seară, pe alei, pe străzi lăturalnice, pe bulevardele aglomerate, Oto mergea singur, fără să vadă nimic în jur... trebuia să plece, de-acasă, din liceu, din oraș, numai să plece...

plecarea era și ea o sinucidere... dar spera să renască într-un dincolo, să construiască pe un loc curat... da, Oto, aruncă zarurile!

4

„Oto!” folosea Dina Boruzescu adresarea colocvială care îl încânta pe elevul ei, îl făcea să simtă matur... deveniseră apropiați, aveau lungi discuții separate în cabinetul de literatură... „Oto, stai aici în clopotul de sticlă al școlii... voi nu știți ce-i afară... rămâi locului și învață... lasă plecatul pe șantier... nu confunda realitatea cu ficțiunea... Pavel Korceaghin, de care te-ai îndrăgostit tu, e o proiecție, un mit... omului de oțel, în rusă, i se spune Stalin, de acolo vine titlul și mitul... mitul ăsta a fost dărâmat deja înainte de a te naște... în 1953... nu avem voie să vă predăm așa ceva... dar o să afli la arhiva V.A Urechia documente, să le citești... sunt interesante! Este acolo un bibliotecar bătrân înalt, cu ochi albaștri și ten albinos... nu întrebi de el... că nu are contact cu publicul... e doar arhivar... ai să-l recunoști... umbă în halat... te duci direct la el și îi zici că vii din partea mea... o să-ți aducă niște studii istorice din fondul de carte indexată...” ...Oto tăcea dezorientat, speriat și dezamăgit de dărâmarea idolului său... Tonul Dinei deveni confesiv și cald. Aproape pleda. „Știi ce mizerie e acolo pe un șantier? Te va abrutiza munca fizică, te va istovi, te vor îngropa lipsurile, abjecția gregară a concentrației de mase largi de oameni, în general interșanjabile, fără vocație istorică... apoi lipsurile... n-o să-ți ajungă banii din leafa de muncitor... ai să bei de amarul că nu mai citești, nu mai esti respectat., te vei transforma într-o brută cu pufoaică... ăsta e eroul pe care-l visezi?...” Oto chiar privea

visător într-o fereastră imaginară. Ce era dincolo de geamul mai mult opac decât translucid? Un zid? Un alt zid? Sau marea... De obicei, Oto nu stătea în bancă în timpul discuției, naviga printre rândurile de bănci, până în capătul culoarului și înapoi ciupindu-și buzele în mod automat... cu privirea în podea... frământarea și contemplarea interioară din timpul mersului îi dădeau un aer încordat, de personaj pe scenă... un patos ludic de care nu era conștient. Dina îl plăcea în mod evident. Era elevul ei favorit, dar pedagogia nu-i permitea o astfel de atitudine la clasă. Aici putea. Îl studia curioasă și surprinsă. Avea lecturi largi, idei neașteptate. Un adolescent precoce, dar care încă nu se bărbierea. Il urmărea așezată decent pe scaunul ei de la catedră, tras mai aproape de banca întâi: acolo începeau seminariile lor lungi. El întreba și Dina asculta supusă. Un tir de întrebări pentru care, în altă parte, chiar activiști de partid suportau anchete. De ce nu se preda Panait Istrati? Cum să răspundă? De ce nu se spunea la istorie adevărul despre Cazul Pătrășcanu? Cum să răspundă? De ce „Mitrea Cocor” și nu „Aci sosi pe vremuri”? De ce nu e Vasile Voiculescu printre canonici? Ce să răspundă? Odată i s-a confesat la rândul ei: „Crezi, dragul meu, că mie îmi place tot ce vă predau?... „Mărul de lângă drum” de exemplu... crezi că îmi poate plăcea în același timp cu „Poemele luminii”?... Oto se abținu de atunci cu rechizitoriile... recunosc onestitatea mentorului: declarase același lucru la clasă....„eu pe față am grăit...” dar nici Dina nu era Iisus, nici el, Oto, un preot în Sânedriu...

„Amănunte,” replică el....„niciun preț nu e mare pentru o cauză dreaptă,” Dina forță întreruperea tiradei care se

pregătea – „nu există în război cauze juste, numai învingători și învinși, supraviețuitori și morți”, iar Oto continuă ținând ideea în minte indiferent cum e slujită... muncitor sau inginer hidrotehnician... voluntarii și mercenarii piloți descriși de Malraux în „Speranța” dorm în aceleași paturi; îi mănâncă păduchii fără deosebire de clasă, în războiul lor nu sunt decât fapte de arme, nu ranguri. Și apostolii lui Iisus dorm cu capul pe o piatră sau pe o boccea, întinși pe pământul gol și au adus atâta credință pe lume... erau niste săraci, niste desculți, niste boschetari... nu dădea lumea doi bani pe predicile lor... nu... nu... ajunge doamnă, nu-mi suport mediocritatea...vreau să plec... „Unde? Mai precis. Așa, doar să fugi de ceva sau să ajungi undeva?” „ La Baraj!” Dina se îndreptă brusc pe scaun despărțindu-se de poziția încovoiată, de gânditoare, în care îl ascultase până atunci. Trupul se orienta oblic către interlocutor, după cum se deplasa el în perorațiile lui. Ședea picior peste picior și așa se rotea pe scaun. Avea atitudinea corporală a femeilor de societate prezente în saloane. Cotul stătea sprijinit în genunchi. Bărbia proptită pe degetul mare al palmei și cu perechea de arătător și inelar lipită de tâmplă îi dădeau un aer îngrijorat... degetele ei celebre care zburau către tavan când motiva o notă proastă... „Și cu facultatea ce faci? Cu talentul și cultura ta ce faci? Cu mâinile tale frumoase?” (aici, Oto tresări infiorat de emoție) „Te-ai uitat vreodată la mâinile tale, când scrii?” ... (sigur că nu se uitase, era un pragmatic, nu un narcisist)... „ai să faci bătăture de la roabă, de la baros, de la lopată, că nu te vor pune șefii de șantier să le povestesti romanul „Așa s-a călit oțelul!” Dina greșea. Tocmai

evocarea asta îl întărta mai mult. Tocmai asta dorea să facă. Și munca fizică îl purifica. Munca grea ca leac pentru spaimile lui de sinucigaș perpetuu... munca grea ca izbăvire. ...Și apoi nu-l păcălește magistrul Faust pe Mefisto cu secarea mlaștinii... să aduni forțele slabe împreună și să zidești un baraj nu era și asta o operă?

„Amănunte!”, scurtă Oto cu vădita iritare a omului care nu mai are argumente, dar acționează din instinct... Se despărțiră în autobuz. „Promite-mi cel puțin că nu vei renunța la școală și vei păstra opțiunea examenului de admitere la facultate deschisă,” insistă ea înainte de coborâre. „Promit!” ridică palma Oto în semn de angajament și salut camaraderesc totodată. El cobora două stații mai încolo...

NOTĂ DE SUBSOL

The Great Escape = Marea Evadare. Oto este un bătrân încă cu job în Anglia. Ieșirea la pensie nu este compulsorie. Merge la muncă la depozit - warehouse - cu autobuzul. Tot cu autobuzul se întoarce. Sunt cam aceiași călători, se urcă din aceleași stații, se cunosc între ei fără să-și vor-

bească. Talk low, talk slow and don't say too much. Unul citește ziarul Metro. Altul ascultă la căști. O negresă dialoghează cu copilul din cărucior -- the pushchair, the buggy. Oto se uită pe Longman Photo Dictionary. Are 25 de minute la dus, 25 de minute la întors. Învață cam 20 de cuvinte pe zi. Spune un cuvânt mecanic în gând de atâtea ori până îi rămâne în minte. Până acel cuvânt îl acoperă pe cel tradus din limba maternă..., dar cuvântul din limba maternă nu e izolat.. ține de o poveste lungă „the dice” de exemplu = „zarul” îi amintea de seara când prietenii lui jucaseră la zaruri „Istoria...” rară a lui Călinescu, era cartea cea mai dragă a lui Oto... o cedase ca un preț de intrare în conjurația hoților de valize. Căzuse la acest examen de intrare. Ratase lovitură. Abandonase valiza furată la strigătul „Hotii! Săriti!” și fugise vreo doi kilometri prin mulțime. .. se ascunsese într-o toaletă, stătea lipit de zid tremurând de frică, cu inima bătând să sară din piept... fusese tot la zaruri numit de gașcă să fure valiza străinului ăluia... ei țineau de șase și el trebuia să opereze... așa căzuseră sorții „it's your turn to roll the dice”. Mai uita din cuvinte. Dar la banda rulantă la care lucra - the conveyor belt, în secunde de răgaz fura cu ochiul la palme unde încapeau scrise lizibil vreo 10 cuvinte la fiecare palmă. .. de aici titlurile în limba engleză.

Când mugurii se duc

Laura MĂRIEȘ

Motto: „*Scrie cu sufletul tău și recitește cu sufletul altora*”

Nicolae Iorga

Perdeaua tremură mărunț, se înfoaie la cea mai mică adiere, țâșnește pe fereastră spre înalt, flutură spre crengile ce stau să plesnească, apoi recade lin, cu un colț agățat de o ieșitură a zidului. Și cum se umflă o pală de vânt, pornește iarăși să asalteze zările. Ar pluti la nesfârșit, tot mai mică și mai străvezie, până s-ar topi în albastrul cerului.

În cameră e liniște și răcoare. Pe noptiera de lîngă pat ticăie cuminte un ceas bătrânesc, marca CFR. Are o ciupercuță deasupra, cu rol de sonerie. Un ciocănel o lovește și în jur începe gălăgia. Stă pe niște piciorușe șubrede, este puțin lăsat pe spate și are vopseaua crăpată pe alocuri. E tare demodat, dar cu atât mai scump. A trecut prin atâtea mâini ce au devenit amintire. Atâția ochi dragi s-au ațintit asupra lui, în atâtea auzuri și-a picurat clinchetul de clopoțel. Uneori hârâie ca un astmatic, parcă și-ar da duhul, apoi o pornește vitejește din loc.

Pe patul îngust, din metal, pătura a fost aranjată de o mână grijulie. O pătură flaușată, în dungi, de sub care abia se ghicește o umflătură ce amintește trupul unui om. O rază de soare scăpată din strânsoarea norilor atinge alămiul patului și mângâie pleoapele bătrânei. Mijeste ochii.

Femeia zace de luni de zile. O mână de oase peste care se întinde caldă, pielea. Dormitează mai tot timpul.

Acum deschide ochii și zâmbește. Ochii ei sunt minunați și blânzi, singurii vii pe chipul modelat dintr-un lemn moale și cald. Zâmbește amintirilor, căldurii și luminii ce i se plimbă pe față, dar zâmbește stingherit. Oare n-a luat prea multe de la viață? Oare nu trebuia să lase locul celor ce vin din urmă? Uite, când o să nască Pompilica, ea o să fie străbunică! O teamă nelămurită îi strânge inima. Ea ar trebui să lase soarele copilului nenăscut încă! Dar cum?

Zilele trec greu, incolore, inodore și insipide, cuvinte fără sens pentru ea, dar repetate de multe ori cu fiecare dintre copiii ei pe când erau elevi. Nu știe de ce, dar i se pare că se potrivesc acum cu situația ei. De când s-a lipit patului, și-a rețrăit de zeci de ori viața. De zeci de ori și-a renăscut copiii, i-a dus pe rând la școli, i-a așezat la casele lor, le-a crescut copiii. Singură. În toate amintirile ei e singură. N-a avut și ea un bărbat căruia să-i poată zică „moșul” meu. Bărbatul ei a lăsat-o în tinerețe cu trei copii mici în brațe. La sfârșitul războiului, o schijă rătăcită i-a stins lumina ochilor în munții Tatra. S-a întors printre ai săi o povară pe umerii bieteii femei, o gură în plus de hrănit, un suflet în plus de căinat.

A venit seceta cea mare din 1946. Doar cine n-a trăit acele zile nu-i înțelege grozăvia. Ajunseseră bieții oameni să mănânce fân, ca vitele... Într-o bună zi, copăcel-copăcel, când pe brânci, când pe pipăite, omul ei a găsit drumul spre fântâna din fundul curții. O fântână bătrână, cu ghizduri putrezite. Sătenii mai foloseau apa

aceea stătută doar la udatul grădinilor. În acele zile, soarele ucigător supsesse apa, fundul nu prea adânc devenise o mocirlă verzuie, apoi se uscaseră complet. După câteva zile de căutări, un vecin îl descoperise pe bărbatul ei înțepenit pentru totdeauna în fântână, cu coatele pe genunchi, parcă așteptând. Ce și câte n-o fi așteptat bietul om la răcoarea ghizdurilor vechi? Câte vedenii de demult nu s-or fi perindat sub pleoapele lui uscate, până s-au topit definitiv?

L-a plâns o vreme, apoi s-a înhămat singură la jugul vieții. Nu i-a înțeles gestul. Avea nevoie de el. De vorba lui, de mâinile lui blânde și liniștitoare. Săracul, n-a mai avut tăria să-și simtă copiii crescând... Și ce bărbat falnic fusese! Când mergea pe drum atrăgea toate privirile prin statură, prin mers, cu pletele lui dalbe și mustăcioara asemenea haiducilor!

Acum zâmbește. Zâmbește amintirilor. O mână caldă îi mângâie fruntea. Recunoaște mâna grijulie a nurorii ei. Probabil că a obosit sărăcuța, uite cum s-a subțiat în ultima vreme și cum i-a pierit surâsul din colțul gurii. Se străduiește și ea să nu prea o supere, știe ce nesuferiți sunt bolnavii și neputincioșii. Gândurile îi zboară spre Pompilica, nepoata ei. Îi e tare dor de ea. Un dor cumplit, acaparator, obsedant. Ce să fie și cu fătuca asta!? A crescut-o ca pe copilul ei, din primele clipe de viață. Maică-sa, plâpândă ca și acum, s-a zbatut câteva luni într-o fierbințeală mare ce era s-o sfârșească. S-a pus greu pe picioare. Pe față a crescut-o ea, bunica. Ce i se mai ascundea sub fustă când veneau părinții s-o vadă! Si acum de când s-a măritat, parcă a uitat-o pe bunică-sa.

În sufletul bătrânei se naște o fierbințeală mare. „Doamne, eu pot să mor din clipă în clipă și ea nu vine s-o

mai vad o dată!” Dorul îi crește năvalnic în piept. Îi întunecă gândurile, amintirile. S-o mai vadă o dată și să moară. Nora percepe geamătul bătrânei. Se apleacă grijulie spre buzele supte. Aude tânguirea șoptită:

— Pompilica! Adu-mi-o pe Pompilica! Mă sfârșesc de dorul ei! O vreau acuma!

— Mamă dragă, liniștește-te! Stai cuminte, îți face rău dacă te zburci, știi bine! O să vină mâine, ori poimâine! Nora încearcă s-o liniștească. Bătrâna începe să se zbată, se încordează să se ridice, dă pledul de-o parte de pe trupu-i chirchit. Un singur dor mai are, o singură vrere. Pompilica!

— O vreau acuma! țipă bătrâna cu o forță nebănuită.

— Mamă dragă, am să încerc s-o conving să vină... Îngaimă nora neputincioasă. „S-o convingă?” Un cui i se înfige în creierul bolnav. „S-o convingă să vină la mine? Deci ea trebuie împinsă de alții să vină la mine?”

— Ooo!! Blestemată să fie ziua când n-am lăsat-o să piară! Asta mi-e răspлата! Cuvinte smintite, șuierate printre gingiile știrbe. Ochii i se bolovănesc, mâinile i se agață spasmodic, respirația îi e tot mai greoaie. O blestem și pe ea și pe urmașii ei! Mama Pompilicai se aruncă peste pat, îmbrățișează fărăma de om și șoptește cu o limpezime sfâșietoare:

— Mamă, Pompilica nu va mai veni niciodată să te vadă. Ea nu mai poate veni, înțelegi? Te așteaptă însă să vă întâlniți... acolo... Plânsul o înecă.

Bătrâna amuțește. Se lasă între perne, se întoarce cu fața la zid într-o muțenie totală. De ce nu i-au spus atunci? De ce? După trei zile și-a zăvorât amintirile în dosul pleoapelor închise și a plecat să-și întâlnească nepoata.

De la *D-l Trandafir* la *D-l Vucea* și alți dascăli (și *ne-dascăli*) / de pe-aici

Maria IONICĂ

Ajungând, ca orice om cât de cât longeviv (și norocos!), la vârsta pensionării și nefiind convinsă că eventualele-mi memorii ar putea interesa viitorimea, m-am gândit să las, totuși, fără a-mi cruța inerente lipsuri de moment, unele însemnări despre experiențe trăite într-o carieră didactică de peste patru decenii.

Munca în acest domeniu apare azi frecvent desconsiderată, îndeosebi de cei care au trecut prin școală fără a se lipi de ei vreun dram de înțelepciune, dintre aceia care nu prea știu nici din care copac vor fi fost coborâți. Aceștia nu pot înțelege ce acumulări anterioare și cât consum nervos presupun cele 4-5 ore predate într-o zi, în clase de câte 30-40 școlari, mai mici sau mai mari. Pentru asemenea activitate nu-ți iei geanta și pleci ca la birou – mai o cafeluță, mai o bârfă, ești un fel de elev toată viața și trebuie să ai buzunarele pline cu răbdare. Unde mai pui examenele/perfecționările, planificările, pregătirea continuă, la care se adaugă în ultimii ani veleitarismul manualelor, solicitantele activități cu elevi cvasi-abandonăți de părinți și tot

mai *dezinhibați*, legătura din ce în ce mai puțin accesibilă cu familia, ședințele cu părinții/bunici/frați/cumnați și pretențiile tot mai exagerate ale unora¹.

Dincolo de inerentele *uscături*, care există în orice domeniu de activitate, oameni respectabili din sistemul educațional sunt uneori târâți în scandaluri compromițătoare, agresăți fizic/verbal, chiar și de către elevi. De când cu moda postărilor pe internet, jurnalele tv. se înfruptă aproape zilnic din scene oripilante, derulate și în școli. De altfel, în societatea românească se vorbește în ultima vreme de așa-numitul fenomen *bullying*, o formă de violență fizică și psihică asupra unor persoane vulnerabile, cu *spectatorii* de rigoare – mai mereu dotați cu aparatură de înregistrare/spre *imortalizare*.

Pe lângă bagajul corespunzător al cunoștințelor de specialitate, dascălul trebuie să fie convingător orator, să vorbească frumos – neapărat corect, fără ticuri verbale, sunete parazit ș.a. Să fie, dacă se poate, exemplul de *mens sana in corpore sano*, sănătos și la trup, ideal – fără defecte fizice vizibile.

¹ Învățătoarele sunt rugate să nu mai recurgă la patronime și se adresează lui *Gigel* cu prenume tot mai exotice...

Mi-a povestit mama unei eleve că, rugându-l din nou pe soț să meargă la ședința cu părinții, acesta s-a codit: „Nu mă mai duc, fată, eu cred că aia a pus ochii pe mine, tot timpul mi-a făcut cu ochiul“... De unde să știe omul că *aia* – diriginta avea acel tic nervos. Alt elev a *raportat* acasă că aceeași profă a clipit într-o oră de vreo 562 de ori!

În facultate am aflat că atenția elevului trebuie canalizată spre însușirea materiei studiate și am înțeles de ce frumoasa noastră profesoară de franceză din liceu venise în cei patru ani doar cu vreo două fuste, negre, și câteva bluze uni (una roșie, una galbenă, una verde...). Dreptu-i că în ultima vreme nu se mai promovează austeritatea vestimentară nici la elevi și, de când țara a fost năpădită de second-hand-uri, vezi pretutindeni tot felul de ciudățenii...

La generațiile antedecembriste, anii de studiu erau urmați de coșmarul repartiției pentru cei trei ani de stațiară în cine știe ce afundătură de pe hartă (exact ca-n filmul *Buletin de București*) și nu degeaba unele cadre universitare (îndeosebi feminine și celibatate) sugerau studentelor din anii terminali să se mărite urgent, să nu ajungă a alege între un tractorist și un brigadier ceapist. Așa că, în ultimul semestru, până și sfioasa sfioaselor – pe care toți o vedeam predestinată călugăriei – a făcut cu discreție pasul. Eram, de asemenea, avertizați că, ai-doma eroului sadovenian Neculai Manea, vom întâlni în școli cadre didactice care au rupt demult orice legătură cu dimensiunea spirituală, lectura etc. Și acest aspect mi s-a adevărit pe alocuri...

Cei care am acumulat o anumită vechime/ experiență la catedră ne amintim cu emoție de personalitățile

marcante ale învățământului de altădată, când încă nu apusese vremea „pedanților profesori“ din bacovianul liceu – „cimitir al tinereții“. Cu ce teamă pășeam pe lângă profesorul craiovean Răducanu, vestit nu doar pentru severitatea sa la notare (dar cine făcea cu el matematica avea garantată reușita la o facultate de profil) și aspectul neîngrijit, ci și pentru legenda cu moartea logodnicei sale în preajma nunții, dramă care-l afectase iremediabil. Aciuat în pauze pe la un calorifer de pe coridor, cu paltonul lui ponosit și încălțăminte scâlciată putea fi lesne confundat cu un cerșetor!

Când un elev din an terminal m-a rugat, într-o pauză, să-l iau să vadă și el cum e cancelaria și observând ce emoționat era, ca și cum se aștepta să intre într-o menajerie, mi-am amintit că am fost și eu o singură dată în *lăcașul zeilor* sau... *cimitirul elefanților*: îmi murise tatăl, aveam și o situație materială precară (mama singură, o soră mică, pe mine mă cam bătea vântul...); am mai cheltuit din pușinii bănuți și cu un drum acasă, după acte, însă degeaba a încercat draga doamnă dirigintă să-mi ia apărarea, cum că aveam în acea zi ciorapi-reșea pentru că erau mai rezistenți, nu li se ducea firul la prima utilizare: bursa mi-a fost respinsă pe loc de *Trahanache*. Așa îl porecleam noi pe directorul semănând izbitor cu o caricatură făcută celebrului personaj al lui Caragiale de graficianul Jiquididi, și nu doar din pricina fizicului dizgrațios: venea aproape zilnic în clasă (de uman/fete) spre a ne controla lungimea uniformei, dacă aveam emblema, cordeluță, sprâncene pensate, unghii mari și alte semne de precoce cochetărie feminină; nu ezita să dea cu nuiaua și chiar să taie unghiute cu o foarfecă mare. Cât a mai plâns o colegă

după ce i-a confiscat inelul primit de la mama ei (plecată undeva, departe), cum a întrerupt el rularea filmului într-un cinematograful, *invitând* elevii de la „Frații Buzzești“ să părăsească sala!² Spune acestea unui licean din zilele noastre și nu va crede. Îți va și râde în față auzind cât de ciudat-vinovată te simțisei când, într-una din ultimele săptămâni de clasa a XII-a, la insistențele colegei de bancă, ai fost de acord cu învoirea de la ora de fizică și vedeai pentru prima (și singura) dată orașul în vreme ce trebuia să fii la cursuri.

Scriind aceste rânduri, am vrut, după circa o jumătate de secol, să aflu cine era monstrul de odinioară, rezultatul fiind previzibil: absolvent de liceu militar, fostul inspector școlar S.M. fusese *rotit*, ca și insipidul nostru profesor de limba română, dar și consolat cu direcția acestei prestigioase școli, în care voia să instaureze un regim cazon. Făcând niște calcule, nu-mi vine să cred că grăsanul diform din tabloul de absolvire avea atunci doar vreo 40 și ceva de ani! Am mai aflat că zbirul de atunci (ca și alți profesori de filozofie, trebuie să fi propovăduit zelos materialismul dialectic³) și-a răsfățat bătrânețile într-o democrație autentică, din 2000 stabilindu-se la

copii, în Toronto, beneficiind acolo de pensie mult mai consistentă decât a unui dascăl din România.

Dar ce m-a uimit și mai tare au fost măgulitoarele epitețe din ferparele apărute la stingerea octogenarului, în toamna lui 2012⁴: *mare bunătate / aleasă omenie / rară modestie / deosebită cultură / bun creștin, cu profundă credință în Dumnezeu / cel mai iubit dintre directorii LFB-ului...* Se știe, unii oameni își mai spală cu timpul păcatele, iar despre morți numai de bine... Dar cum să fi trecut, eu și cine știe câți alții, mai grav decât cu indiferență, pe lângă un om de o asemenea valoare?! Dacă *tovarășul* nu m-a/ne-a convins...

Intrând în învățământ pe la 1980, am mai prins câteva câteva figuri emblematice ale breslei din Olt, despre care mai circulă încă unele *povești* și vorbe de duh.

Cu fermecătorul său har narativ, inspectorul A. L. ne descrie frunțile, încruntate de corectarea și calculele făcute, cu acribie de contabil, în comisiile de admitere la Liceul Pedagogic. Povestea, de exemplu, ce greu l-a convins pe impunătorul (și fizic!) Geo M. să-și dea, în fine, obișnuitele grade didactice; cum la intrarea acestuia, îmbrăcat la patru ace pentru proba

² Nu am fost acolo, mi-a povestit cineva dintr-o altă promoție.

³ Încercată și de o dezamăgire conjugală, o colegă – specialistă în socialism științific – a căzut ulterior într-un soi de bigotism, crezând că a pedepsit-o Dumnezeu pentru că l-a negat atâția ani. În revoluționarul Decembrie 1989, au fost și în școli surprize cu foști înfocați propagandiști, deveniți subit teoreticieni ai democrației care, poate tocmai de aceea, s-a dovedit la noi atât de *originală*. Ți-era și frică să mai intri în

cancelaria unde, în mijlocul unor susținători ai *noilor structuri*, trona profa de franceză – soție de securist, brusc revigorată după ce ani de-a rândul se codise de la activități curente pe motive de sănătate și care nu demult se lăudase cu apariția în ziarul local a unei ode ceaușiste însăilate de fiică-sa. Parcă înviase, nu o mai supărau nici inima, nici inesteticele-i varice...

⁴ V. memorialul publicat de Puiu Popescu, directorul „Observatorului“ din Toronto, la 11.05.2013.

orală de limba română, s-a ridicat în picioare toată comisia universitară craioveană, care tocmai aștepta o inspecție de la București, iar emoționatul *catindat* abia a îngăimat: „Vă rog, eu de unde să iau un bilet?”

Pe timpul directoratului bonomului I.N., ședințele de cerc pedagogic de la Textil se încheiau cu mese îmbelșugate și delicioase gogoși pregătite la cantina liceului. La un moment dat managerul (cum se zice acum) a avut o cumpănă, chiar se zvonise că e pe moarte, că însăși *Doamna* (Inspector General Elena Bărbulescu, sora lui Ceaușescu) ar fi intervenit la spitalul din Slatina și că bolnavul, văzându-se înconjurat de siluete în alb (personalul medical), s-ar fi mirat: „Doamne, eu n-am fost chiar sfânt, cum de-am ajuns în rai?!“...

Despre dascăli și mai de demult am auzit foști elevi povestind tot felul de picanterii. Astfel, un temut profesor de geografie (poreclit *Macister*⁵) își punea învățăceii să-l plimbe din punctul A în punctul B, cu spatele la hartă! Despre un alt dur se zvonea că a fost legat într-un sac și amenințat că se află la marginea acoperișului unuia dintre primele blocuri-turn din oraș, de unde putea să cadă la orice mișcare.

Din păcate, farmecul boemei pălea încet-încet, pe măsură ce propaganda ceaușistă se acutiza. Încă din studenția generației mele se prefigura absurdul ce urma să vină: încolonarea

din cămin pentru votare la prima oră, pregătirea militară a fetelor etc. Câte duduiețe de acum ar putea mărșălui, într-o lună de vară, cu bocanci (2-3 numere mai mari!), armă pe umăr, lopată, gamelă, cort șcl.?! Compensând oarecum absurditatea inutilei instrucții, singura distracție a filologilor de noi rămânea agramatismul colonelului solicitând adunarea fără *brusculadă* ș.a. A fost mare tam-tam odată, când ne-am pornit să mărșăluim, cu disperare, fără comanda „Cu cântec înainte – Marș!“; pe o ploaie torențială, cu fulgere și tunete. „Bietele fete...“, exclamau trecătorii, în timp ce comandantele țipauperate: „Companie, ascultă comanda la mine: *ÎNCE-TA-REA!!!*“. S-a lăsat cu muștrulială la Decanat și Rectorat.

Câteva colege de cămin erau indignate că o studentă de la matematica din Craiova trecea pe la examene *ca găscă prin apă* – spuneau ele, cu deja temutul nume Ceaușescu. Unde mai pui că era și din Scorniceștiul natal al lui Nicolae Ceaușescu...

Modelul *magister dixit* a persistat pe ici-pe colo și după 1989, unii dascăli lustruindu-și cu zel propria imagine, umplând cataloagele de note mici și obligându-i pe elevi/ părinți, la costisitoare meditații, din care unii și-au făcut averi consistente⁶. În fiecare școală cu clase paralele exista/și mai există un fel de top al acestora, ca și la nivelul obiectelor de învățământ, cei

⁵ *Sic!*

⁶ Or mai fi și oameni dornici să ajute la aprofundarea cunoștințelor (îndeosebi în preajma unor examene), dar ce spun unii elevi...; că doamna le dă de scris/copiat pendulând între ei (înghesuiți la o masă mare, într-o cameră *special* pregătită) și bucătăria unde face mâncare, că proful

cutare le dă apă din pahare de iaurt și câte și mai câte. Dar cea mai șocantă mi s-a părut ideea celui care, spre a fi sigur că elevii nu-i cotrobăie prin casă în timp ce el se mai gospodărește pe ici-pe acolo, lega șireturile încălțărilor acestora de piciorul scaunului.

mai *solicitați* fiind profesorii de științe exacte – discipline de examen, dar, până să apară moda cu *after school*, și unele învățătoare se dedaseră la așa-zisa pregătire suplimentară!

Fără a lua apărarea molâilor care *dorm* la catedră și indică elevilor paginile *de aici până aici* din manual, nu poate fi înțeles excesul de severitate al unor cadre didactice, mai ales după ce le-ai descoperit nejustificat de îngăduitoare cu propriile odrasle. Multe au compromis ierarhia valorilor, rigoarea unor examene și au făcut suspectă nota *10 pe linie*.

Liceul unde, în fine, după cvenitul stagiului cu naveta⁷, am avut ocazia să predau nu avea elevi superdotați⁸, nici din familii cu posibilități deosebite, așa că nu puteam să pretind (nici măcar contra note mari) confecționarea obișnuitelor planșe/tabele sinoptice, de inutilitatea cărora m-am convins, în timp. Colectiv tânăr, directorul – singurul care avea un grad didactic (definitiv sau II), voia să ne *formeze*, să se impună/*remarce*. La ședințele PCR, nefiind ei prea mulți membri, ne obliga pe toți să participăm, mai ales spre a fi *impulsionați/criticați*, iar în ce mă privește – ca *nedorit* de mine *aleasă*

responsabilă a catedrei de limba și literatura română – mi se reproșa inexistența unui cabinet de specialitate (într-una din cele 7-8 săli de clasă ale instituției⁹). Vrând și ceva mai aparte, am rugat un cunoscut, talentat în pictura peisagistică, să-mi zugrăvească un copac pe tot peretele din fundalul clasei la care eram dirigintă. Cu ajutorul elevilor, am decupat și am lipit medalioane cu chipuri de scriitori, urmărind cronologic evoluția literaturii române, începând cu tradiționalul cio-bănaș mioritic și cu Manole – tragicul *ziditor* împătimit de frumos. La o ședință de cerc pedagogic, contemplând ineditul *arbore literar*, un talentat coleg¹⁰ a creat pe loc o epigramă pe care încă mi-o amintesc: „Stau pe ramuri ca brabeții / Prozatorii și poeții./ Jos, la poale-i Eminescu / Sus, în vârf, e Păunescu“.

Fără a mă dezice total de trecutul tinereții, aș mai semnala unele aspecte. Zeci de ani mi-am achitat cotizația la sindicat, beneficiind o singură dată de împrumut CAR și, tot așa, de un bilet într-o stațiune¹¹, când am înjumătățit sejurul la Olănești cu o colegă și n-am înțeles de ce s-a interesat apoi Securitatea în legătură cu

⁷ În gara de unde luam trenul (apoi vreo două autobuze) spre o școală teleormăneană, mă întâlneam cu o fostă colegă, dintre cele *rușinate* în trecut la mai toate ședințele UASCR pentru examene picate an de an, dar care avea parte de o navetă *confortabilă* – mai pe-aproape de oraș!

⁸ Se auzise că, după un așa-zis examen de admitere, discutau între ele două mămici: „– Al meu a intrat cu doi treizeci“; „– Ei, al meu a luat doi optzeci!“, s-a *fudulit* cealaltă.

⁹ Ce-am mai rașchetat la parchet, în genunchi și cot la cot cu elevii, când școala s-a mutat în altă clădire veche!

¹⁰ Având în vedere stilul și promptitudinea inspirației, cred că autorul era profesorul-scriitor Constantin Voinescu.

¹¹ Bilet pe care nu l-am primit, deși-mi depusesem din vreme cererea. Când am aflat că avusese sorți de izbândă colega cu o solicitare tardivă, mi-am și dat demisia – spre nemulțumirea liderului de sindicat din instituție. Și încă n-am înțeles de ce am luat apoi, pentru compensarea salariilor *dijmuite* la precedenta criză economică, mult mai târziu și mai puțini bani decât *sindicaliștii*.

o scrisoare. N-am aflat cine și unde o expediase; lipsuri erau *din plin*, dar cui îi mai ardea de misive, cu doi copii zburdalnici, duși la creșă de la 3-4 luni, stând la al șaselea etaj, într-un bloc cu lift mai mult defect, apă caldă și curent electric din când în când, cozi extrem de matinale pentru lapte șcl. – strădanii adesea eșuate?!

Nu cred că marele scriitor Marin Sorescu se confrunta cu astfel de lucruri, dar citind apoi interesanta lui piesă de teatru „Desfacerea gunoaielor”¹² mi-a revenit întreaga revoltă din ziua în care, *cu burta la gură* și de mână cu celălalt băiețel, m-am așezat la coadă, cu speranța că voi *prinde*, într-o oră – până începeam școala, ceva din cele „*desfăcute*”/băgate la faimoasa dugheană a unui anume Paul. Văzându-mă și deranjați, poate, de zbenguiala neastâmpăratului de nici doi ani, oamenii m-au trimis la casă. „Tu de ce nu stai la coadă?”, m-a apostrofat consoarta negustorului și-a trecut la următorul client. Nici ceilalți n-au avut curaj să spună că li se făcuse cumva milă, eu am rămas cu plasa goală și, ca totdeauna în astfel de situații, mută, cum n-am putut reacționa apoi nici când, aceeași individă tupeistă ne-a ignorat pe cei ce așteptam să cumpărăm pâine. Mi-a fost iar ciudă pe mine: cum ar fi *târnuț-o* alta, mai *cu vână*... Doar aveam să văd curând una dintre etaloanele eleganței locale¹³, ce ignorase mulțimea încolonată la un raion de lactate, adunându-și de pe jos, cu puținele-i șuvițe claie-n cap, *vulpea* smulsă de o brunetă aprigă,

care-i striga-n gura mare obscenități despre anumite moravuri...

Parcă anume spre a le face pe plac activiștilor incuți, dar cu origine *sănătoasă!*, infatuați și disprețuitori de intelectualitate aproape ca-n anii '50, inspector (formal, adjunct) la Inspectoratul Școlar Olt a fost adusă de la Scornicești Elena Bărbulescu, sora dictatorului. Cu un pseudo-doctorat în istorie, aceasta participa de regulă la întrunirile literaților, chiar dacă erau celebre gafele ei în exprimare și inerentele carențe culturale (*Neamul Soimăneștilor* ș.a.). Supranumită *Doamna* (falsa considerație era și o formă de preventivă protecție), aceasta a fost imortalizată în câteva cărți. Vizitele ei în școli sau pe ogoare se lăsau cu sancțiuni, jigniri, uneori și cu... palme! Un astfel de comportament a grăbit, pare-se, moartea unuia dintre puținii doctori în literatură din țară, a cărui soție, surprinsă cu struguri în sacoșă, a avut nefericita inspirație să riposteze în urma controlului inopinat de la sfârșitul unei zile de practică agricolă: „Alții fură cu tonele/camioanele...”, sau cum o fi răspuns biata la muștruliala făcută în fața copiilor. Se zvonise că soțul implorase în genunchi iertare la Inspectorat, umilintă ce l-a afectat profund.

Am trăit experiența unei asemenea descinderi în momentul în care părăseam livada cu meri, de unde duceam acasă câteva fructe și noi, profesori și elevi, deopotrivă. Înțelegând primejdia, s-a dat alarma și, coborând la obișnuitul raport, retina încă-mi păs-

¹² Picanteriile tragi-comico-absurde îi fuseseră poate alimentate de pitoreasca Maria Iliescu, pe care ulterior am cunoscut-o (și îndrăgit-o – sentiment, mi s-a spus, reciproc), în calitatea ei de fostă menajeră a familiei scriitorului timp de

câteva decenii. Cu cât respect șuiera prin dantura-i de nonagenară: *Domnul Sorescu*...

¹³ Suplinind precara-i podoabă capilară, fosta directoare de grădiniță avea croitor și cizmar care-i asortau totdeauna materialul vestimentației cu cel de la încălțăminte.

trează imaginea unui șubred autobuz ticsit cu elevi, fiecare mușcând din câte un măr!

În 1990, cât de nedrept mi s-a părut văzând distrusă (retrocedată/reconstituită?) imensa plantație de căpșuni de după barajul spre Slătioara, la care truseră elevii noștri în toamnă... Mai târziu, sădind în grădina câțiva stoloni, am realizat cât e de obositoare această muncă și m-am gândit, aproape cu vinovăție, la tinerii ce zădărniseră aplecați săptămâni întregi. Dar m-am bucurat că mă amuzasem, fără a-l pedepsi/certa, pe non-conformistul clasei care, neobișnuit cu efortul și de multe ori atenționat, mă provocase la sfârșitul unei zile istovitoare: „Uitați, doamna¹⁴ dirigintă, cum se plantează căpșunii!“ Și-i îngropa, poznașul, cu rădăcinile-n sus...

Am gândit mereu, am spus, am și scris undeva că profesoria Oltului merita o distincție aparte pentru stresul la care a fost expusă, mai ales în ultimul deceniu al dictaturii. De unele, dintre puținele aflate, se minunau colegii de bransă din alte județe. Și noi ne miram cât erau ei de relaxați¹⁵, inclusiv *capitaliștii*, care lucrau chiar sub nasul Puterii!

Au circulat multe istorii cu și despre *Doamna*, voi rememora doar dintre cele auzite fie de la o *parte vătămata*, fie văzute/trăite aproape *pe viu*, ca la consfăturile de unde plecam cu toții răvășiți de atâtea ordine-*sfaturi* (n-am înțeles nicicum rostul prefixoidului *con-*), cu sentimentul că nu ar ajunge nici 24 de ore pe zi ca să ne achităm, onorabil, de cele impuse.

¹⁴ Sau *tovarășa*, probabil...

¹⁵ Tot inspectorul A. relatează o descindere ad-hoc a echipei Inspectoratului, venind pe Valea Oltului spre școala din Sprâncenata și ajungând (căci așa impune acolo traseul) într-o localitate din județul vecin. Văzând

„Gândiți-vă și noaptea, nu mai visați la tot felul de prostii și nu vă mai uitați la sârbi“, eram îndemnați/*apostrofați* odată. Știa, așadar, că, exasperați de cele două ore cu program tv., din care cel puțin una și jumătate se consacra regimului *fratern*, mulți români din această parte a țării aveau antene orientate spre bulgari/sârbi.

Altădată, la o activitate de cerc pedagogic la Curtișoara, tocmai când se aștepta cu nerăbdare încheierea obișnuitului episod cu lecția deschisă, discuții și trecerea la partea a doua – adică *ospățul* („Vă grăbiți la pomană?!“ – sesizase odată, ironic, inspectorul D., observând că nimeni nu-i mai urmărește stufosul *decalog* poruncit *de sus*), a venit alarmanta veste că Doamna e în drum spre noi. Supărată că nepoatele (fetele lui Emil, eleve la Pedagogic) nu luaseră obișnuitele note maxime la olimpiada de română, Elena Bărbulescu a vrut să ne verifice/*umilească*: „Ia să vedem, voi ce știți!“ Și ne-a dat lucrare de control cu același subiect: Toma Alimoș. Chiar dacă predam la liceu, eram tânără, nu uitasem analizele din orele de folclor de la facultate, aveam și oarece condei, nu m-am panicat. Mi s-a părut și jenant să surprind veritabile *vedete*, de la școli *cu pretenții*, dând din colț în colț, încercând să copieze de prin vecinătăți despre isprăvile haiducului. Nu am aflat nici până astăzi la ce concluzii s-a ajuns, ce note ni s-au dat...

Întrepru aici fluxul memoriei, *voluntare*, propunându-mi să revin cu amintiri la fel de adevărate și... de luat aminte.

o școală, Elena Bărbulescu a ordonat inspecție-fulger și ce-a găsit nu i-a plăcut deloc, fapt pentru care i-a uluit pe cei de acolo cu duritatea criticilor. Degeaba i se șoptea, cu vădită sfială: „– Doamnă, vedeți că aici suntem în Teleorman...“

Remember

Ion Georgescu. Pagini de corespondență, pagini de suflet

Florin POPESCU-MOICEANU

(Pe 2 mai 2020 poetul, prozatorul, jurnalistul și profesorul Ion GEORGESCU, asiduu colaborator al revistei OLTART, ar fi împlinit 85 de ani. Îl readucem în memoria cititorilor prin publicarea unor epistole din bogata sa corespondență, epistole primite de la Gabriel Bacovia, fiul poetului, custodele Muzeului <<George Bacovia>> și, după moartea mamei, secretarul Cenaclului cu același nume, Nicolae Gheran, critic și istoric literar, exeget al operei lui Liviu Rebreanu, și Tiberiu Rebreanu fratele prozatorului, ultimele interesante și prin clarificarea unor elemente ale contextului debutului; toate, inedite, încredințate nouă spre publicare și expunere în proiectatul Muzeu al Comunei Tufeni, dovadă că erau dintre cele mai apreciate de destinatar – notă Florin Popescu-Moiceanu).

GABRIEL BACOVIA

25 I 80

Stimate Tov. profesor,

O viață de necazuri mari – profesionale și cu sănătatea mea (ulcer varicos avansat – piciorul drept) – m-a împiedicat să vă scriu! Știu! V-ați făcut o impresie detestabilă poate, despre mine!

În prezent, lucrăm la niște fotografii mari ale poetului (ptr. Centenarul nașterii sale, din 1981).

Nu v-am uitat! Dar, vreau să aveți o poză-tablou a poetului, așa cum se cade să fie! Va costa 150 lei! Ceva unicat și deosebit – inedit!

Apare-n curând proza (dedicată nașterii poetului (4 volume într-unul mare). Va costa 87 lei. Vă interesează să-l aveți? La începutul lui februarie *80 apare și vol. de versuri al Dnei Bacovia la Cartea Românească, <<Șoaptele iubirii>>! – Ar fi posibilă o întâlnire cu mine și elevii dvs. din comună? Despre un medalion G. Bacovia?! Dacă da, eu aș putea veni la Dvs., la Tufeni, ori s 16 și d. 17 II 80 sau fie 9 și 10 III 80.

Poate ar interesa elevii și Corpul didactic să vadă câteva discuri G. Bacovia și câteva cărți poștale color – Camera de lucru a poetului?! Aștept răspunsul Dvs.!

La mulți fericiți ani!

Cu stimă,

(ss.)

(4 p.; pe paginile 1, 3 și 4 – ștampilă Muzeul Memorial G. Bacovia)

GABRIEL BACOVIA

Stimate Domnule profesor,

Vă surprinde că după atâta timp vă dau iar vești! Aveți dreptate! Necazuri grele și cu muzeul și cu mama, mi-au albit părul! Nu v-am uitat cu cele 2 volume și nici c-un tablou <<G.

Bacovia>>. Începând din Ian. *81 începe anul Bacovia (Centenarul nașterii sale la 17 IX 81). Veți avea (f. precis!) multe materiale vizuale legate de-acest eveniment! Avem un Cenaclu literar-artistic: <<Prietenii Muzeului G. Bacovia>> (Președintă Dna Bacovia). Poate venim la Dvs. la școală 4-5 poeți (e) valoroși, prin februarie 81, la o întâlnire lacrimă cu elevii și cu cadrele didactice de la Dvs.?!
 Pe 25 VIII 80, era la o funcțiune de-o oră, s-a pierdut mama!! Când ne vom revedea, vă voi povesti mai detaliat! În prag de Nou An 1981, vă urăm numai fericire; sănătate; prosperitate și multă sănătate; Dvs.; familiei Dvs.; elevilor și Corpului didactic.
 La mulți fericiți ani!

Fam. Bacovia
 (ss.)

(secretarul Cenaclului)

P.S. N-ați mai venit la noi la muzeu,
 cu elevii Dvs.!
 Buc. 27 XII *80
 (2 p.)

NICOLAE GHERAN

București, 3 noiembrie 1985

Dragă domnule Ion Georgescu,

Îți mulțumesc pentru frumoasele dumitale gânduri și sper că vom avea ocazia să ne cunoaștem și mai bine. Centenarul Rebreanu m-a aglomerat cu treburi nespuse de mult. Am refuzat să mai ridic telefonul, de rușinea de a refuza colaborări la ziare, activități etc. Nu sunt snob, dar am preferat să termin o carte. Se află în tipar și urmează să apară la Editura <<Albatros>>. În rest, mai particip la câte o festivitate. În data de 8 nov. voi fi la Craiova, pe 9 la Segarcea, împreună cu George Macoveșcu, dl. Piru și alți confracți. Pe 11-12

nov. voi fi la Alba-Iulia, iar între 18-21 (se pare) la Budapesta.

Te felicit pentru versuri. Trimite-le și la ziare. În aceste zile consider că-s binevenite.

Cu bine.

(ss.)

(2 p.)

TIBERIU REBREANU

Cluj 31 oct. 1985

Dragă domnule Georgescu,

Cu oarecare întârziere, întrucât am fost plecat din localitate, dar răspund din toată inima prea frumoasei scrisori ce mi-ați adresat.

În primul loc țin să vă felicit pentru sensibilitatea versurilor (care sper să intre în Tribuna).

M-aș bucura ca inițiativa popularizării exponatelor a căror listă v-am trimis-o, să reușească, semănând astfel și în ținutul Olteniei urmele lui Liviu Rebreanu, atât de legat de Craiova de altădată.

Poate că se vor găsi formule contabilești pentru plata lor în numerar pe numele meu, dându-mi astfel posibilitatea să le multiplic.

Ar fi păcat ca atâta vreme cât mai am zile să nu fac ceva trainic pentru fratele și familia noastră.

Aștept cu încredere răspunsul dvs. și poate și al altora, convins că aniversarea centenarului este un imbold mai mult în această direcție.

Vă strâng prietenește mâna talentată și vă văd oricând cu dragoste în Cluj, dacă veți avea ocazia să veniți.

Tot succesul și toată încrederea.

Tiberiu Rebreanu

(2 p.)

TIBERIU REBREANU

Dragă domnule Georgescu,

Trimit și eu materialele cu oarecare întârziere, întrucât abia am sosit aseară după mai multe turnee făcute cu ocazia centenarului.

Expediez cele indicat(e) minus unele piese pe care nu le am deocamdată la îndemână.

Dacă însă veți dori și altele, vă rog tot așa să-mi scrieți, specificând bucățile.

Cât despre revista <<Tribuna>> vă spun sincer că la sosirea mea aici nu

am mai putut găsi niciun exemplar din numărul indicat și nici nu am putut afla încă dacă au publicat frumoasele Dvs, versuri, pentru care vă felicit și vă urez ca noul an să vă aducă un contract editorial.

Vă mulțumesc și pentru <<Steaua>> pe care sper să o pot plasa în revista cu același nume.

Încă o dată: La mulți ani și împlinirea celor dorite.

26.XII.85

Tiberiu Rebreanu
Cluj

- 1 mai 2006 – a murit, la Slatina, gazetarul și poetul **AUREL GAGIU** (n. 25. 12. 1937)
- 2 mai 1935 – s-a născut, la Nicolae Titulescu, Olt, poetul și prozatorul **ION GEORGESCU**
- 2 mai 1960 – s-a născut, la Lădești (Vâlcea), poetul, epigramistul și ezoteristul **NICOLAE ZĂRNESCU**
- 3 mai 1957 – s-a născut, la Piatra-Olt, actorul și regizorul **NICU IOAN POPA**
- 3 mai 2011 – a murit, la București, scriitorul, publicistul și omul de radio **IOAN ION DIACONU** (n. 6. 10. 1937, Balș)
- 10 mai 1998 – a murit, la București, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA** (n. 2. 09. 1916, Potopinu-Dobrosloveni, Olt)
- 14 mai 1881 – s-a născut, la Caracal, pictorul **MARIUS BUNESCU** (m. 31. 03. 1971, București)
- 15 mai 1926 – s-a născut, la Slatina, poeta, prozatoarea, eseista și traducătoarea **VENERA ANTONESCU**
- 15 mai 1938 – s-a născut, la Diaconești-Corbu, Olt, prozatorul și gazetarul **IOAN M. BARBU**
- 16 mai 1949 – s-a născut, la Corabia, poeta, prozatoarea și gazetara **MIHAELA DUMITRESCU** (m. 05. 01. 1991, Slatina)
- 17 mai 1909 – a murit, la București, etnologul **IOANA CRĂCIUNESCU** (n. 1845, Castranova - Dolj)
- 18 mai 1954 – s-a născut, la Poboru, Olt, poetul **MARIN RADA**
- 20 mai 1950 – s-a născut, la Slatina, criticul de artă și traducătorul **MARIA PALEOLOGU**
- 21 mai 1836 – a murit, la București, poetul **BARBU PARIS MUMULEANU** (n. 1794, Slatina)
- 21 mai 1968 – s-a născut, la Calafat (Dolj), poetul și gazetarul **A. C. MIREA**, pe numele adevărat **COSTEL MIREA**
- 29 mai 1940 – s-a născut, la Bobicești, Olt, artistul plastic **OVIDIU BĂRBULESCU**
- 29 mai 1949 – s-a născut, la Caracal, poetul și criticul literar **PAUL ARETZU**, pe numele adevărat **PAUL AREȚU**
- 30 mai 1929 – s-a născut, la Slatina, interpreta de muzică populară **ILEANA CONSTANTINESCU**

Critice

Farmecul amintirii și puterea oglinzii – Dimitrie Anghel (I)

Silviu GORJAN

„Dacă ai fantezie și ești și tu artist – nu te așeza nicăierea și nu prinde rădăcină, nu căuta să vezi locurile unde ai trăit, ci lasă-ți gândul să umble slobod ca vântul, clădește-ți cu el palate, cu el umple-ți golul nemărginit din suflet, creează imagini și desfată-te cu ele, alcătuieste-ți chipuri și nu iubi nimic statornic, nimic nu e pe lume...”

D. Anghel

Într-un eseu consacrat prozei lui Dimitrie Anghel, Ion Vlad subliniază că: *„Anghel se învecinează cu Macedonski... au merite de același gen în cultivarea unei proze artistice de substanță și ținută majoră. Amândoi au dat prozei un flux poetic care distinge proza de simplism și platitudine, au emancipat-o pregătind pe Argezi și Galaction sau pe Camil Petrescu”*.

Subsumându-se unui artist de valoare, proza sa răspunde multor satisfacții estetice. Într-o viziune de ansamblu, întâlnim în ea acorduri din documente umane învecinate cu explozii sentimentale, o pluralitate de impresii și senzații unde tristețile și bucuriile se concertează în registre variate. Se degajă din proza sa parfumul poeziei, al evocărilor, cântecul trist al omului chemat de umbre.

Și atunci când acest cântec se stinge, iese la iveală epitetul colorat și îndrăzneț pe care îl folosește în ofi-

cierea artei. Conturând-se mai degrabă ca vaste poeme lirice decât ca nuvele, prozele sale au numai un punct de plecare (un pretext narativ) care motivează efuziunea descriptivă, bogăția mijloacelor plastice, care sensibilizează evocarea și îi dau o densitate lirică remarcabilă. În spirit baroc, Dimitrie Anghel pleacă de la o realitate. Elementul epic declanșează conturile unei alte lumi, unde acordurile sufletești ale autorului au, uneori, tonalități elegiace.

Volumul *„Fantome”* din 1911 se deschide cu evocarea chipului mamei sale în proza *„Mama”*.

În spiritul marii arte a picturii, Dimitrie Anghel nu realizează portretul în sine, ci stările sufletești ale personajului care transpar prin detaliile reținute. De aici realizează un transfer al acestor calități asupra sa, așa încât evocarea se constituie ca un autopotret. Masca se dă încet, încet la o parte, dezvăluind psihologia unui om plin de contradicții, visător și cu spirit elegiac, în sufletul căruia lumea pare să-și fi acordat toate tristețile și melancoliile.

Fundalul tabloului este întunecat, iar petele de lumină și culoare sunt crâmpieie dintr-o copilărie, refăcută acum din sunetele care vin de demult, instalându-se într-o melancolie specific barocă: *„Mamă! Ce puțin am rostit numele tău și cât de vag îmi aduc aminte de tine. O negură te învăluie și parcă din neguri e urzit și chipul tău”*.

Imediat, acestei armonii lirice îi urmează un spațiu temporal unde cuvântul devine culoare, iar amintirea și evocarea se transformă în personaj: „*În fața mării, unde am stat, privind neîntrerupta goană a talazurilor, acolo m-am apropiat mai mult de tine și am căutat să te rechem. Din fundul orizontului aceleia ce-i hotărăște linia curbă a mării, de acolo ai venit tu. Pe o noapte dulce cum era aceasta, un vas legănat ce și-a înscris peritoarea dungă pe cer, te-a adus desigur. Și pe cheiul acest singuratic, unde întârzii eu, visând uneori, au coborât pașii tăi, de bună seamă*”.

Dimitrie Anghel simte natura în limitele unei contradicții baroce: melancolie și desfătare. Se retrage în singurătatea ei pentru a rezista și pentru a se reface doar prin rezistență. Natura este obstacolul și garanția salvării, oferindu-i autorului o reacție extrem de tensionată, un amestec incomod de voluptate, de tristețe, de distanțare și apropiere: „*cu un singur cuvânt, amestecul acesta se poate numi, credem, melancolie*”.

Marsilio Ficino observa că melancolia stă sub semnul lui Saturn și al Lunii.

Dimitrie Anghel se înscrie în rândul creatorilor damnați, de tipul lui Pontormo în veacul al XVI-lea, sau mai aproape de noi, Gerard de Nerval, este un respins de solaritate, sensibil la acel „*soleil noir de la melancolie*” de care Nerval însuși vorbea.

„... *Tu desigur, cu fața întoarsă peste umăr, ai trebuit să privești tristă pe largul întinselelor valuri ce te despărteau de țara ta*”. Este în această atitudine nu doar o fixare a unui gest, ci expresia unui zbucium care s-a transferat fiului.

Fața întoarsă peste umăr este simbolul gustului pentru evocare.

Creatorul de tip baroc nu și-a realizat niciodată nebănuitele arhitecturi spirituale însoțit de o natură vizionară; a privit înapoi pentru a reface o ordine pierdută și de aici decurg neașteptatele lui meandre, sinuozitățile sufletești.

În linia unei mari tradiții care pornește de la Aristotel, și ajunge până la Kant, s-a subliniat că melancolia este una din premisele imperios necesare creației. Identificăm în atitudinea lui Dimitrie Anghel o „*melancolie activă*” despre care vorbea Van Gogh într-una din scrisorile sale către fratele său, Theo.

„... *Acolo, unde încep apele albastre ale Bosforului, e o altă lume, și tu de acolo ai venit. Multe lucruri ciudate ce dorm în sufletul meu, de acolo mi le-ai adus. Nostalgia ce o resimt în fața marilor ape, când văd o pînză albă, fâlfâind ca o aripă de albatros, de la tine trebuie să-mi vie*”.

Lucrurile ciudate care dorm în sufletul său, transferate în registrul creației, dau acesteia un nimb de voluptate.

Percepând, conjugând imaginea subiectului cu intuiția distanței care îl separă de acesta, Dimitrie Anghel ne livrează melancoliri. Melancolia devine întâlnirea dintre două singurătăți: a mamei demult dispărute și a sufletului care acum contemplă, refăcându-se pe sine prin prisma calităților ființei dispărute. Dimitrie Anghel își reface interiorul sufletesc prin acest proces al „melancolizării”. Johan Hui-zinga ne spune că în unele texte din veacul al XV-lea se folosea verbul „a melancoliza” pentru „a gândi”.

Posedând acea „*ars combinatoria*” proprie spiritului baroc, autorul își reface propriul eu, fără să pornească de la o lume reală, ci de la una pe care acum o descoperă, prin intuiție, având

ca suport amintirea, dar ordonată și edificată în spiritul unui portret devenit, prin identificare sufletească, autoportret.

Privirea melancolică reface un chip care atinge labirintul memoriei, oferindu-i șansa savurării unui mister. Își află plăcerea în faptul subtil de a trăi printre amintiri care l-au modelat, fără să mai fie nevoie să le caute izvorul în altă parte.

„Pe margine de apă ai fost născută tu și de aici nestatornicia gândurilor mele, de aici veșnica frământare, de aici fantezia de a clădi neconținut, precum clădește marea talazurile ei, ca în urmă să le sfărâme iarăși”.

Trei trăsături ale spiritului baroc, numite fără echivoc: nestatornicia gândului (lumea văzută oriunde și oricând într-o năvalnică metamorfoză care anulează spațiul și timpul) frământarea (neliniștea care îndeamnă la arhitecturi unde totul devine posibil); realul, imaginarul, fantasticul și pasiunile pot sta sub cea mai neașteptată împletire a cuvântului și fantezia de a o clădi neconținut (alături de neliniște se află imaginația, latura poetică a ființei, care are darul de a uni contrastele sau de a le depărta sub semnul unei calități sufletești care se numește pasiune).

Există în aceste rânduri ale prozei lui Dimitrie Anghel o orientare către sublimul naturii, către „colosalul” din ea, pe care nu o putem izola de problematica barocului, pentru că depărtările au uneori, pe lângă nimbul reflexivității melancolice și pe acela al exaltării, deoarece pot fi nu numai un decor privilegiat al devoțiunii, ci și un procedeu retoric.

Aceasta se întâmplă pentru că autorul știe să condimenteze orizontala fugii spațiale prin neașteptate și gene-

roase accente verticale: *„De după marginea curbă a mării, unde palatele de marmură cu treptele lor până în valuri, de acolo cu valurile aceste ce călătoresc și murmură necurmat, îmi vin amintirile”.*

Se naște astfel un spațiu terasat, de la de departe spre aproape. Primele accente ale tabloului conturat se detașează pe acest fundal.

Dar autorul știe să practice și echivocul, apropiind acele planuri îndepărtate, într-un artificiu compozițional de tip baroc: *„De multe ori, tot câmpul infinit al mării se acoperă parcă de dănțuitoare ce-și flutură vălurile diafane în lună și joacă. Dantele albe îmi par spumele talazurilor și cântări line de harfă, mâini de vis, ce trec visătoare pe strune, eternele cântări ale apei”.*

În felul acesta, ceea ce prin definiție e nelimitat, apare ca un fragment, lumea este percepută din afară ca ceva aflat înăuntru. Este o manevră compozițională specifică barocului: *„Fără de preget, gândul meu arde și mă chinuiește; apropierea celei mai ciudate se fac într-o clipă, simțiri de nu le pricep mă încercă; lucruri ce nu le-am bănuțit îmi par firești și o sete, o necurmată sete de iubire mă învinge”.*

În sensul acesta, melancolia, înțeleasă ca percepere apropiat-depărtată a naturii capătă o notă distinct barocă.

În mijlocul naturii, convertita melancolie, Dimitrie Anghel își descoperă eul plin de contrarii și tensiuni. Portretul său interior, alcătuit după portretul mamei, apare așa cum îi apare Iisus Magdalenei în „*Noli me tangere*” al lui Correggio: chemând cu o mână, respingând cu cealaltă. Și acest tablou era pentru Eugenio d’Ors cel mai desăvârșit portret al tensiunii baroce.

Ioan St. LAZĂR

OGLINDINDU-TE...

Ca Soarele-n bobul de rouă
 oglindindu-Te, Doamne,
 în mine, în chipul și
 asemănarea cu Tine,
 nu atât eu Te răsfrâng
 către Tine,
 un *alter ego* cu care
 să vorbești pre limba
 privirilor dorindu-se,
 cât mai ales Tu-mi lași,
 în dar, raze dulci,
 subtil penetrând
 a ființei mele peliculă
 și, cum paiul sorbind
 un sirop, absorbi
 dragostea mea
 dăruindu-Ți-se,
 de n-ar mai rămâne
 din mine decât
 amintirea cuiva
 pe aici
 sau, în Cer,
 a Ta...

MYSTERIUM...

În negura departelui,
 timpul stelelor
 - roată universală
 ce aduce mereu pe
 fiecare în locul
 de unde-a pornit,
 ca să reintre apoi
 în ciclul etern
 pân' se vor stinge,

poate, una câte
 una...

În lumina de-aproape,
 timpul pământenilor
 – *pantha rei* – cu
 viața mea ca
 apa Bistriței
 năvalnic la vale
 – parcă grăbindu-se,
 grăbindu-se
 să reintre în veșnic
 nevăzutul ciclu din
 care aș fi venind...

Ce mai este sufletul meu?
 Cârțiță ieșind la
 lumina cunoașterii
 și orbită de iubirea ei
 copleșitoare, la
 rându-mi iubind-o-n
misterium fascinans
 în care am să mă
 pierd...

CROCHIU

Nu eram singuri
 și-n noapte, totuși,
 ne-am regăsit,
 îmbrățișându-ne,
 în sărut ne-am vorbit
 îndelung, ne sorbeam
 cum pe țarm peștii aerul
 să le-ajungă în bronhii -
 și nu ne răbda timpul,
 căci nu eram singuri!

Dar cu trupurile noastre
eram numai noi, febril
doream să ardem
unul în celălalt,
am dus mâna-n jos la
coapsa ta dăruindu-mi-se
cum dinților para coaptă
– dar nu eram singuri!

Am rămas așa, ca-ntr-un
crochiu de dragoste pe
hârtia înveșnicind dor.

STONEHENGE

*apud „Tess”
de Roman Polanski*

Vinovat fiindcă
pentru iubire-a
ucis,
cuplul tânăr,
împletindu-și destinul
cu ruinele vechiului
sanctuar, scăldate-n
sângele amurgului
și neuitării.

Îmbrățișare
pe veci, sub
plocații nopții
și vin cioclii
de zori pentru
ispășirea păcatului.

Soarele, prin
știrbe porticuri
și umbre,-și strecoară
blânde raze să
curețe din templu
scurgerea sufletelor
suicide –

Stonehenge,
lacrimi în sus,
de timp
împietrite.

CALUL ALB

(pictură cinetică)

lui Sabin Bălașa

Prin ruginiul
clasicei toamne –
privirea albastră,
de dincolo, vie.
Izvorul ei,
în inima orei
de-aici -
neostoită bucurie.

Iau calul alb,
despic munții -
curge de-acolo
clara lumină
și aripi ne cresc
peste-a ei ape,
pierzându-ne-n
retina senină.

Eugen POHONȚU

plâng visceral după har și cai albi

în casele lor pătrate,
cu grădinile lor pătrate
și câinii lor pătrați
lătrând omeneste,
sunt un pom care-și scuipe frunzele.

pasăre suspendată de ramul ultimului cuvânt,
purtându-mi măștile pe dos,
și umbra surâsului acoperit de ape,
dormeam și nu dormeam, pluteam
când Theia s-a-ntâlnit cu Terra,

spălând de sare lacrimile noastre,
acum, ochii văd mai bine sufletul lipsă,
strigăt mut către un cer orb.

să te rosteși numai pe jumătate
până la jumătatea drumului,
precum ereticul fiecărui strop de sânge,
precum îngerii negri ai firii,
cu frigul ce-mi desenează oasele,

plâng visceral după har și cai albi.

în casele lor pătrate
sfâșierea nu vine din pământ, iubire,
ea trăiește hrănindu-se din cerurile noastre,
din tropotul cailor într-o urbe ireală
imaginată prin colbul străzilor.

în grădinile lor pătrate
izvoarele vor pietre pentru a se naște
din prundul trupurilor noastre,
nemuritorii-și îmbracă lumina,
iar noi ucidem fulgerele întunericului.

imaginează-ți podurile acestea trepidând
când trecem cu tălpile goale,
păsări căzând în genunea stropită de cuiburi,

picurând sânge de înger peste căderi
cu fascinația ochilor la albul zăpezii.

dezinfectează Doamne cerul de furtună,
topește lumina din tămâia ce nu vrea să ardă,
ascult-o cu sângele meu
și-oprește câinii din lătrat!

anotimp al Apocalipsei, femeie

se dedică poetului Ciprian Chirvasiu

eram un om viu la marginea femeii îndrăgostite,
la praznicul trupului
îmbătat de lenjeriile rostogolite prin vinile mele
de străzile cu mirosul depărtării ucise,
și nu mai era timp de plecare nici răgaz de așezare.

ne naștem cu tălpile-obosite
în nopțile când păsările zboară cu ciocul deschis
prin aerul dintre mâinile noastre.

transparente

am călărit acoperișurile copilăriei,
oare am zgâriat măcar scoarța vieții,
i-am deranjat culorile, i-am răvășit ploile,
oare am fi putut face din inutilul din noi
util la ceva?

spune tu, sticlarule, turnat
din sticla asta neînceptă!

sticlarule fără mamă,
spune tu!

rostul lumii, din flori

nimeni nu se mai arcuiește după suflete,
nimeni nu mai iubește cărțile gloriei,

rostul lumii îl cunosc doar copii din flori
și morții,

vom rămâne ființe de apă
deghizate-n îngeri

și tristeții noștri.

Gabriel GHERBĂLUȚĂ

al orei de iarnă

zgârie marea urme-n nisip
noaptea-și aduce lupii la țărnm
caut cuvântul dintâi să ți-l țip
nu-l mai gădesc: tare-aș vrea să îl sfărnm

doi lycantropi mușcă luna din cer
sfâșie lacomi din cornul cel stâng
sătui apoi se închină și pier
eu am rămas și încep să o plâng

marea acum se agață de mal
sus este luna ce plânge cu sânge
mi-astupă nările-un ultim val
melcul din stânga cornul își frânge

caut cuvântul dintâi să ți-l strig
mare-a-nghetat iar luminii i-e frig

sonet – ție!

*motto: "primul semn al înțelegerii
e dorința de a muri" (Franz Kafka)*

de ce închis în singurul cuvânt
care îți dă o oarecare siguranță
privești deasupra cerul din pământ
și-aștepti să pierzi și ultima speranță?

de ce să negru când tu știi că albă
lumina ta irumpe împrejur?
cu ploi albastre tu îl prinzi în salbă
cuvânt născut din diamantul pur

de ce să fugi când spațiul nu există
și timpul mort se scutură pe noi?
repetă iar că dragostea rezistă
și dă-mi lumina-n schimbul unei ploi

și de te-închizi cu mine sus pe cruci
poți să o faci doar știi cât poți să duci

sonet – al omului negru

cum sună pașii pe străzi în amurg
clopote bat către noapte în dungă,
noaptea omoară lumina în burg
cârduri de corbi în oraș or s-ajungă

când omul negru îți bate în geam
închide ochii și intră-n cuvânt
cuvântul mamă-pe el doar îl am-
moloh din apă și din pământ

de cornul lunii atârnă un vis
pun și-l îmbrac în silaba de azi
cuvântul spus în poezul nescris-
treaptă spre nalt: ca să zbori, nu să cazi

când omul negru îmi bate în geam
strig către tine; esti tot ce mai am

sonet – al fluviului cuvântător

îmi pleacă fluviul-dinspre coasta stângă
orașul meu rămâne fără ape
a fost cândva un fluviu; cin' să-l plângă?
și cine de uitare să îl scape?

rămân pe maluri șiruri de cuvinte
ce șiroiesc cum lacrimi pe obraz
unde-a fost apă-i șirul de morminte
și-i îngropat barcaz lângă barcaz

unde-a fost fluviul, cresc acum cuvinte
un nou oraș silabele să-și strângă

din crucile crescute pe morminte,
a fost cândva un fluviu: cin' să-l pângă?

și fluviul meu s-a risipit ca vântul
în urma lui a rămas doar cuvântul

al cerșetorului de lumină

mi-ai dat cuvântul: șchiop e ca și mine
și bâlbâit... amară poezie
cum poate însă versul să aline
ziua din noaptea care va să fie?

mi-ai dat lumina, sunetul vocală
eu am închis-o-n sunet de consoană
și-am tăvălit-o-n fulgi trecuți prin smoală
o evă păcătoasă, nu o ană

mi-ai dat și cântul: l-am pierdut îndată
uitat prin colț mucegăit de casă
am lăcomit la mărul fără plată
acum plătesc dar Tie nu-ți mai pasă

ascultă, Doamne, îndurare-Ti cer
trimite steaua când va fi să pier

sonet al nordului sentimentului

au înghețat licorni în frig de iarnă
cornul din frunte s-a-negrit de frig
am luat cuvânt și pun iarna să-l cearnă
e noapte-n vers încerc prin somn să-l strig

în colț de lună s-a născut lumină
bob înghețat de seceră-atârnat
c-a apărut așa a cui e vină?
lipsit de viață, un cuvânt uitat

de milă-i vorba, mila de silaba
cea înghețată-n margine de vers
fără folos se pierd acum degeaba
licornii morții-mpiedicați în mers

sonetu-acesta și-a ieșit din fire
nu-i despre moarte nici despre iubire

sonet – al coșmarului de joi

omul cel negru a stins lumina
soare pe cer pe loc s-a-nnegrit
moartă în miere zace albina
eu rătăcesc pe un drum ocolit

sfinții mai vor o lumânare
încurcă versul în rugăciuni
fără de apă-i marea cea mare
focul s-a stins sufocat de tăciuni

știu că e vis: doar un somn un coșmar
ochi să deschid și să spun: mai trăiesc
vreau să te strig însă e în zadar
în întuneric doar fricile cresc

cred că e vis: dar nu vreau să știu
vin' de îmi spune: trăiești și ești viu

art poetique

am îmbrăcat lumina în cuvinte
mai cu-nțeleș mai fără de-nțeleș
și te-am rugat atunci să iei aminte
ca să rămâi în visele ce-mi țeș

am adunat din toate bucurie
și ură și furie-am adunat
și le-am ascuns în strugurii din vie
să nu uit niciodată ce mi-ai dat

am despărțit și noaptea de lumină
pusă la gât: ce pretios colan!
sonetu-acesta n-are nicio vină
dacă acum nu dai pe el un ban

am încercat să îmblânzesc cuvântul
e cum ai liniști marea și vântul

Sântoaderul.

Credințe și sensuri de viață

Claudia BALAȘ

Ziua Sfântului Toader, consemnată în calendar și respectată cu sfințenie de creștini are o importanță deosebită în cultul creștin ortodox.

Sfântul Toader cade întotdeauna în prima sâmbătă a Păresimilor sau a Postului Mare. În paralel cu această sărbătoare creștinească dăinuiește și o altă credință, într-un personaj cu o altă origine, posibil precreștină, personaj al cărui nume este identic cu cel al sfântului creștin și care are o semnificație bogată. Pe când biserica serbează amintirea numai a unui singur Sântoader, și anume a celui bisericesc, poporul de rând sub una și aceeași numire de Sântoader îi serbează pe amândoi.

În credința populară despre Sântoader există mai multe legende. Una dintre aceste legende spune că Sântoader are un cal pe care umblă mai cu seamă în ziua sa și calul acela are un corn în frunte, e năzdrăvan. Nu bea și nu mănâncă un an de zile nimic, iar în ziua de Sântoader paște păr de față mare.

Alte legende spun că Sântoader are mai mulți cai (șapte, opt sau nouă), Caii lui Sântoader, care încep a fi celebrați totdeauna în prima marți, la amiază, din Păresimi și țin șapte, respectiv opt sau nouă zile, adică până miercuri la amiază, din Săptămâna următoare. Cel mai mare dintre acești cai, numit Sântoaderul cel Mare, cade întotdeauna sâmbăta după începerea lor, adică în ziua de Sântoader.

În ajunul acestui eveniment, oamenii tundeau vitele între coarne și la coadă, apoi le țeșălau bine, ca să le crească părul frumos, „ca să se curețe de iarnă”. Mânșilor li se tundeau coamele și cozile, iar cailor li se rețeza, de obicei doar simbolic, o cantitate mică de păr de la coamă, restul fiind împletit. La gât li se legau zgărzi roșii, iar căpăstrul era împodobit cu ciucuri din lână colorată, preferată fiind culoarea roșie.

În noaptea premergătoare Sântoaderului începeau pregătirile pentru spălarea rituală a părului fetelor. În acest scop se fierbea o mare cantitate de leșie, preparată din cenușă de coceni de porumb sau de lemn de stejar. Fetele ori mamele lor mergeau singure, la miezul nopții în grajd și smulgeau păr din coada iepelilor pentru a-l pune în cazanul cu leșie. Când se apropiau de iepe (cai) fetele spuneau de trei ori: „Murgule, murgule/ Dă-mi codița ta/ Și ți-o dau pe-a mea”, iar mamele: „Toadere, Sântoadere/ Dă codița iepei/ Și ți-o dau pe-a fetei”. Această formulă era repetată când smulgeau păr cu mâna din coada cailor și tot de trei ori când aruncau părul în cazanul cu leșie. Tot în această leșie puneau și iarbă mare (oman).

Planta se culegea în „vinerea lui Sântoader”, zi cunoscută în calendarul popular și sub numele de „vinerea Domnului” sau „vinerea omanului” și

cade în prima săptămână a Postului Paștelui, după „săptămâna brânzii”. Planta trebuia culeasă din locurile cunoscute de către tineri (fete și flăcăi), în noaptea de vineri spre sâmbătă, după miezul nopții cu mult înainte de răsăritul soarelui.

Atunci când scoteau rădăcina plantei din pământ, fetele și nevestele tinere îl rugau pe Sântoaderul cel Mare (Zeul cabalin, mai marele peste herghelia divină, caii lui Sântoader) să le dea păr frumos și sănătos.

În ceea ce privește spălarea pe cap, trebuia să se facă în acea noapte ori dimineața înainte de răsăritul soarelui. Se credea că odată cu răsăritul soarelui ieșeau caii lui Sântoader și călcau, încurcau părul fetelor care nu au făcut până în acel moment spălarea ritual. Nerespectarea ritualului spălării capului putea determina, desigur, căderea părului sau nu mai creștea frumos.

De asemenea, nerespectarea spălării ritual putea avea consecințe grave în ceea ce privește măritișul: „Se spălau fetele pe cap și își împleteau cozile la răsăritul soarelui ca să nu-și împletească coadă albă în ograda părinților”, adică să nu rămână nemăritate până la bătrânețe. După spălare, fata se așeza în cadrul ușii și se pieptăna, începând din momentul în care soarele își făcea apariția.

Se spune despre Caii lui Sântoader că sunt foarte răi. Ei nu cruță pe nimeni și mai ales pe fetele și femeile care nu le cinstesc zilele. În aceste zile nu e bine să se toarcă, urzească, țese, pentru că firele vor fi încurcate de Caii lui Sântoader. Tot acum nu este bine nici să petreci sau să mergi noaptea pe drumuri pentru că poți întâlni Caii lui Sântoader care te pot călca în picioare. În acest fel se vede cum aceste făpturi mitice puneau capăt șezătorilor înce-

pute în noiembrie, la Filipii de toamnă. De acum, începeau muncile agricole, iar tinerii trebuiau să se odihnească în nopțile care se micșorează neîncetat până la solstițiul de vară.

Tot în zilele când sunt Caii lui Sântoader nu este bine să se pună cloști fiindcă ies puii schilozii și nici să se dea la vite sare pentru a nu se îmbolnăvi în timpul anului. În dimineața zilei de Sântoader se afuma prin casă, prin grajduri, cu iarbă mare și tămâie, în credința că fumul alungă bolile, menține sănătatea oamenilor, ajută să crească lâna oilor. Resturile rămase din rădăcina de iarbă mare fiartă, din cea folosită la spălarea părului se puneau în mâncarea animalelor, ca să fie sănătoase peste an. Fetele își puneau cojile de rădăcină în cosițe, nevestele le legau la tulpă, iar bărbații în căciulă și le păstrau până la Paște, când le lăsau în biserică. Pentru a scăpa de durerile de cap, cojile se puneau sub pernă.

Dimineața, după îndeplinirea acestor acțiuni rituale flăcăii „încurau caii” pentru a-l alunga pe Sântoader din sat și pentru a feri caii pe durata verii de boli, să nu le crape pielea. La trecerea pe ulițele satelor a cailor și călăreților, gospodarii aruncau bucăți din rădăcina de iarbă mare asupra lor. Odată cu „încuratul cailor” și alungarea Sântoaderului din sat, comunitatea sătească reintra în normalitate, ziua încheindu-se în unele localități cu aprinderea focurilor pe ulițele satului.

Legată în aparență doar de igienă și de dorința de înfrumusețare, de menținere a sănătății părului, sărbătoarea Sântoaderului, ca manifestare din afara Bisericii creștine, are o sferă de cuprindere mult mai amplă.

Din credințele și superstițiile prilejuite de ziua Sântoaderului, primul lucru ce se desprinde foarte clar este

exprimat prin sintagma „lepădarea de iarnă”, frecvent folosită de țărani și, bineînțeles, de trecerea la anotimpul următor, adică la primăvară. Această trecere benefică de la un anotimp la altul este cea mai dorită și mai spectaculoasă trecere. Animalul care patronează primăvara atât în plan mitologic cât și în plan real este calul. Epoca din care se trage acest personaj este mai greu de precizat. Deocamdată se poate afirma că este vorba de o plăsmuire

precreștină a cărei zi este situată spre echinocțiul de primăvară, zi peste care s-a suprapus și cea a Sfântului Teodor/Toader.

Prezența Centaurului și a altor personaje și culte legate de cal, semnalate cu mai multe secole înainte de apariția creștinismului susțin această ipoteză. Înseși structurile zooantropomorfe își au originea în străvechi straturi de cultură, premergătoare creștinismului.

Raftul cu cărți

Zidire poetică, logosul

C. VOINESCU

De formație intelectuală filolog, Corina Dașoveanu se află într-un raport profesionist cu cuvântul, în sub-solul căruia coboară după noime încă nedebuite.

Ca și în cazul volumelor anterioare *îmi iau pantofii, sufletul, rujul, dispar*, Editura Rafet, 2017, și *antifericire cu aripi*, Editura Eurostampa, 2018, este vădită intenția autoarei de a șoca cititorul încă din titlu. Ca și cum s-ar fi terminat cuvintele limbii în care simte poetic, ea creează ad-hoc unul, cu încărcătură lirică inedită, prin verbalizarea unui substantiv, adoptarea unui ton imperativ și atașarea mărcii particulare a subiectivității (-mă): *sânge-mă!* Fă-mă să sufăr, provoacă-mi cea suferință eminesciană „dureros de dulce.”

Atât de sugestiv devine acest titlu pentru întregul volum de aproape 150 de poeme, încât niciunul dintre ele nu mai poartă, întru sugerarea temei, titlu propriu. Nici nu prea ar mai fi nevoie, din moment ce noul tom de poezii, de o evidentă particularitate creatoare, este conceput și organizat

estetic ca un întreg, străbătut de fiorul metafizic al cunoașterii prin iubire și supus unui crez poetic ce intelectualizează emoția.

Formula lirică novatoare din precedentele cărți este nu doar menținută în *sânge-mă!* (Editura Hoffman, 2020), ci și îmbogățită estetic. Versul este eliberat, în favoarea mesajului, de chingile prozodice clasice, limbajul poetic insolit mediază expresiv transferul permanent dintre concret și abstract, dintre real și ireal, iar asocierea surprinzătoare a unor termeni colocviali, abstracti, sau chiar argotici, particularizează convingător comunicarea poetică.

Sânge-mă! este, în același timp, și dovada lesne de observat, a maturizării lirice a poetei, argumentată prin puternica reliefare a eului auctorial prins în aventura cunoașterii, mistuirea acestuia în jocul vieții cu mulțimea ei de fațete, pre-facerea lui în ipostaze existențiale neașteptate, întru reflectarea raportului cu lumea, cu universul: *eu din tu în eu/ desprind secunda stângă/ de pe glezna stângă,/ secunda dreaptă/ de pe glezna dreaptă,/ în iubire intru desculță,/ deschid timp de femeie/ în timpul tău de bărbat.*

Cuvântul, nu de puține ori resemantizat, este zidit în jurul unor imagini plasticizate, purtându-și mesajul spre cititor în versuri de metrică variabilă, cu un ritm interior supus fluxului ideilor, dar și freneticei simțiri poetice: *mă întind pe întunericul ăsta*

*făcut,/ piscică mai neagră decât însuși/
Marele Noiembrie,/ acolo,/ între amur-
gitul oaselor de mașini/ și/ spartul
îngerilor de est.*

Uneori, cuvintele, plantate într-un perimetru al transcendenței, intelectualizează imaginarul poetic și deschid drum de inițiere paradisiacă, după cum o numea Blaga: *asfințitul/ se încurcă în coarnele cerbilor,/ o jumătate de întunereric apasă pe aer/ o culoare respirată cu greu,/ e devreme pentru ieșirea vieții/ la păscut stele.*

Predilect erotice, poemele se diversifică totuși tematic, de la concepte grave, precum viața, moartea, timpul, până la banalul fapt divers cotidian, raportat însă etic la propria conștiință poetică: *în orașul ăsta/ galben hepatic/ ca un ficat care refuză medicamentele,/ se instalează spânzurători luminoase/ pentru sărbătorile de iarnă.*

Expresia poetică este mai concentrată în acest nou volum, sugestia – mai subtil-aluzivă, polisemantismul – mai amplu și mai profund fructificat, ambiguitatea – parcimonios așezată în vers, discursivitatea lirică – bine controlată, cuprinzând și metaforism – atât cât îi trebuie unei construcții lirice bine proiectate: *îmi dezlipesc pașii din tălpi,/ îi arunc sub tocul superstiției,/ nu cred în fatidic/ dacă îmi taie negru strada/ cu umăr, număr, măr/ și alte treisprezeciuri... sunt o femeie/ care nu lasă semne de bună purtare/ în zațul cafelei,/ acum plec fredonând dintr-o gleznă/ prin mersul trenurilor cu sosiri/ într-un apoi nedescântat.*

Corina Dașoveanu exersează o poetică a neliniștii existențiale, a frângerii tragice a sinelui, a cunoașterii prin iubire, așezând în prim-planul ideatic contradicția dintre sine și sine, dintre ego și alter ego, dintre eu și tu, dintre conștiință și existență, registrul

oscilând și el, în funcție de partitură, între grav, ludic și ironic. Dragostea ca stare de incertitudine, reprezentarea concretului în formă abstractă, precum și abstractizarea concretului, răsturnarea expresivă a firescului și împingerea ambiguității limbajului poetic până la marginea nonsensului sunt constituienții estetici esențiali ai unei stări lirice polifonice, ai unui imaginar poetic modern, propriu și particular prin sugestii: *jupiter trece pe comandă automată,/ verifică tandru valoarea codului de bare/ al jointului înfășurat/ într-o rochie cu decolteul adânc până joi./ ok,/ la hashtagul meu/ poți scrie orice –/ toxic, mad, obsessive, whore, addiction,/ free, tea/ coffe, me,/ profilul genetic nu-și schimbă fotografia,/ my love./ my name is nicotine.*

Textele lirice ale acestui volum dezvoltă și îmbină motive poetice terestre și cosmice de un puternic efect emoțional, creând astfel o strânsă relație semantică între cuvinte, de la denotativ la conotativ și invers, întru susținerea estetică a zidirii prin logos: *norii, cerul, luna, toamna, somnul, visele, copacii, umbra etc.: dorm/ și îți aud somnul./ azi noapte m-am trezit de câteva ori,/ să scriu./ de patru speriate ori,/ credeam că frigul, gara,/ întârzierea de 21 de minute,/ apoi mâinile tale prin mâinile mele/ sunt doar metafore din somnul meu.*

Cu un limbaj poetic ludic și ironic, așezat în registre lexicale diferite – oral, colocvial, retoric –, cu un discurs liric, uneori subtil narativ, construit, în general, la persoana I, cu mijloace ale expresivității poetice selectate pe potriva întruchipării ideii și cu o prozodie modernă, poemele Corinei Dașovenu, din *sânge-mă!* au toate atributele unei creații de referință în literatura română contemporană.

Doamna din cuvinte

Serghie BUCUR

Am cunoscut-o într-o zi din vara 1983, în casa poetului Virgil Căria-nopol, unde, invitată de el și soția lui, se afla într-o vizită, locuind, o vreme, în București. Le citisem, în cenaclul ad-hoc, câteva pagini din romanul despre Bălcescu ajuns în Prahova, pentru declanșarea revoluției. Impresia a entuziasmat mica asistență. De-atunci, arta cuvântului scris ne-a apropiat.

În peregrinările prin țară, în grupuri de scriitori, cum era moda atunci, Virgil Căria-nopol a venit la Florești Prahova, după repetate recitaluri în Ploiești, Sinaia și Câmpina, invitați de Cenaclul pe care îl conduceam, „Cezar Petrescu”. Printre oaspeții, și Doamna Ludmila Ghițescu. Armonia întâlnirii cu musafirii a indus Doamnei de un autentic romantism Ludmila Ghițescu sentimentul pe care mai târziu avea să-l caligrafieze succint pe unul din volumele dăruite cu o contaminantă bucurie, ARȘITA STELELOR, publicat de editura Eminescu în 1983. Auto-graful continuă să rezoneze și astăzi: „Pastrându-vă cele mai alese sentimente de prețuire, pentru tot ceea ce

faceți în scopul stimulării și dezvoltării muncii ce creație, în semn de omagiu vă ofer acest volum de versuri”. Imediat, semnătura: „Ludmila Ghițescu”.

Deschid DICȚIONARUL BIO-BIBLIOGRAFIC – Scriitori, Publiciști, Folcloriști ai Argeșului, alcătuit de Marian Stoica și Margareta M. Onofrei și tipărit de editura „Argeș Press” în 2016 (ediția a II-a), la pagina 165 – unde, alături cu silueta încărcată de ani a distinsei poete, încă în aureola întrevederii din casa de pe Calea Dobroanți 7, acum aflui traiectoria pământeană a „Doamnei din Cuvinte” scriitoarea „GHIȚESCU, Ludmila I., n. 1 decembrie 1918, Volintiru, județul Cetatea Albă, Basarabia – d. 2 ianuarie 1991, Pitești, județul Argeș”.

Scris mărunț, delicat, școlăresc, autograful se deapănă pe fiecare pagină de gardă a cărților primite din partea dumneaei (avea ceva din sfinșenia și grația Otiliei Cazimir), așternut cu stiloul. Conversațiile aveau suavități ale vocii de mezzosoprană. Poate că o anumită sfințenie – trăite pentru a supraviețui în acei ani violent ideologici – îi catifela glasul, preferând șoapta, confesiunea solemnă. Copertile veline, toate cu inscripția emitentului, Editura Eminescu, poartă imprimare titlurile celorlalte două volume: ÎNTRE DOUA DIMINEȚI, Versuri, 1981, respectiv SOARE ÎN MUGURI, Poeme, 1985. Dedicățiile șuvoiesc simplu, limpezi – ca orice gând exprimat sincer și devotat. În puține rânduri, în grafia scrisorilor de odinioară, citite atunci, cu atât mai melancolice azi, când – inexorabilul este atât de dur – grăbea timpul / timpurile către crepusculul lor istoric, semănând în solul prieteniei pe care Poezia, ca și Muzica, îl binecuvântează, însuflețind

racordul la temperatura bucuriei împlinite estetic: „Domnului Serghie Bucur, cu dragoste și prețuire din partea Ludmillei Ghițescu”. Girul valorii operei scriitoarei Ludmila Ghițescu îl garantau nume de viitoare poete cărora Editura Eminescu le-o încredințase: Doina Uricariu, Daniela Crăsnaru și redactora Elis Bușneag.

Despre poezia doamnei Ludmila Ghițescu, criticul literar George Muntean ne-a lăsat câteva rânduri capabile să fixeze valoric opera poetei în istoria prolificului gen literar astăzi ajuns la maximul lui contra-lirism / anti-poetic (apud Mircea Cărtărescu, „Lumea în care trăim”, conferința susținută la Atheneul Român în 22 februarie 2020), și care sună astfel (coperta a IV-a cărții ARȘIȚA STELELOR): „Țâșnind dintr-un fond de omenie și generozitate funciară, versul Ludmillei Ghițescu țintește mereu la „streășina gândului”, „la țărnul gândului limpezit”, pipăind straturile de sensibilitate și încercând a le pune în stare de vibrație pentru a pregăti astfel „venirea voastră în pădurea / gândului meu plin de lăstuni / și muguri și soare și cântec”... Lirica poetei mai reține atenția prin candoarea și sinceritatea artistică a simțirii ce o străbate, prin filonul ei patriotic și civic, necontrafăcut, cald, organic, – versurile de această natură având o curgere și încărcătură oricând relevabilă”!

Doamna Ludmila Ghițescu a scris în versuri albe / fără de rimă, explorând adâncimi incommensurabile, precum așa ceva: „Sălbatic rătăcesc filele /calendarului pe drumul îngust, / când cocorii – somnanbulii – / pregătesc ospățul marilor / plecări” (Calendarul drumului îngust, p. 73, ARȘIȚA STELELOR), dar a lăsat, din splendoarea plăcerilor sale estetice, viziunea transcendentă a armoniei metaforice, joc al podoabelor imagistice – din abundența ritmurilor interioare –, extrapolând-o versuri ca acestea: „Nu te mai caut pe străzi cu tei

în floare / Nici pe alei uitate în parcuri cu statui / Te aștept în dimineți cu zâmbet și cu soare / O clipă să mai cred povestea ce mi-o spui. // La porțile închise de bat nu mai e vreme / S-aștept cu trandafirii crescuți în amintire, / Cine-ar putea din nou să cheme / În liliacul alb nectarul din potire. // Aș vrea ca salba ninsă cu treceri peste timp / S-o porți mereu cu tine, zălog statorniciei, / Acum senină-i calea ce duce spre Olimp / Și-n inimă-am crescut emblema veșniciei. // Te-aseamui doar cu raza ce-n noapte ea străluce / Ca drumul cu suișuri, ce întorcere așteaptă, / Și zilele sunt vise și nopțile năluce / La ceasuri când din stihuri o rază mă deșteaptă. // Și poate ai să vii cu brațul plin de flori / Și floarea din obraz ai să o dăruie lunii / N-am să te cert nicicând că-n mersul tău condori / Te-au învățat să zbori peste oceanul lumii” (Liliacul alb, p. 132-133, ÎNTRE DOUĂ DIMINEȚI). Izbânda cataractelor sonore – a poeziei în trepte (urcând / coborând) – stăruie în alchimia – laserul misterios între frunte și imaculata față a foii de scris, pentru Ludmila Ghițescu, într-una din briliantele respirații, și prinde o infinitate de stări fericit iluzorii: „Versurile devin electronice / pe coama albă a zării / stau gata să plece / spre castele de prigorii. // Bâjbâie cuvintele / se deschide / evantaiul drumurilor, / ecourile lungi ale timpului. // Versurile cad în umbra înserării / vise adânci / labirintul statornic / căzut pe mâna / iscoditoarei frumuseți. // fragmente, / tunelul dimineții / pereții înăspriți, / un metronom e privirea” (Metronom, p. 61, SOARE ÎN MUGURI).

Repere ale vieții de scriitoare a Ludmillei Ghițescu le oferă DICȚIONARUL argeșean selectiv. „Stabilită în Argeș, în 1944, poetă, prozatoare. Fondatoare (1947), președintă (1948), Cenaclul literar „Liviu Rebreanu” Pitești, membru (din 1990) Uniunea Scriitorilor din România. Profesoară Piatra Neamț, profesoară, inspector școlar Pitești”.

Realism și obiectivitate în proza lui Marian Pătrașcu

Mihaela RĂDULESCU

Marian Pătrașcu scrie proză cu o vervă incontestabilă, povestirile volumului *Un viol experimental*, purtând o dinamică narativă interesantă, stilistica textuală mizând pe simplitate expresivă, pe un registru lingvistic natural, familiar. Cele opt narațiuni captează atenția prin tematica abordată, diversă și complexă deopotrivă, subiectele reflectând toate compartimentele vieții: iubire, pasiune, sfera politică, atitudinea socială, dramele omului contemporan. Lui Marian Pătrașcu nu-i scapă nimic din ceea ce este lumesc, el observă cu tact, metamorfozele vieții și ale societății.

Autorul are abilitatea de a descrie detaliat spațiul social, contextul politic, radiografiind până la ultimele fâșii, societatea și oamenii. Narațiunile sunt condensate, vii, firul epic menținând o tensiune interioară a textului, prin dialogurile inserate abil în derularea acțiunii. Povestirile rețin elemente ale cotidianului, răstrânte în oglinda conștiinței artistice printr-un proces al analizei lucide. Realismul e o marcă evidentă a prozei lui Marian Pătrașcu, discursul narativ fiind realizat în general, prin prisma unei perspective obiective. Atunci când narațiunea auto-diegetică (rar, în cazul de față) proiectează anumite întâmplări, aceasta are rolul de a menține un echilibru compozițional al textelor epice.

De cele mai multe ori avem de-a face cu un narator auctorial sau martor, arareori găsim în povestiri, naratorul intra-diegetic, ceea ce arată predispoziția autorului pentru epicul

obiectiv, relatarea devenind astfel, imparțială, la nivel ideologic. Povestirile cu tematică socială atacă probleme fundamentale: raportul omului cu justiția, cu politica. Instabilitatea socio-economică, nedreptatea în societate sunt teme care provoacă dileme, întrebări, teme care invită la meditație și analiză.

Povestirea *Martor la revoluție* reține atenția prin suspansul situațional creat, prin dramatismul subiectului redat, și de ce nu, prin valorile intrinseci propuse în subtext. Personajul principal e o victimă a unui sistem aberant, e prins între datoria civică și datoria umană. Evident că o alege pe cea care contează: cea umană. Ionel Lupu, personajul acestei narațiuni, apare și în altă povestire, *Dreptatea ca o marfă*, unde este înfățișat ca un om care crede în Justiție, dar viața îi dovedește contrariul. Anchetat într-un caz în care el era victima unei bătăi, procurorul încalcă deontologia profesională, încercând să închidă cazul, în folosul vinovaților, contra cost. Desigur, că mesajul de fond vizează societatea în derivă, guvernată de impostori, o societate în care valorile sunt anulate, iar oamenii devin unelte ale unei tragedii generale.

Spirit acid, incisiv, neiertător cu tirania și nedreptatea, autorul pledează pentru o societate mai bună, în care Adevărul să fie coordonata esențială a lumii. Se poate observa cu ușurință o ideologie moralizatoare, dar fără să cadă în didacticism; este o etică vizionară ce se desprinde dintr-un fond

înalt al valorilor umane ale autorului. Atunci când prozatorul proiectează tema iubirii, narațiunea mizează pe un algoritm al lumescului, nu evoluează în idealism, în romantism. Cadrul nu e deloc bucolic, ba, mai degrabă, e un cadru cât se poate de realist. Dragostea e înfățișată în formele cotidianului, explorând zona percepției actuale.

Un viol experimental e povestea de dragoste dintre doi tineri intelectuali, proveniți din medii familiale diferite, oameni care au învățat pragmatismul existențial și au scopuri clare în viață. Procurorul Dan Bădescu și profesoara de engleză Felicia Ionescu trăiesc pasional, carnal și, la un moment dat, chiar experimental, sugestia venind din partea ei ca ajutor „profesional” pentru el, o dragoste care se sfârșește la fel de repede cum a început. Personajul feminin e o nonconformistă, care, într-un final, pretextând că pleacă într-o vacanță de două săptămâni, în care urma să-și viziteze rude din mai multe localități din țară, de fapt, emigrează legal, împreună cu părinții, în Israel, tânărul procuror realizând abia la sfârșit că iubita lui era evreică.

Dramatismul evident al situației derivă din acest fapt, însă de remarcat că această stare a lucrurilor e tensionată pentru Dan, nu și pentru Felicia, care știa foarte bine ceea ce avea să urmeze în ceea ce o privește și, de aici, și condiționările ei în relația cu el. Se punctează în fond, la început doar aparent, neangajarea în perspectivă, lipsa de responsabilitate a personajului feminin în domeniul afectiv, pragmatismul specific etniei căreia îi aparține atângând cote alarmante și anulând chiar romantismul iubirii. În cazul partenerului ei, lucrurile stau tocmai invers. Abia la sfârșit cititorul află că, în realitate, ea era sfârșiată între datoria față de familia ei, care luptase ani de zile pentru a emigra în Israel și iubirea

sinceră pe care începuse să i-o poarte lui Dan și căreia nu putea să-i dea frâu liber așa cum ar fi vrut știind că ea este fără niciun viitor.

Volumul de povestiri e un apel la conștiință, la restabilirea valorilor umane; cartea propune lecții de și despre viață, cititorul reușind astfel, să asimileze sentimente și idei care să contureze frumosul interior. Narațiunile concentrate, firul epic dens, personajele bine conturate, atestă un talent nativ suprapus unui spirit instruit.

Marian Pătrașcu scrie proză dinamică, subiectele explorate fiind actuale, iar tehnica narativă utilizată asigurând o perspectivă obiectivă asupra întâmplărilor relatate. Realismul scrierilor explică modul de relaționare al autorului cu lumea și viața, tema socială fiind redată fără patimă sau aderență la vreun sistem politic. Dincolo de întâmplări, identificăm oameni și fapte, cu dureri și tragedii, e o lume care se luptă pentru dreptate și adevăr.

Cartea poate fi o pledoarie pentru o societate în care legea să guverneze, o societate cu autorități respectate exclusiv prin felul în care-și fac datoria și se raportează la cetățeanul care le plătește și care, subsecvent, are dreptul de a le „evalua” profesionalismul și moralitatea, „obiectiv” care astăzi pare ideal în condițiile în care chiar ele, autoritățile, de multe ori sunt primele care încalcă legea. De altfel, este cunoscută părerea autorului că *în România, orice autoritate nu există decât în stare de șantaj, în stare de mituire sau în stare de impotență, precum și aceea că în România legile nu se fac pentru a fi respectate, ci pentru a fi eludate.*

Povestirile mizează pe principiile eticului, fără a le anula pe cele ale esteticului, deoarece Marian Pătrașcu are forța unui prozator care știe să esențializeze discursul narativ, transformându-l într-un crâmpel de viață.

Cerul roșu al dimineții sau *Despre devenire.* **Însemnări despre poezia** **Andreei Maftei**

Cristian-Paul MOZORU

Pornind de la Gaston Bachelard care spunea că „focul este pentru omul care-l contemplă un exemplu de devenire promptă și un exemplu de devenire circumstanțială. Mai puțin monoton și mai puțin abstract decât apa care curge, mai prompt chiar în creștere și schimbare decât pasărea în cuibul supravegheat în fiecare zi în tufiș, focul sugerează dorința de schimbare, de bruscare a timpului, de aducere a vieții la capătul său, la al său dincolo. Atunci reveria este într-adevăr captivantă și dramatică; ea amplifică destinul uman; ea leagă ce este mic cu ce este mai mare, soba cu vulcanul, viața unui buștean și viața unei lumi. Ființa fascinantă înțelege *chemarea* rugului. Pentru el, distrugerea este mai mult decât o schimbare, este o *reînoire*.” (1) putem înțelege, relativ lesne, de ce autoarea, Andreea Maftei, și-a ales drept titlu de debut *Lebede roșii* (Editura Junimea, Iași, 2018), *roșu*, adică de a arde până acolo sus, până la una din cele mai înalte trepte ale iubirii (de această dată) față de scris căruia – iată! – îi face prima declarație scrisă.

Putem observa că, de fapt, autoarea nu pune capăt decât uneia din viețile ce sălășluiesc în adâncurile propriei ființe, cea tăcută, fiind înlocuită/înnoită acum prin cuvinte – viața Cu-

vintelor – prin dialogul cu Lumea, idee sugerată prin culoare, *roșu*, adică *foc/lumină*, „element” despre care René Descartes – ne explică Ioan Deac –, din punct de vedere al teoriei substanțialiste, fiind o substanță, „este compus din particule care au diferite forme, după funcțiunile pe care le îndeplinesc, și care se mișcă cu viteze diferite. Funcțiunile acestor particule sunt cele care produc efectele oricărei flăcări: consumă materialul din care izbucnește, dă căldură și luminează.” (2) În același mod, Andreea Maftei își „părăsește” vechea lume, vechea viață, cea care a format-o/definit-o până la momentul actual și dă naștere unei noi lumi, o lume a Cuvintelor, a Poeziei chiar, lume în care, se pare, este atât de mult loc încât aceasta nu ezită în a ne invita înăuntru-i prin multitudinea de căi puse la dispoziție de larga paletă de idei și imagini clădite în Universul în care a trăit.

Sunt întâlnite foarte multe elemente ce sugerează nașterea acestei noi lumi: *sângele*, *nunta*, *durerea*, *strigătul*, *lacrimile*, *lutul* (*netezirea lutului*), *viața însăși*, elemente inserate de-a lungul întregului volum, dar cu precădere în poemul *Lada cu zestre*, un alt simbol al Începutului: „Femeia/ea / netezește, cu mâinile, lutul, / durerele,

ca un caier de lână, / strânse la piept. /
 Cu ochii spre cer. Își duce / cântul,
 povestea de ani și ani, / luptă. Strigătul,
 înnodat în lacrimi, / cutremură văile,
 firea și munții / de sare. / De la o
 vreme-și netezește părul, / cu tremur
 din încheieturi. Și ninge. / Ninge pe
 umeri, pe față, sub pielea crestată. /
 Odaia o strânge / amarnic. / De sub
 icoană, / povețele, supte la sân de
 fecioară, / se strâng în lada cu zestre, /
 cu miros de sânge, de viață. Și coase,
 încă, / perdele, / sub lampa primită / la
 nuntă. // Cireșele coapte de-o vreme /
 își scutură timpul pribeag.” (3) In-
 clusiv teme precum *Timpul* sau *Deve-
 nirea* (pe lângă altele semnalate, în
 deschiderea volumului, de Ioan Hol-
 ban: *erotismul, Păcatul primordial/
 căderea în păcat, iubirea, nașterea/
 procrearea, viața/moartea*) pot fi în-
 tâlnite în versuri cum sunt, de pildă,
 „Curge prin mine zăpada primei co-
 pilării ... // Pe a doua o trăiesc astăzi,
 alături de / prietenii mei copii. // Curge
 din noi zăpada primei copilării, / cu
 fulgi de argint, pe limbă, / doar suntem
 copii, / putem să visăm în neștire.” (4)
 ori „Primăvara / își lasă semnele / pe
 trupul imaculat. / Amiaza, un țipăt. //
 La un sân cuprind marea, la celălalt,
 cerul. / Le unesc. Linia de mijloc stă
 într-un echilibru / patern. ...” (5) sau
 chiar „Ai renăscut să fii din nou, / cu
 lacrimi-zâmbet pe obraz. / Spre tot ce
 ai crezut perfect, / drumul încet s-a
 prefăcut, / nisipul vremii deșirând / pe
 frunte, semne de-ntrebare.” (6) Dar
 aceste teme sunt de întindere monu-
 mentală, iar dezbaterea lor, aici, este
 imposibilă. Ceea ce trebuie însă subli-
 niat este faptul că autoarea dovedește
 că știe să le comprime în cuvinte sim-
 ple, în gânduri de doar câteva rânduri,
 tocmai pentru a putea fi transmise ușor
 mai departe și de a așterne un întreg
 Univers într-o... coajă de nucă.

Paradoxul poeziei Andreei Maf-
 tei este acela că se poate scrie cu
 ușurință despre aceasta, despre fiecare
 poem în parte fiindcă fiecare poem are,
 cu siguranță, o proprie poveste, iar
 dacă nu o are sau dacă rămâne ne-
 cunoscută, poate fi imaginată de fie-
 care dintre noi, cititorii, dar, în același
 timp, exercițiul se dovedește a nu fi
 chiar atât de lesnicios precum ni se
 înfățișează la prima vedere, aceasta
 datorându-se faptului că începând cu o
 a doua lectură a volumului, se desco-
 peră tot mai multe elemente care fie-
 care în parte pot fi analizate din diferite
 perspective, care pot sugera la fiecare
 re-lectură altceva, totul depinzând de
 unghiul din care este citit textul.

Poezia Andreei Maftei este con-
 struită prin prisma unei scrieri simple,
 fără multe încercări stilistice greoaie și,
 de multe ori, dovedit-inutile, directitu-
 dinea și sinceritatea cu care acestea se
 înfățișează cititorului, transformând-o
 într-o poezie personală, dar nu perso-
 nală sieși, ci nouă, adică într-o poezie
 a fiecăruia dintre noi. Ce demonstrează
 că primii pași, mai mult sau mai puțin
 timizi, au fost făcuți totuși cu încredere
 în actualitate și viitor, este girul acor-
 dat poeziei Andreei Maftei – poezie,
 reamintesc, aflată la început de drum –
 de un număr deloc neglijabil de scrii-
 tori și critici literari care s-au aplecat
 asupra volumului autoarei: Ioan Hol-
 ban (cuvânt însoțitor), Iulian Cățălu,
 Ottilia Ardeleanu, Iulian Chivu, Gellu
 Dorian, Angela Nache-Mamier, Con-
 stantin Stancu.

Aș încheia acest scurt portret al
 poeziei Andreei Maftei prin ceea ce
 Corneliu Mircea spunea despre *a fi*,
 text care ne-am putea imagina ca poe-
 zia autoarei vorbește despre ea însăși:
 «Așadar, sunt-și-nu sunt în aceeași
 clipă. Sunt această prezență-pură-care-

își-lipsește, dar care *își lipsește ca prezență-îngemănată-cu-absența*.

Pentru că eu *sunt* – sunt această prezență pură –, dar sunt, mai aproape de adevăr, o prezență-în-desprindere-de-propria-i-absență. *Sunt* este verbul ce surprinde mișcare: *ființez*: mă îndrept spre mai adevărata mea prezență (în vreme ce absența din miezul prezenței „se goleşte” de propria-i absență: se reduce la nimic). *Devin*, așadar: mă desprind instantaneu de absența din miezul prezenței mele pure și alunec, cum spuneam, spre adevărul prezenței mele.» (7)

1) **Bachelard, Gaston** - *Psihanaliza focului* - Editura Univers, București, 1989, p. 15

2) **Deac, Ioan** - în *Studiu introductiv*, în **Descartes, René** - *Lumea* - Editura IRI, București, 2003, p. 19

3) **Maftei, Andreea** - *Lebede roșii* – Editura Junimea, Iași, 2018, p. 12 (poemul *Lada cu zestre*)

4) **Maftei, Andreea** - op.cit., pp. 26-27 (din poemul „*Curge prin mine zăpada*”)

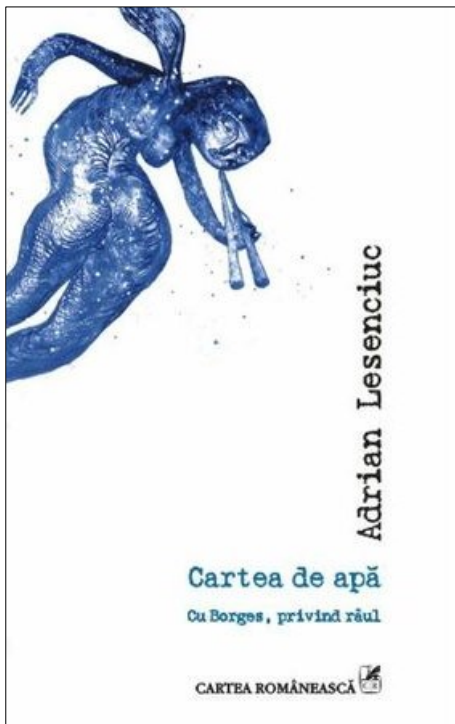
5) **Maftei, Andreea** - op.cit., p. 50 (din poemul *De veghe (I)*)

6) **Maftei, Andreea** - op.cit., p. 59 (din poemul *Păduri de îngeri verzi*)

7) **Mircea, Corneliu** - *Facerea. Tratat despre Spirit* - Editura Paideia, București, 2009, pp. 34-35

Prin cenușa Paradisului

Daniel MARIȘ

Nici nu mai știu ce m-a determinat să deschid volumul de poeme a lui Adrian Lesenciuc, „Cartea de apă. Cu Borges, privind râul” (Ed. Cartea Românească 2016). Poate și curiozitatea de a simți pe „viu” un dialog apocrif, peste timp, cu marele scriitor, un experiment poetic justificat de faptul, așa cum mărturisește autorul, că „Borges, odată citit, pătrunde în tine și te schimbă radical. Și dacă m-am regăsit în Borges este doar pentru că Borges s-a ascuns în mine... Borges speriat de Borges, ca-n oglinzile paralele, se privește trăind mai autentic în Borges care-l citește, peste decenii, pe Borges”. Un experiment pe care eu însumi l-am încercat, bineînțeles la o altă dimensiune în „Jurnalul bunicului Franz Kafka”. De ce „Cartea de apă”? Pentru că, după cum mărturisea Borges: „Timpul e substanța din care sunt făcut. Timpul e ca un fluviu care mă duce cu el, dar eu sunt timpul; e un tigru care mă sfâșie, dar eu sunt tigrul;

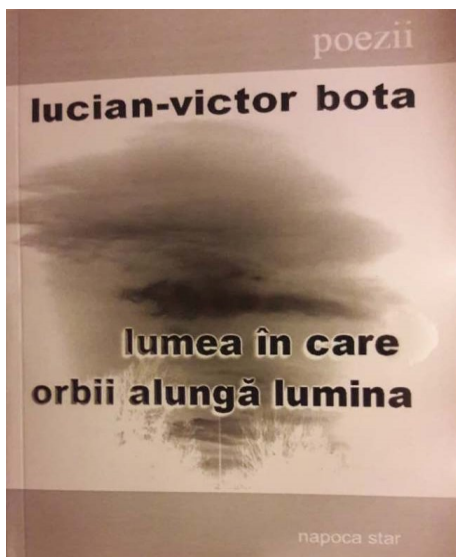
e un foc care mă consumă, dar eu sunt focul. Spre nenorocirea noastră, lumea e reală, iar eu spre nenorocirea mea, sunt Borges”. În acest context, motivul dialogului atemporal nu mai promite nicio certitudine pentru că, în cele din urmă „curgerea, tăcută și grea, e însuși timpul din care nu răzbate nici undă, nici nume”. Așa cum „nu poți citi de două ori același lucru”, într-un trecut dintr-un trecut, sensul curgerii prezentului devine o oglindire într-un timp liber de orice constrângeri ale întâmplatului, cu mici enclave reflexive strecurând în rememorare cu o voluptate ludică, o întrucâtva vivace cauțiune ontologică: „În râul-n care nu am înnotat nicidecum / intrat-a lumea toată și totuși/ nimeni nu e; / eu însumi mă încumet și m-arunc/ intrând în lume, deopotrivă-n apă/ și în gând păstrând încredințarea/ că unda / nu a fost tulburată de brațu-mi / tremurând”. Din tensiunea propriei ordini și dezordini, intemperiele spiritului impun autenticitatea ființei, anticipează regenerarea imaginarului poetic amortizat de impactul cu absența ultimelor vise despre lume: „Anii mei nu mai ajung la cărți. / Biblioteca e deschisă ca un parc/ în care, cu colțul umezit al ochiului, /mângâi culoarea/ Anii mei nu mai ajung la mine/ Vi-i las”. Virtualitatea vizionară are un rol decisiv în procesul de semioză accentuată, reorientarea spre realitate nefăcând altceva decât să anticipeze experiența efemerului într-o lume ce se pierde și se transformă neconținut și silențios într-o zonă edenică a Conștiinței: „O viață posesiunea se întinde/ de la holdă/ la Domnul Dumnezeu meu./ O-ntindere de vagi substanțe/ în forma unui colț de lume dată/e tot ce se agonisește pân-la moarte/ și tot ce e lăsat spre moștenirea formei./ Lădat fie cel ce nu va agonisi, / ci va lăsa drept moștenire lumea sa/ lumii așa – zicându-i-o reală.” Nesățios de contrarii, imaginarul poetic! Un adevărat câmp de luptă al elementelor primordiale, „râul

schimbător” al lui Heraclit, imaginat de Borges. Pentru ambii, coeficientul de proiecție se măsoară prin intermediul acestui flux de stabilitate iluzorie. Apa sau focul aceste „exerciții” de interiorizată agonie prin conștiința căutării revelației poetice și recuperării unei lumi visate.

O întreagă odisee a căutărilor, în numele setei de cuvânt, fără ardoare retorică adulmecând contrarietatea, ca o alunecare lentă spre ceva ce poate fi un posibil sens: „Netăcute, nerostite, viețile noastre sunt găunoase. / Cuvintele măsoară destrămarea / nu respirarea, și nici spasmul, și nici durerea./ O singură voce, totală, tăcând sau rostind/ se-aude în clipocitul râului. / Cuvântul e doar o unealtă cu care/ bați sacadat apa râului/ spre-a nu deveni deolaltă cu ea. / Cuvântul te-mpiedică să fii timp”. Incercările timpului – râu sau râului-timp, cu diafanele și angoasantele sale curgeri, dintre polii dorinței de a fi și de a fi altceva, iată ce mijloc de conservare a alternativei și de configurare a purificării. Pe „râul infinit”, la ieșirea din pustiu, poetul își cuprinde întreg spațiul existenței, reușind să evadeze din ultima buclă temporală: „Eu n-am trădat nicidecum/ Cuvântul decât cu însuși/ Dumnezeu”. Adrian Lesenciuc trebuie privit din această perspectivă, a căutării și a sincerității de sine, în autenticitatea singulare sale curgeri lirice. Apropierea sa de oameni atinși de harul viziunii și al cuvântului îi conferă calitatea de a nu specula visul și a-l închide într-un subsol ermetic și sordid ci de a-i reda cea mai vitală libertate, aceea de a fi, de a rămâne sub zodia conștiinței, cu tot conținutul său latent și manifest. Jocul undelor din această oglindă, zguduirea sa nervoasă printr-o alchimie a transmutațiilor constituie voluptatea artistică activă a poetului, inițierea prin trăirea autentică într-o estetică (post)borgesiană, ca un spațiu înaintea risipirii. Poate de aceea și convingerea sa: „Această carte nu e aceeași mâine!”.

A căuta lumina

Daniel LUCA

Titlul volumul de versuri *Lumea în care orbii alungă lumina* de Lucian-Victor Bota (Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2017) intrigă.

Oare de ce ar vrea orbii să alunge lumina? Numai că cei care au ochi funcționali sunt de fapt orbi, ei prețuind, de fapt, întunericul.

Pentru că orbii cei adevărați au darul de a fi lucizi într-o lume a tenebrelor („cei mai lucizi au fost orbii / care au pipăit / cerul // au pipăit lumina / cu mâinile goale / pentru a vedea / ceilalți orbi / cum fug de ea”) și doar aceia care recunosc adevărata valoare a luminii au harul de a o răspândi, fiind binecuvântați cu fericire („fericiți vor fi cei care se vor umple de lumină / și vor răspândi lumina / dincolo de întuneric”).

Nu este vorba de o luptă între lumină și întuneric, ci de una a omului cu sine însuși, între partea sa luminoasă și cea întunecată („întotdeauna mi-ai îmbrăcat inima / cu haina aceea

cu spini / dincolo de lumină lăsând-o / să îndure atâta întuneric...”).

Cuvintele poartă în ele lumină, indiferent de circumstanțe („of! / dacă mi-aș fi stins toate patimile / în suburabia cuvântului / aș mai lumina?”), așa cum poartă și iubirea, de asemenea plină de lumină („cum aud șoaptele tale... // cu limba / iei ciocânelul, urci pe scăriță și bați / în nicovală să se audă / cuvântul”).

Zborul e văzut ca o cale spre autocunoaștere, spre împlinire sufletească, o expresie a speranței („nu mi s-au copt / încă / aripile / și totuși / mă prind cu mâna de cer...”; „eu sunt zbaterea aripilor / îmi sunt zidirea ecoului / dincolo de morminte”). Și numai cei care rezistă tuturor vocilor potrivnice, cei care au tăria de a opune rezistență celor ce le sunt împotriva pot să ajungă la lumină („ferice de cei care au aripile / netăiate / căci ei vor atinge cerul / prin zbor”).

Întunericul devine tot mai apăăsător, mai amenințător („sunt departe de lumină / respir rugina acestor trecători / zilnic / trec și îmi calcă atriile, ventriculii, / ruginindu-mi inima...”), iar poetul devine un emițător de lumină prin poezia sa („ce poezie e aceea / care nu plânge / la lumina lumânării?”).

Puterea de a merge mai departe în căutarea luminii stă în credință („azi Dumnezeu mi-a rupt / o bucată de pământ / și văd cum mă ia de mână / îmi răscolește sufletul / pe toate părțile”).

Acest volum (deși conține și poeme pale, precum cele de la paginile 19, 20, 38, 41 ori 42) reprezintă pentru fiecare dintre noi o provocare, invitându-ne să alegem de care parte vrem să ne situăm, de cea a luminii ori de cea a întunericului, ceea ce înseamnă că noi înșine trebuie să ne (re)descoperim.

O carte rechizitoriu

Nicolae ROTARU

Tradusă de Dana-Ligia Ilin (din engleză) și tipărită de Humanitas (în patru ediții, ultima, în 2016) cartea încheiată de Amos Oz la Arad (tizul din Israel al orașului nostru de pe Mureș) în 2001 și intitulată „Poveste despre dragoste și întuneric” e o autobiografie a răzlețirilor, a posibilităților interzise (e.g. căsătoria între veri primari nepermisă în Rusia țaristă), a numeroaselor ramuri al unui arbore genealogic bogat, ca-n Geneza din Vechiul Testament.

Avem de-a face, de fapt, cu niște rememorări din Țara Israelului, din Galileea la Marea Moartă, care se derulează după o anumită logică temporală, pe parcursul a peste 600 de pagini (62 de capitole), un fel de rechizitoriu al etniilor Israelului și al evreilor aflați pretutindeni (izgoniți adesea de „beția șovinismului trufaș” în Palestina, iar aici, invitați, de lozinci apărute peste tot, de asemenea, să plece), o spovedanie a incredibilității și inacceptatei numită simplu suferință, o derulare de secvențe filmice ale unui copil și adolescent care a trăit totul sau a fost martor ocular.

Lectura devine un fel de capcană, cititorul simțindu-se ca-ntr-un joc de puzzle care-și întregeste suprafața din alcătuirii când banale, când tragice (precum descrierile din timpul asediului Ierusalimului din 1948), când de azi, când de alaltăieri, când din Ierusalim și Haifa sau Tel Aviv (de la finele guvernării britanice și începutul strălucirii lui David Ben Gurion) și

Arad (al domiciliului actual), când din Vilna (Vilniusul lituanian aflat sub polonezi) sau sovietica Odessa, când din Praga școlirii mamei sale și New York, orașul unei evadări de vis. Și, totuși, Ierusalimul e cel care l-a cucerit pe copil și pe care acesta l-a cucerit, înainte de a fi fost împărțit în două de cortina de după Războiul de Șase Zile, cum rezultă dintr-un paragraf de la pagina 383: „Doar în gândurile mele puteam să merg până la prelungirea străzii St. George către nord-est și să mă uit cu ochii larg deschiși la celălalt Ierusalim: un oraș cu chiparoși bătrâni, mai mult negri decât verzi, străzi cu ziduri de piatră, grilaje împletite, cornișe și ziduri întunecate, Ierusalimul străin, tăcut, retras, înfășurat în văluri, orașul abisinian, musulman, pelerin, otoman, orașul ciudat, misionar, al cruciaților și templierilor, orașul grec, armean, italian, adâncit în gânduri, anglican, greco-ortodox, orașul monahal, copt, catolic, luteran, scoțian, sunit, șiit, sufite, alawit, străbătut de sunetele clopotelor și de jelania muezinului, înțesat cu pini, înspăimântător și totuși ademenitor, cu toate farmecele lui ascunse, cu labirinturile de străduțe înguste care ne erau interzise și ne amenințau din întuneric, un oraș secretos, vătămător, purtând în pânțele nenorocirea”.

Rezervându-i destul timp spre a-l parcurge, romanul autobiografic se „devorează” ca-ntr-o participare la o festivitate dintr-un salon prin care o amfitrioană se plimbă cu tava cu sand-

vișuri sau plăcinte cu răvașe, oferte dintr-o bogată arie tematică, menite să potolească cele mai pretențioase gusturi. De lectură, desigur, cum mi s-a părut această colecție de „foitaje” despărțite de asteriscuri și numere de capitol.

Descrierea vieții simple, sărăcăcioase în utilități, dar abundentă-n cărți, a traiului cu educația chibzuinței proprii kibbutzului și a trimerilor în geografia lumii și istoria țării sale fac din economia cărții o ofertă aproape inedită și surprinzătoare prin lipsa de tensiune, de încordare psihologică, de fracturi narrative. De un pitoresc aparte sunt dialogurile dintre părinți care, mai toate, trec ca-ntr-o eschivă, la concluzii legate de prezența copilului care n-ar trebui să le audă, drept care se poartă în limba rusă, cum și descrierile unor stări de a fi sau ale unor întâmplări tragice (ca pierderile de copii sau prieteni de familie din timpul bombardamentelor jihadului pornit de țările arabe, după încetarea protectoratului britanic) sunt de o naturalețe calmă și sacadată. Avem, mai de grabă, un recurs la hazul de necaz, vizavi de fostele figuri politice și militare ale unui trecut de tristă faimă, mai ceva ca-ntr-o comedie a erorilor. O colecție de realități foste și actuale ale unui autor cu o memorie fantastică a detaliului, de cele mai multe ori banale (e.g. unde e întrerupătorul de curent și cum se face economie de electricitate, sau de apă la toaletă trăgând mai puțin pentru prima necesitate, cu gândul la cei și mai nevoiași care nu se bucură de aceste facilități), o suită de fluturași care, unuia cu copilărie petrecută asemănător, ca mine, bunăoară, i se pare propria suită de rememorări.

Scrisă de fiul unor intelectuali (tatăl lui, un logician rațional care știa

peste 15 limbi străine, iar mama sa era o erudită visătoare), crescut cu bibliotecă în încăperea unde canapeaua pentru odihnă ocupa la deschidere aproape toată odaia, nevoit și ajutat să devină el însuși un instruit al minții, Oz ne poartă într-o călătorie a minții, mai ales prin Ierusalimul anilor postbelici. Deși pare lipsit de tensiune, mai ales pentru un cunoscător al istoriei poporului evreu, romanul este, practic, o scriere a participării autorului la nașterea unei națiuni, acolo în pământul strâmt, când mlăștinos, când deșertic, al unei țări unde s-a așezat un neam fără țară, a cărui sortire a fost, veacuri în șir, suferința și pribegia. E vorba de o carte născută din cărți, o suită de povești trăite, augmentate de imaginația epică creatoare de identități și experimente, un story care devine brusc tragic (sinuciderea mamei sale la 38 de ani aduce întunericul drept circumstanță existențială care înspăimântă, dar și maturizează, astfel că fiul alege să plece de acasă și să-și schimbe identitatea într-un spirit de frondă cu tatăl său), o substanță a intensităților și profunzimilor care se transformă într-o narațiune agreabilă. Amos Oz (fiul unor originari din Polonia și Rusia, Klausner și Mussman, supraviețuitori holocaustului, crescut în Ierusalim, în cartierul Keret Avraham, maturizat în kibbutzul Hulda și considerat cel mai important prozator israelian, tradus în peste 40 de limbi) invocă valori (prietenia, sensibilitatea, solidaritatea) și duce povestea măiestrit printre asemenea jaloane existențiale ce conduc prin legendă și istorie, prin dramatism și controversă, prin confruntări și mitologii, prin furie și ură, prin oroare și fragilitate, prezentate cu echidistanța finului analist al detașării și profunzimii, deși extensia analizei privește

doar tronsoanele copilăriei și adolescenței autorului.

Prin cele două elemente-forță ale intitulării cărții (dragostea – care mișcă și luminează totul, și întunericul – care se opune voințelor clarificatoare) cartea impune o participativitate și o solidaritate a parcurgerii.

Interesant e că foarte multe amintiri, cum spuneam, par a fi și ale mele, dovadă că habitatul, cel puțin pentru abonații traiului modest, este asemănător. În privința românilor, aceștia sunt amintiți prima dată la pagina 123, ca organizatori de pogromuri pentru evrei, ca și alți vecini ai țării noastre, și fără semnificație anume încă de câteva ori: atunci când s-a îmbarcat pe vasul „Constanța”, sau când a descris un antreprenor imigrant din România.

Fie că sunt doar invocate, fie că sunt puse în context cu stări de fapt,

Partidul Likkud și Knessetul, Mișcarea Herut și glorioasa Masada, Înălțimile Golan și Cisiordania, Regele David și Iuda Macabeul, deșertul Negev și Fâșia Gaza, războiul de Yom Kippur și campania din Sinai, precum și alți asemenea termeni cu încărcătură simbolică, inclusiv recursul la cărți și autori de la Tolstoi, Cernikovski și Dostoievski la Jules Verne, Hemingway și Dumas, sunt potențatori de forță a narațiunii care, în final, se derulează între chinul surd al mamei sale cu dureri de cap insuportabile și suferința tăcută a tatălui său, recăsătorit la un an de la decesul acesteia și mutat la Londra, de unde s-a întors cu noua soție și copiii, stabilindu-se în Beit Hakerem, părinte pe care autorul l-a „omorât prin schimbarea numelui” și pe care-l pune în contrast admirativ cu mama sa pe care o invocă până la ultimul cuvânt al cărții.

Meridiane lirice

Artan Gjyzel Hasani

Traducere din albaneză: Oana GLASU

CA ȘI CUM...

... dragostea mea ar fi fost doar a mea
 ți-aș fi dăruit-o ție ...
 ca și cum visul meu ar fi fost doar al meu
 ți l-aș fi trimis ție ...
 ca și când fericirea mea ar fi fost doar a mea
 am fi împărțit-o amândoi ...
 ca și cum dorul meu să fi fost doar al meu
 ar fi fost pentru tine ...
 Dar ce suntem noi amândoi?
 Suntem împreună și nu suntem ...
 două perne în patul conjugal
 unde doarme doar unul...
 Dacă mă accepți ca jumătate .... ia-mă,
 dar ...
 zborul va fi o prăbușire
 adevărul va fi o minciună
 mersul va fi târâre
 iar eu voi fi altul ...

O LIRICĂ UȘOARĂ CA AERUL

cândva ea mă citea
 și mă adora atât de mult
 singurul lucru care nu-i plăcea în poeziile mele
 eram eu...

mult mai târziu m-a iubit nebunește
 precum copilul jocul preferat
 și singurul lucru care nu-i plăcea la mine
 erau poeziile mele...

Poezie

Any DRĂGOIANU

TINEREȚEA TA SEAMĂNĂ CU O EXCURSIE ÎN TRECUTUL RECENT

unde cuvintele stăteau lipite de zid
iar eu mă plimbam din durere în durere
nu neg că singurătatea îmi este potrivnică
dar lumea pe care am redescoperit-o
în lucrurile palpabile
e ca un scut
judecându-mă aspru
spun că așa trebuia să fie
o factură greu de achitat

tinerețea ta nu mă obligă la răspunsuri
în zâmbetul fascinant
și pofta de viață
găsesc un minut de respiro
dar
nu uita
că eu sunt
ca un fruct căzut în iarba veștedă din octombrie
chiar împăcată cu anotimpul ce-mi va acoperi toate visele
până la urmă
eu port această vină
că nu mă pot bucura
de dorința fierbinte din pieptul tău
dar timpul curge limpede
și strigările tale îmi pot fi de folos
în aceste momente
când filosofia
încearcă o explicație
de la apă spre foc

NUMELE MEU E ANA

Doamne
și stau într-un capăt de lume
undeva între limita de sus a plânsului
și limita de jos a sărăciei

nu scriu poeme să-mi măsoare semenii rănil
sau să mă jefuiască de bunătate
scriu că așa M-ai învățat
Tu
când mâinile se împotrivesc
simt cum cresc cuvintele
și din unghiile învinețite
țâșnesc începuturi

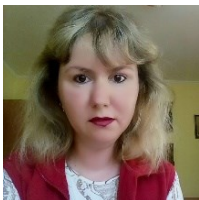
nu e ușor
dar timpul m-a obișnuit cu trecerile
când în țărâna mea e atâta zbucium
Tu mă întâmpini bucuros
cu brațele deschise
de parcă lumea
nu a mai avut
nicio zidire
până la venirea mea

NUMAI ÎN MINTEA MEA E O POVESTE

a unor răni deșirate la marginea clipelor
și a unor frici adunate într-o inimă ce se vrea cuminte
până la urmă cuvintele vor țâșni din pieptul său
ca apa de munte dintre pietrele colțuroase
și va fi un drum lin
ca o mângâiere a absolutului
prins în năvodul vremii

e doar o chestiune de timp
Doamne
și vom gusta amândoi
siguranța unor minuni ce se întâmplă
până la ultima fibră
adevărul întregului
va fi mestecat

numai în mintea ta frica prinde rădăcini
ca un copac ce își despletește verdele
dar drumul nostru e scris
pas cu pas
și indiferent unde vom alerga
și indiferent cât vom apăsa cu palmele
inimile se vor uni într-un cântec

Lavinia Elena NICULICEA

CÂNTEC TRIST

Atomii binelui se dezintegrează,
o gravitație artificială îi ține laolaltă.
Moartea nu dă preaviz,
ci doar un anunț la mica publicitate
pentru o garsonieră în care să odihnească
trupurile jertfite pe altarul ei.

Știrile de ultimă oră anunță că primăverile
încă sunt în saloanele de așteptare,
iar noi devenim consumatori înrăiți
de senzational.

Un cântec rock gravitează în jurul pământului.
Ar fi putut deveni hit
dacă am fi învățat cum să nu murim.

INIMI ORFANE

unii așteaptă tot anul Sărbătorile
să împartă fericirea achiziționată la promoție
alții fac sărbătoare din fiecare zi
strigându-și mama pe nume
iar ea le răspunde prin arome îmbietoare

eu am reușit să reciclez așteptările ponosite
confeționând trăiri extravagante
pentru inimi orfane

îngrămădesc zăpezi inventate în vene fierbinți
coagulând mângâierile părintești
iernile aspre mă tentează
cu primăveri japoneze
unde florile de cireș au zâmbetul mamei
mi se lipește pe epiderma sufletului
să miros a copil

opresc herghelii de cuvinte sălbătice
doar rostind cuvântul iubire
învăţând să fac echitaţie cu poezia unor timpuri uitate

ILUZII „MADE IN CHINA”

dau volumul tăcerii mai tare
să aud cerul

nu am mască pentru acest
bal al deşertăciunii
doar un zâmbet ce camuflează
noţtile albe

primăvara îmi dă reţeta perfectă
pentru a-mi împlânzi sinele virusat
de iluzii „made in China”

respir de pe ramuri verzi
clipa îngheţată
şi mă rog pentru a opta minune
încitând lumina să-mi coboare în vene
încă o doză de speranţă

DEZINFECTEZ DRUMUL CĂTRE PRIMĂVARĂ

Cu o emoţie cosmică, hoinară,
Creez muguri liberi ce nu dor..
Dezinfectez drumul către primăvară
Şi mă prind în ludicul zbor de cocor.

Din şevaletul cerului iau o felia de senin,
Să pictez pe trupul clipei păsări albe.
Cer ca morţii să i se inventeze un vaccin,
Să nu mai umble hai-hui prin tăcuta urbe.

Mi-e surâsul captiv într-o oală de lut,
Precum apusul în necuprinsa zare,
Las în jurnalul noptii un vis neştiut,
În zborul spre mâine pe aripi port sare.

Condimentez stelele cu surâsuri amare,
Culese din cireşii ce mor şi renasc,
La restanţe la înflorire să nu am habar,
Fur visuri şi-mi umplu al meu buzunar.

1 iunie 1909 – s-a născut, la Slatina, prozatorul și traducătorul **IONEL MARINESCU** (m. 28. 10. 1983, București)

1 iunie 1952 – s-a născut, la Bârza, Olt, poetul **MARIN LANGĂ**

1 iunie 1958 – s-a născut, la Căluș, Olt, poetul **GHEORGHE TRUȚĂ**

2 iunie 1964 – a murit, la București, criticul, istoricul literar și folcloristul **DUMITRU CARACOSTEA** (n. 10. 03. 1879, Slatina)

3 iunie 1950 – s-a născut, la Corabia, etnomuzicologul și pedagogul **NICULINA MERCEANU**

6 iunie 1941 – s-a născut, la Strejești, Olt, filosoful și logicianul **ILIE PÂRVU**

6 iunie 1948 – a murit, la București, prozatorul și gazetarul **MIRCEA DAMIAN**, pe numele adevărat **CONSTANTIN MĂTUȘA** (n. 14. 03. 1899, Izvoru-Găneasa, Olt)

9 iunie 2014 – a murit, la Slatina, istoricul **PAUL MATIU** (n. 15. 08. 1951, Râmnicu Sărat)

10 iunie 1896 – s-a născut, la Slatina, istoricul de artă, eseistul, poetul și publicistul **ALEXANDRU BUSUIOCEANU** (m. 26. 03. 1961, Madrid)

11 iunie 1939 – s-a născut, la Perieți, Olt, poetul, prozatorul, publicistul și traducătorul **ION ANDREIȚĂ**

14 iunie 1970 – a murit, la București, **GRIGORE (NIFON) CRIVEANU**, primul mitropolit al Olteniei (n. 20. 02. 1889, Slătioara)

15 iunie 1939 – a murit, la București, scriitorul și gazetarul **NICOLAE M. CONDIESCU** (n. 15. 10. 1880, Craiova)

15 iunie 1998 – a murit, la Slatina, poetul și gazetarul **GEORGE ENACHE** (n. 30. 10. 1936, Ungheni - Argeș)

16 iunie 1944 – s-a născut, la Stoilești (Vâlcea), prozatorul **VIOREL DIANU**

17 iunie 1932 – s-a născut, la Dobriceni, Olt, pictorul **SABIN BĂLAȘA**, (d. 1. 04. 2008, București)

18 iunie 2012 – a murit, la Orlea, Olt, poetul și publicistul **GIL PĂSCULESCU**, pe numele adevărat **GICĂ PĂSCULESCU** (n. 3. 03. 1945)

23 iunie 2000 – a murit, la Craiova, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (n. 27. 09. 1913, Oporelu, Olt)

24 iunie 1940 – a murit, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (n. 18. 08. 1896, București)

25 iunie 1949 – s-a născut, la Caracal, publicista, poeta și traducătoarea **CRISULA ȘTEFĂNESCU**

25 iunie 1957 – s-a născut, la Caracal, poetul și prozatorul **PAUL SÂRBU**

26 iunie 1904 – s-a născut, la Balș, scriitorul și eseistul **PETRE PANDREA**, pe numele adevărat **PETRE IOAN MARCU** (m. 8. 07. 1968, București)

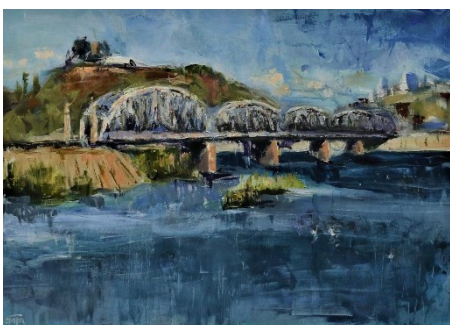
26 iunie 1942 – s-a născut, la Grădinile, Olt, poetul **CONSTANTIN IANCU**

29 iunie 1935 – s-a născut, la Morunglav, Olt, scriitorul și publicistul **ADRIAN BUTOI**

Simeze

Făurarul artelor

Cătălin PODOLEANU

Privind retrospectiv, putem spune că luna februarie din acest an a deschis stagiunea artelor plastice slătine. Atât începutul, cât și finalul lunii au oferit adevărate periplusuri expoziționale. Reacția și entuziasmul publicului au fost o dovadă, precum și o mărturie onestă, că aceste evenimente, organizate și coordonate de dl Laurențiu Guțică, directorul Muzeului Județean Olt, au avut o înaltă ținută artistică și curatorială.

Primul eveniment, desfășurat în după-amiaza zilei de 11 februarie, a purtat semnătura artistului vizual Marius Burhan. Sub un titlu încărcat de semnificații; „Lumea întreagă este o scenă”, pictorul originar din județul Olt, născut în comuna Vâlcele, a expus o serie de lucrări impresionante prin subiect, dimensiuni și mai ales prin monumentalitate. Cu o formație artistică ce trădează o solidă cunoaștere a tehnicilor de atelier, desăvârșită în anii de studiu de la Liceul de artă M. Sorescu” din Craiova, precum și în cadrul Universității Naționale de Arte din București, artistul bucureștean își

asumă un mesaj de revoltă față de lumea postmodernă și oferă invitația de a medita la o serie de aspecte sensibile, chiar delicate așa spune, ale societății actuale. Prin maniera de punere în pagină, prin utilizarea unor game restrânse de culoare, griurile jucând în multe situații rolul unui mediator față de tonurile preponderent calde, prin modul în care își construiește compozițiile și prin conceptul artistic în ansamblul său, Burhan ne oferă imaginea unui artist complet, matur, ce alege, cu atenție și responsabilitate subiectele, ilustrând admirabil protestul personal față de un sistem economic bazat pe consum, fața de politicile globalizării ori ale terorismului și „*porneste de la convingerea ca războiul modern și actual nu au caracter spontan, ci sunt rezultatul unor strategii de ansamblu ale conflictului între civilizații diferite..., a căror brutalitate concretă și lăcomie nesăbuită sunt travestite în ideologii sofisticate...*”. (Alexandra Titu) Prin diferite reprezentări figurative, portrete ale unor personaje din viața politică, detalii anatomice, instrumentar de război, personaje din animația Disney ori din imaginarul mișcării Pop art, precum și o serie de „preluări” din iconografia clasicismului elen și a barocului italian, autorul caută să identifice sursele blocajului civilizației umane, ajunsă astăzi la o criză tot mai acută. O particularitate pentru Burhan, cel puțin la această serie artistică,

insertiile de text ce fac trimitere, nu atât la tehnica, dar mai ales la mesajul graffiti-ului. Soluția are darul de a individualiza cu și mai mare claritate mesajul plastic și oferă în același timp un plus de originalitate creației lui Marius Burhan. Prin interesul constant pentru reprezentarea și identificarea problematicilor societății contemporane, dar și pentru diversificarea capacităților creative, Marius Burhan se impune ca unul dintre artiștii reprezentativi din generația lui și poate chiar din istoria artelor românești.

Al doilea eveniment expozițional (27 februarie) a scos „la rampă” un debutant. Artistul Cătălin Popa propune publicului slătinean o serie de peisaje prezentate sub titlul „Jurnal pe pânză”. Autorul surprinde prin naturalitatea cu care abordează genurile tradiționale ale picturii, cu un accent deosebit pentru peisajul citadin. Cunoscut în cercurile artistice slătineze încă din perioada școlii generale, Cătălin Popa este un „produs” al școlii lui Nae Truță. Asemenea lui Marius Burhan, parcurge anii de liceu în Bănie la „Marin Sorescu”, sub oblăduirea profesorului Dorel Oprescu, și este orientat spre studiul volumelor spațiale, la secția de sculptură, domeniu în care se formează, fiind pentru o perioadă profesor de sculptură la Școala de arte „Dinu Lipatti”. Numeroasele lucrări de restaurare la care participă, precum și pricepera cu care soluționează sarcini complexe pe șantierele de restaurare, atât la monumente arhitecturale, clădiri civile ori private, i-au adus aprecierea breslei oferindu-i nenumărate satisfacții, dar mai ales, numeroase ocazii de a cunoaște elemente din arhitectura locală, unele chiar de patrimoniu, ori pictura murală

a diferitelor locașe de cult din zona Olteniei, în tradiția căreia își asumă și decorații iconografice „de nou”.

Expoziția personală semnată Cătălin Popa este o nouă filă din creația lui, iar modul în care orchestrează acest opus cromatic oferă imaginea unui artist versatil, ingenios, capabil să „împace” nu doar lutul, ci și culoarea, într-o manieră ce amintește de tradiția postimpresionismului. Calitatea exponatelor, aproximativ 50 de lucrări, prospețimea și expresivitatea acestora au convins admiratorii genului, dar și inițiatii, că se află în fața unui artist autentic, spontan și sensibil la tot ce înseamnă culoarea și parfumul spațiilor citadine, ce amintesc de perioada interbelică și nu numai. Lucrările vădesc o bună înțelegere a spațiului și vorbesc despre raporturi și proporții atent studiate, în etape preliminare. Prezența figurii umane în multe din peisajele sale, chiar dacă schematică și fără particularități fizionomice, trădează căutări stilistice personale ce dau autenticitate creației sale, precum și interes către genul portretului. Atras de volum și contururi concise caută să evadeze în inocența ludică a culorii, de care se simte atras și o modelează într-o manieră plină de consistență. Soluțiile cromatice, bine alese, permit artistului să jongleze admirabil cu gamele cromatice simple ori combinate îmbogățind în acest fel structurile liniare și perspectiva peisajelor sale. Rolul constructiv pe care-l conferă eclerajului, alături de factura suprafețelor de culoare aduce un plus de unicitate în modul de exprimare a artistului Cătălin Popa. Toate aceste elemente oferă argumente credibile pentru o evoluție interesantă, indiferent de genul, tehnica sau domeniul de exprimare, și permit păstrarea unui viu interes pentru un artist cu un generos potențial creativ.

Literatură pentru copii

Povestioare cu tâlc

Ioana CÎRNEANU

**POVESTEA CELUI MAI FRUMOS
ȚINUT – ȚINUTUL DIN PALMĂ**
(sau despre grijă pentru cel de aproape)

În vremuri îndepărtate, într-un ținut ce părea desprins din poveste, unde pomii rodeau toate fructele la un loc și unde soarele și luna se plimbau pe cer alătura, traia o mână de oameni harnici. Deși aveau în jur toată frumusețea lumii, uitaseră să mai fie grijulii și iubitori unii cu alții, într-un fel își pierduseră pofta de viață. Un singur lucru le mai atrăgea atenția și-i făcea curioși. Uneori pe drum vedeau cum se plimbă un un urs care ținea în palmă o veveriță. Veverița părea tare fericită, privea totul în jur cu nesăț și le zâmbea oamenilor. Tare mirați erau oamenii de neobișnuita prietenie.

Am uitat să vă spun că în vremea aceea, oamenii și animalele vorbeau același grai deopotrivă și toți păseau în două picioare.

Timpul trecea și ursul își plimba prietena veveriță, ținând-o în palmă. Uneori se apleca și o lăsa să culeagă ghinde sau frunzulițe. Până într-o zi când ursul nu mai apăru. Curioși oamenii meraseră la bârlogul ursului să vadă ce-i cu el. Bolnav, ursul zăcea și la căpătâiul lui sta veverița necăjită, ce părea acum mai mică decât un ghem. L-au întreat oamenii pe urs ce pot să facă pentru el și ursul le-a spus:

— Eu plec pe târâmul de dincolo și tare aș vrea să plec împăcat. Vreau să-mi promiteți că veți avea grijă de

prietena mea veverița, cu tot atâta grijă cât am avut eu.

— Vom avea grijă de ea! Dar cum să facem asta? Ce înseamnă grijă?

— Roșcățica, când era mică a căzut din pom și de atunci nu mai poate merge și pentru că ea iubește să iscodească totul cu privirea, eu în toți acești ani am plimbat-o în palma mea. Să faceți și voi așa! Să nu o lăsați să simtă singurătatea. Apoi privind-și prietena cu dragoste, plecă spre celălalt târâm.

Din acea zi toți oamenii din ținut și-au reamintit ce înseamnă grija și iubirea față de aproape. Și tot de atunci au înțeles că ținutul de mână și ținutul în palmă, înseamnă grijă și grija înseamnă iubire.

Și tot de atunci ținutul nostru poartă numele de „Ținutul din palmă”.

**POVESTEA STELUȚEI
CARE A PRIMIT ARIPI**

(sau despre rostul drumului bun)

Îi plăcea să se joace cu surorile ei pe bolta albastră, însă cel mai mult îi plăcea să privească acolo jos pe pământ și de vedea o ființă care părea rătăcită și se lupta cu noaptea își întindea razele și-i punea lumină în cale cât aceasta să găsească drumul bun.

Într-o noapte de vară, pe când mama Luna a trebuit să plece de acasă, așa departe că abia se mai zărea un fir

de argint din ea, părea că cerul s-a îmbrăcat în haine întunecate. Și pe pământ era o noapte smoală.

Pe când se juca de-a v-ați ascunselea, pitită după un norișor, Steluței i se păru că aude plânset acolo jos în păduricea de lângă baltă. Când s-a uitat mai bine a văzut opt pui de rățușcă, care ieșiseră din ou de vreo șapte zile și care erau tare amărâți și măcăneau a plâns. Îi învălui cu razele sale de lumină albă și bobocii galbeni ca de aur își ridicară ochii înlăcrimați.

— Ce-ati pățit de vă e necazul așa de mare? – întrebă Steluța.

— Ne-am rătăcit, ne este urât și nu găsim drumul spre mama, răspunseră rățuștele în cor.

Atunci Steluța le-a spus să aștepte o clipă că-i va ajuta. Merse re-pejor la surorile sale, le spuse pățania și hotărâră să lumineze drumul bobocilor până la cuibul mamei. Zis și făcut. Își așeză Steluța surorile în șir indian și începură toate să cânte „Peste dealuri pe un nor plutind ca o rază, Luna trece ușor, aripi de vis legănând...”, și încurajați bobocii își șterseră ochișorii, își reveniră în fire și porniră lipa-lipa spre cuib.

Odată ajunși la cuib, mama rață, fericită, mulțumi steluțelor și își luă copilașii sub aripile sale îndemnându-i la somn. Rățuștele promisera să nu mai plece niciodată așa departe și adormiră de-ndată.

Steluțele încântate de izbânda lor s-au luat de mână și au plecat spre casă, nerăbdătoare să spună povestea mamei lor.

Timpul trecea și steluța era fericită ori de câte ori putea să pună lumină în calea celor ce rătăceau în întuneric. Au trecut zile și luni și mulți nori s-au perindat pe bolta cerului. Într-o zi Steluța, simțea că i se întâmplă ceva, razele sale păreau obosite și praful de

strălucire nu mai era așa de mult. Era aproape dimineată, dar ea era obosită și nu voia să iasă la joacă alături de surorile sale. Și pe când sta așa ca între somn și trezire i se păru că razele i se îngreunează și ceva o trage spre pământ. Înțelese că venise vremea ca ea să plece pentru totdeauna din cer și să devină o stea căzătoare și rece. Închise ochii, trimise un gând de bine mamei și surorilor sale și se lăsă pe spate pregătindu-și căderea.

Pe când aștepta să coboare se întâmplă ceva. Simți pe spate două aripioare cu pufi moi, care o tot ridicau. Ba chiar un fulg se desprinse și-i mângâie obrazul. Nepricepând ce se întâmplă ridică ochii și-l văzu pe Tatăl tuturor, care zâmbindu-i îi spuse:

— Pentru că în drumul tău ai împărțit bine și ai luminat viața celor rătăciți în întuneric, azi ai primit aripi și cu ele o viață nouă. De azi te vei numi Înger de argint și pe lângă surorile tale steluțe vei avea și o armată de frați, îngerași. Rostul tău va rămâne să-i aperi pe cei rătăciți și să-i alini atunci când sunt necăjiți.

Și așa steluța Înger de argint a rămas să presare praf strălucitor și să arate drumul drept și uneori seara, presară praf de cuminenie pe genele copiilor, șoptindu-le ca prin vis „Să nu vă abateți de la drumul bun!”

POVESTEA LUMÂNĂRICII ȘI A RAZEI DE SOARE (sau despre rostul lucrurilor mici)

Fir de lumânare sta așezată în dreptul micuței ferestre și privea de parte, se gândea la albine. Soarele se ridicase în culmea cerului și o rază cam năzdrăvană, care nu avea ce face, zări puiul de lumânare în geam. Își fixă privirea asupra bucățelei de ceară și

sufală cu toată puterea asupra sa. Lumânărica se tot foia, simțind că se înăbușă și îl rugă pe Rază Aurie să-i dea pace. Rază Aurie suflă cu și mai multă putere. Nemaiputând îndura, Lumânărica pierdea bobite galbene ca mierea și o durea. Îl rugă pe Rază Aurie să-i fie milă, că se topește.

— Eu sunt fiul Soarelui și tu o biată lumânare, care nici măcar nu face lumină și am să te las în pace doar pentru că tatăl meu ne spune să coborâm la masa de seară.

Ușor, ușor, Lumânărica își reveni în fire, însă pe trupușor i se vedeau încă urmele durerii.

Noaptea-și întinse năframa și din casă se auzea copilul care se tot zvârcolea în pat.

— De ce nu dormi, dragul mamei?

— E prea de funingine noaptea!

Îmi pare că vin balauri, îmi e frică!

Mama se dădu jos din pat și pe băjbâite aprinse firul de lumânare.

Fericită, Lumânărica împărți în jurul său lumină de aur și bezna nopții fu învinsă. Fericit, copilul adormi, acum nu-i mai era frică.

De la fereastra cerului, Rază Aurie, care nu prea avea somn, a văzut toată întâmplarea. Rușinat și-a dat seama că un lucru mic, precum o lumânare, a reușit ceea ce el nu va putea face niciodată, a luminat în noapte.

Rază Aurie de atunci spune copiilor povestea Lumânăricii, făcându-i să înțeleagă valoarea și rostul lucrurilor mici.